

"כל עבירה שנעשית בגלוי דוחה לה לשכינה מהארץ ומסלקת דיורא מארעא"
(זוה"ק פרשת בראשית דף נ"ז ע"ב בתרגום ללשון הקודש)

קונטרס מאמרים בדבר

שערוריית

כשרות

החזירים

"ומה התמה שימצא באיסור החזיר
יותר משיאר האיסורין, ואולי להבהיל
אוזן הנערים שהחזיר מרוחק
בעיניהם הרבה מאד"

הרשב"א בספר "תורת הבית" משמרת הבית
בית רביעי, שער רביעי

יגלה היקף ועומק פירצת הכרם במקום חילול ה'
בדבר שערוריית הכשרות לפאות הזימה ר"ל ופרסומם
במחנה ידאי ה' תוך גתינת מכשול מתמשך ומידרדר
המוביל להחטאת הרבים ולסילוק שכינה ר"ל

יו"ל בהתייעצות מורי הוראה גודרי גדר שליט"א
ע"י המעוררים - לפרטים: 0527649510 - תשרי תשע"ו לפ"ק
"ועיקר בלי לעבור שום נדנוד עבירה בפרהסיא,
כי אין השכינה כ"כ בגלות, אלא לעוברים בפרהסיא על מצוות"
(יערות דבש דרוש *)

חטא שהדת ניתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו - הוא זימה ועוון פלילי!

"הסברתי להם שהחטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבים וכרשות בי"ד, חטאת יחיד הוא, והוא שבעונו ימות על ידי ב"ד של מעלה או של מטה, וכל ישראל נקיים... אמנם החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת ניתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו, הנה הוא זימה ועוון פלילי, וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה אם לא בפורענות הקהל... ולכן הוא טוב ומוטב שיכרתו או ישרפו החטאים ההם בנפשותם, משתיעקר אות אחת מהתורה בהסכמת הרבים... ומי שלא יקבל זה בדעתו אין לו חלק בבינה ונחלה בתורת אלהית".

(ספר "עקידת יצחק" לרבינו יצחק בן עראמה (פרשת וירא שער עשרים)

שערורייה - הכשרים על כל מיני חטאים שנעשים יום יום!

"ולדאבונינו ההכשרים שניתנו מהבתי דין שאין השערות מהורו ואין חשש תקרובת ע"ז עליהם - נהפכו להכשרים על כל מיני חטאים שנעשים יום יום ע"י יוצרי הפאות, ולא מהני כלל מה שכתוב באותיות זעירות למטה מההכשר להודיע שההכשר הוא על מקור השערות ולא על יצירת הפאה עצמה, דהציבור הרחב אינו קורא הכשר אלא מקופיא בעלמא".

(ספר "לבושה של תורה" חלק א' עמ' שי"ב - מקורות לספר "עוז והדר לבושה" - מאת הרב אליהו פסח פאלאק שליט"א, וכן שמעתי בע"פ מבנו שליט"א, אשר אביו הגאון הנ"ל בדעה, שזהו הגורם הדרדור הגדול במצב הצניעות בימינו, ופוק חזי מאן גברא רבא דמסהיד עליה, בהיותו מוכה הרבים במיוחד בענין זה)

דבר ה' זו הלכה - אין שום היתר לתת כשרות לפאות פרוצות!

"ושמענו ממרן הגרי"ש אלישיב שליט"א [זצ"ל] שפסק כי אין שום היתר לתת הכשר לפאות שאינן עונות לדרישות ההלכתיות בצניעות ובמניעת הכשלת הרבים בהרהורי עבירה".

(ספר "דברי שלום" על דין כיסוי הראש (ב"ב תש"ע) עמ' קי"ב)

הכשרת הפאות - עוולה גדולה ומכשול גדול - עוברים על לפני עור!

"ומה גדלה העוולה בו' באים להכשיר פאות כנ"ל הגורמות מכשול גדול, ומסייעים בזה לעוברי עבירה ועוברים על לפני עור".

(הגאון הגדול ר' שמואל אויערבאך שליט"א במכתב המובא בספר הנ"ל)

פרצה גדולה - כשהפריצות באה עם הכשר זה גרוע מהכל!

"לאחרונה נותנים הכשרים על פאות פרוצות! וזה כבר גרם לנשים שלנו כשרואות הכשר מרבנים הם חושבות שאין עוברים בפאות אלו על שום איסור... ההכשרים בזה הם פרצה גדולה בכלל ישראל... ולדאבונינו הפירצות באים היום עם הכשר, וזה גרוע מהכל, גם לפני זה היה פריצות אבל לא עם הכשר...".

(הגאון הגדול ר' משה שמרנבוך שליט"א (בעצרת האלפים בכפר השבת, ט"ו סיון התשס"ד)

מאמר "נזם זהב באף חזיר"

בירור הלכתי מקיף בדין "לפני עור לא תתן מכשול" כלפי ההכשר הנורא הידוע

מכשול הלבושים שאינם צנועים כהלכה לא גרע ממכשול החזיר ומחילול שבת

דרישה חוזרת ונשנית לעוסקים בכשרות הפאות שלא יתנו אותה על פאות בלתי צנועים

ופניה למפרסמים ולאחראים על הפרסומים שהפרסום יהא כהלכה באופן המשתמע שמדובר בפאות צנועות

פרק א' יבואר בו דין לפני עור בכללותו, גדרו ומהות איסורו.

א. הנה מקור הדין דהכשלת חבירו בעבירה ח"ו איסורו מפורש מדאורייתא, מצינו בכמה וכמה מקומות, ומהם ברמב"ם פרק חמישי מהלכות גזלה ואבדה הלכה א': "אסור לקנות דבר הגזול מן הגזולן, ואסור לסעודו על שינויו כדי שיקנהו, שכל העושה דברים אלו וכיוצא בהן, מחזק ידי עוברי עבירה, ועובר על לפני עור לא תתן מכשול". ובפרק י"ב מהלכות רוצח ושמירת נפש: "כל שאסור למכור לגוי, אסור למכור לישראל שהוא ליסטים, מפני שנמצא מחזק ידי עובר עבירה ומכשילו. וכן כל המכשיל עור בדבר, והשיאו עצה שאינה הוגנת, או שחזק ידי עוברי עבירה שהוא עור ואינו רואה דרך האמת מפני תאות לבו, הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר ולפני עור לא תתן מכשול". וכמו"כ יש להעיר עוד מדברי הרמב"ם הלכות ת"ת פרק ה' הלכה ד', וז"ל: "וכן חכם שהגיע להוראה ואינו מורה הרי זה מונע תורה, ונותן מכשולות לפני העורים, ועליו נאמר ועצומים כל הרוגיה".

וב"ספר החינוך" מצוה רל"ב: "וזה הלאו כולל כמו כן מי שיעזור עובר עבירה, שהוא מביא אותו שיתפתה בזולת זה לעבור פעמים אחרים עוד, ומזה הצד אמרו זכרונם לברכה במלוה ולוה בריבית ששניהם עוברים בלפני עור". ובספר "קהלות יעקב" מסכת ע"ז סימן ג' כתב על דבריו בזה הלשון: "ולפום ריהטא מאד תמהתי, מה ראה להסביר בהא דמי שיעזור עוברי עבירה עובר בלפני עור שזהו משום שהתפתה ע"י זה לחטוא עוד פעמים אחרים, ולמה לא כתב בפשוטו משום שמכשילו עכשיו בעבירה זו שהוא עושה עכשיו. והנלענ"ד בזה, דהיה קשה לרבינו החינוך ז"ל, שהרי לא אסרה תורה נתינת מכשול אלא למי שהוא עור, וכדמפרש הספרא למי שהוא סומא בדבר, וא"כ התייחד אם הנזיר שוגג בדבר, שפיר איכא מכשול לפני עור, אבל כשהחוטא הזה שהוא עוזר לו הוא מזיד, אין כאן עור כלל, שהרי רואה ויודע את המכשול אלא שרוצה להכשל בו, ולכאורה כל כהאי גוונא לית ביה משום לפני עור, ואהא מבאר החינוך דמ"מ אכתי הוא עור, דעיי"ז יתפתה בעוד פעמים, וכדאמרינן "עבר עבירה ושנה בה נעשית לה כהיתר", וכל פעם שחוטא בו מתרגל ומתקשר יותר לחטא, ובאותו מכשול שיצא מזה על להבא אין החוטא מכיר בה, ולהכי אכתי עור קרינן ביה, כנלע"ד בכונת החינוך ז"ל". וממשיך שם הקה"י: "ובאמת דבר זה הוקשה גם להרמב"ם ז"ל דאם החוטא הוא מזיד הא אין כאן עור, וכתב בפ"ב מהלכות רוצח וש"נ הי"ד וז"ל וכן כל המכשיל עור בדבר והשיאו עצה שאינה הוגנת או שחזק ידי עוברי עבירה "שהוא עור ואינו רואה דרך האמת מפני תאות לבו" הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר ולפני עור לא תתן מכשול". עכ"ל הקהלות יעקב.

ב. ואמנם כלשון הזה מצינו עוד ברמב"ם באיסור לפני עור כלפי החשוד על השביעית, בפירושו על המשנה בשביעית פרק ה' משנה ו': "אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית", ופירש הרמב"ם בפירושו המשניות (והביאו ג"כ התוספות יו"ט על המשנה) וז"ל: "אמר הכתוב ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט), ר"ל מי שסגרה עיניו התאוה ויצר הרע, אל תעזור אותו להוסיף בעורו ותוסיף להרחיקו מן היושר, ומפני זה אסור לעזור עוברי עבירה, ולא יתקנו להם כלים, אבל ראוי לקלקל להם", עכ"ל. [ובפירושו המשניות החדש - הוצאת המאור איתא בזה הלשון: "אמר ה' ולפני עור לא תתן מכשול, כוונתו בזה שמי שעורתו התאוה והמחשבות הרעות, אל תסייעהו בעורו ותוסיף במשוגתו, ולפיכך אסור לסייע עוברי עבירה לחטוא, ולא יכין להם סיבות לכך, אלא לעשות היפך זה". ע"כ. ושם בהערות וביאורים אות כ"ג הביא בזה"ל: "כתב בשו"ת חיים ביד (סימן צ"ג) דמבואר בדברי רבנו דמלבד דאסור לסייע ידי עוברי עבירה, איכא מצוה לקלקל מעשיהם"]. וכן נפסק להלכה ברמב"ם הלכות שמיטה פרק שמיני ה"א בזה"ל: "כדרך שאסור לעבוד הארץ בשביעית כך אסור לחזק ידי ישראל שעובדין אותה, או למכור להן כלי עבודה, לפי שאסור לחזק ידי עוברי עבירה".

ג. והנה מצינו עוד חומר מיוחד בלאו זה, שהוא אחד הדברים שמנדין עליהם, וכתב בשו"ת דברי דוד (סי' ע) שכל מי שעשה עבירות כאלו שעפ"י התורה"ק מוטל על ב"ד לנדותו, אע"פ שלא נידוהו משום שאין כח ביד הבי"ד שבעיר לנדותו, הרי הוא כמנודה, ואסור לצרפו למנין עשרה לכל דבר שבקדושה. וז"ל הרמב"ם הל' ת"ת פ"ו ה"ד: "אבל מי שנידוהו על שאר דברים שחייבים עליהם נידוי, אפילו נידוהו קטן שבישראל, חייב הנשיא וכל ישראל לנהוג בו נידוי, עד שיחזור בתשובה מדבר שנידוהו בשבילו, ויתירו לו. על עשרים וארבעה דברים מנדין את האדם, בין איש בין אשה, ואלו הן: ...י. המכשיל את העיור". וכתב ע"ז הראב"ד: "המכשיל את העור - א"א כגון המכה את בנו הגדול". ובביאור דברי הרמב"ם והראב"ד כתב ה"כסף משנה": "והוא בפ' אלו מגלחין (מ"ק י"ז), אמתא דרבי חזיתיה לההוא גברא דמחי בנו גדול, אמרה, להוי ההוא גברא בשמתא, דקא עבר משום ולפני עור לא תתן מכשול, כלומר שמא יבעט באביו מתוך שהוא גדול ונמצא הוא מכשילו, ואמרינן התם שלא נהגו חכמים קלות ראש בנידויה. ויש לתמוה על הראב"ד שפירש דבר זה יותר מכל הדברים המוזכרים כאן. ואפשר שטעמו לומר, אע"פ שבגמרא לא נזכר אלא המכה את בנו גדול, יפה כיון רבינו [הרמב"ם] לכתוב המכשיל את העור, ללמדנו דמכה בנו הגדול לאו דוקא, והוה שכתב הראב"ד כגון". עכ"ל הכס"מ¹.

¹ ודרך אגב יש ללמוד מזה דבר פשוט וברור, דאף שאין הדבר ברור שהבן יבעט באביו, ורק שאפשר לתלות שכן יהיה בדרך סתמא - זהו המכשול שדיברה עליו תורה, דהנה אם היה כתוב "ועור לא תכשיל", היינו אומרים שהלאו הוא רק כשהכשילון להדיא ממש, אבל עתה כתיב "לא תתן מכשול", דמשמע לא תעשה דבר שיוכל לצמוח ממנו מכשול, וכדפרש"י - שחז"ל ביארו - שמשא לא עצה שאינה הוגנת, שאין כאן הכשלה להדיא, שהרי יתכן שמעצמו יבין שלא טוב יעשה אם ישמע בקולו והבחירה בידו, ועכ"ז עובר. והביאור בזה מובן לכל בר דעת ונכון, שהתורה לא דיברה ברשעים הקרויים מתים, דכמו שהתורה לא כתבה בפירוש שאסור להזיק, דכי תעלה על דעתך שיצטרך הכתוב כ"כ לכתוב כל כי האי, (ושאני לא תגנוב וכו') שנפשו של אדם מתאוה בו), ורק כתבה שהמוזיק חייב בתשלומין, ה"נ בנידון דידן לא כתבה התורה שאסור להכשיל, אלא שאסור ליתן אפשרות להכשיל. ולפי זה יבואר לשון הרמב"ם בהל' גניבה פ"ה ה"א, "אסור לקנות מן הגנב החפץ שגנב, ועון גדול הוא שהרי מהזיק ידי עוברי עבירה וגורם לו לגנוב גניבות אחרות". דמהו שפירש 'שעון גדול הוא', ולהאמור יבואר, שאינו סתם עון שדיברה עליו תורה שאסור ליתן מכשול שמא - בעתיד - יכשל בו' (וכיון לניזר ואבר מן החי לבני נח שלא איירי שמאכיל אותו, אלא רק נתן לו והבחירה בידו אם יאכל), אבל כאן הוא עון גדול שאפי' תורה לא דיברה עליו, שהרי מהזיק - בהוה - ידי עוברי עברה - וגורם לו לגנוב - וכהמשך דברי הרמב"ם שם: "שאם לא ימצא לוקח אינו גונב", וא"כ הריהו מכשילו ממש, ולא רק שנותן אפשרות ובחירה 'שמא' יחטא, וע"כ 'עון גדול הוא' שפיר. ולפי"ז יוצא חידוש גדול, דהמסייע ידי עוברי עבירה (בהוה), חמור אפילו יותר מהנותן רק מכשול (לעתיד), ודו"ק כי נכון הוא. (וע"ע בהמשך המאמר).

והלום ראיתי מש"כ בשו"ת מנחת יצחק (ה"ג סי' ע"ט) שהביא דברי הפוסקים בזה, וראשונה הביא (באות ג' שם) ממש"כ בספר יד מלאכי שכתב (כמ"ש בס"ד) דלפני עור נאמר גם בספק מכשול, ועובר מיד, אף אם לבסוף בנו לא יבעט ולא יכשל עיין שם. אמנם יש להעיר דבאמת אין זה נקרא "ספק מכשול", אלא כמ"ש בס"ד (ואח"כ ראיתי עוד ספרים שכתבו כותבן זה), שזהו מכשול ממש, ד"מכשול" בלשון התורה היינו כל מקום שהוצב האדם במקום סכנה גשמי או רוחני, (אך יש להעיר דמדברי האחרונים הרי" פערלא ועוד, משמע ברור דהלאו דולפני עור קאי על סכנה רוחנית, דאילו על סכנה גשמית נצטוונו כבר לא תעמד על דם רעך ולא תשים דמים בביתך, ואכמ"ל), אף דבכל מקום סכנה גשמית ואף רוחנית אפשר להינצל ולא להינזק. וכמאמר הידוע "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין", מ"מ הרי הוא מאמר הנחש המפתה והמכשיל, וע"כ אף שאחר דברי הנחש היה יכול האדם שלא לשמוע בקולו, מ"מ נענש הנחש. וה"ה לכל "משגה עור בדרך" [התורה], ששגור על לשונם לומר שאין מחייבין להכשיל והבחירה בידו, שכל זה הוא ממש סגנון ותוכן דברי הנחש רח"ל, וע"ז נאמר ארור, משום שעושה כמעשה הנחש הקדמוני שענשו בארור ר"ל, (ובזה ניתא מה שבתורה הוזכר ארור אלאו זה יותר מבשאר לאיון).

והנה בכל יסוד האמור אין סתירה למש"כ הריטב"א ד"אין לאו דלפני עור אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי, ורבנן אסרו אפילו סתמו, היכא שיש רגלים לדבר לחוש שיעבור בו זה עבירה, ועשו סתמו כפירושנו, וכל היכא דאיכא למיתלי לקולא, דלאו לעבירה בעי ליה, אוקמוה רבנן אדינא והתירוהו". דמש"כ "אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי" לאו היינו לומר שמכשילו להדיא, אלא שהדברים ידועים שבכה"ג שעושה כך וכך הנה בסופו של דבר יפול הנופל ויכשל, ובאמת גם מש"כ שמא ימרוך באביו גבי מכה בנו גדול לאו היינו שהוא "ספק", אלא שהוא "חשש" שבכה"ג קרוב לוודאי שימרוך באביו, וא"כ ה"שמא" דאיירי במכה בנו הגדול, וה"ודאי" דמיירי בו הריטב"א הנה תוכן אחד להם, והוא, שכל מקום שמטבע הדברים ומצד דרך העולם איש או אנשים יכשלו ויפלו ברשת הפיתוי אע"פ שאינם חייבים ואינם רשאים בכך - הרי זה משגה עיור. וספק משגה עור שכתב הריטב"א שמדאורייתא אינו עובר ורק שרבנן עשו סתמו כפירושנו היינו כשאין כאן "מכשול" כלל, והיינו שאין כאן אדם שרוצה לתת לאדם דבר שיכול להכשיל בו, וכגון מכירת פרה בשביעית (דבזה איירי הריטב"א שם), שאין המוכר רוצה שהקונה יעשה בו עברה, ויכשל בו לחרוש בשביעית, וא"כ שורת הדין לומר שאין כאן שום איסור, דמצד המוכר אין שום רצון רע ומתן מכשלה. ואעפ"כ באו חכמים ואמרו דכיון דמצד הקונה, ורגליים לדבר שיכשל, ע"כ אסרו למוכר למכור. ובאופן שגם מצד הקונה יתכן ורוצה ג"כ הדבר להיתר, בזה אוקמוהו אדינא לצד זכות המוכר שאינו רוצה כלל להכשיל רח"ל. אבל לא שח"ו היכא שספק אם יכשל

פרק ב' יבואר בו היטיב סוגיית דהמושיט יין לנזיר בתרי עברי דנהרא

א. ועתה, נתתי אל לבי לחקור היטיב האם יש בכ"ז איזשהו מוצא היתר בדבר התמוה לרבים וטובים, לתת חותם כשרות באופן גורף לכל סוגי פאות אף המוסכמות והידועות למכשול ולהחטאת הרבים ר"ל, מחמת שאולי מ"מ יקחו ויקנו במקום אחר, וזה החלי בעה"י. איתא בגמרא ע"ז דף ו' ע"ב: "מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח, ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול, והא הכא דכי לא יהיבין ליה, שקלי איהו, וקעבר משום לפני עור לא תתן מכשול? (פירוש, הרי גם בלי שיתן לו, יכול ליקח לבד מעצמו, ומדוע עובר על לפני עור, ומתרתת הגמרא שמדובר כשעומדים בשני עברי הנהר ואם לא יושיט ויתן לו, לא יוכל ליקח מעצמו). הכא במאי עסקינן דקאי בתרי עברי נהרא. (ואם לא יושיט לו, לא יוכל ליקח לבד), דיקא נמי דקתני לא יושיט, ולא קתני לא יתן, שמע מינה".

וכתב המרדכי בפ"ק דע"ז אות תשצ"ה: "שלא יושיט כו'. פסק בסה"ג דאסור ליתן יין נסך למומר, דאע"פ שחטא ישראל הוא, ודוקא דקאי בתרי עברי דנהרא, גם מכאן מוכיח בה"ג דמותר להלוותן בזמן הזה (עיין לקמן מדברי הד"מ), אע"פ שהם נותנין מן המעות תקרובת עבו"כ לשמש ביום חגם, לפי שאין נותנים לשמש כל כך שלא יוכלו למצוא אותו דבר מועט ללוות מעובדי כוכבים אחרים אפילו לא היינו מלויים להם, וכן אומר רבי אבי העזרי בספרו משם אביו רבינו יואל להחיתר [למכור לעובד כוכבים] בגדי הכומרים שמרננים בהם לעבודת כוכבים כל היכא דאית להם לכומרים אחריני, אע"ג דברור [דקנו] לעבודת כוכבים, שרי".

ב. ועפ"ז כתב בשו"ע יו"ד סי' קנ"א סעיף א' (המובא בסוגריים כתב הש"ך): "י"א הא דאסור למכור להם (פי' לעובדי ע"ז) דברים השייכים לעבודתם, היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו, או שלא יוכלו לקנות במקום אחר, אבל אם יכולים לקנות במקום אחר, מותר למכור להם כל דבר (מרדכי פ"ק דע"ז), ויש מחמירין. ונהגו להקל כסברא הראשונה, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו. (ר"ן שם², ובתוספות³ ואשיר"י⁴ והגהות מרדכי פ"ק דשבת⁵, לדעת הרב [הרמ"א])."

הנכשל, אין כאן לפני עור דאורייתא. והאומר כן מעוות פשט הכתוב ועוקרו ממשמעו ר"ל, ולא אמרו הפוסקים ספק לפני עור לקולא, אלא כנ"ל שבין מצד המוכר ובין מצד הקונה אין כאן רצון להכשיל ולהכשל, בזה תלינן לקולא אע"פ שיש עדיין ספק על כוונת הקונה, אם אין ממש רגליים לדבר שהקונה מצידו יעשה איסור. ודו"ק.

ודע עוד, שבכל האמור אין סתירה ממה שמצינו בשביעית וכו' בדבר דאיכא למיתלי לאיסור ולהיתר - תלינן לקולא ומותר, דהא כבר ביאר בזה הר"ן (בע"ז ט"ו ע"ב) ד"כ תלינן, ה"מ במידי דאפשר דבשעת המקח הוברר הדבר דלהיתרא בעי ליה, והיינו דהיכא שמצד החפצא יש צד איסור וצד היתר, ומצד הגברא יתכן שרוצה כבר את צד ההיתר, תולים אנו שרוצה את ההיתר (באופן שאין רגליים לדבר שרוצה את הדבר האסור).

² וז"ל הר"ן שם בע"ז (המובא בדפי הרי"ף): "ומיהו משמע דהני מילי לענין איסורא דאורייתא, אבל מ"מ מדרבנן מיהא אסור, שהרי מחוייב הוא להפרישו מאיסור, והיאך יסייע ידי עוברי עברה".

³ וז"ל התוס' בשבת דף ג' ע"א ד"ה בבא דרישא פטור ומותר: "וא"ת והא קא עבר אלפני עור לא תתן מכשול, ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה בידו, דלא עבר משום לפני עור, דמושיט כוס יין לנזיר מוקי לה בפ"ק דמס' עבודת כוכבים (דף ו'): דקאי בתרי עברי דנהרא, מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא, שחייב להפרישו מאיסור ואפילו אי מיירי בנכרי דלא שייך לפני עור [גם בחד עברא דנהרא, מצד איסור אבר מן החי], מיהו איסור דרבנן מיהא איכא".

⁴ וז"ל הרא"ש פ"ק דשבת שם: "וכי תימא דהכא מיירי בנכרי דלא שייך ביה לפני עור, והא דקתני העני חייב, לסימנא בעלמא, אם היה ישראל היה חייב, מ"מ איסור דרבנן איכא".

⁵ וז"ל ההגהות מרדכי פ"ק דשבת: "וא"ת הא עבר על לפני עור לא תתן מכשול ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה נותנו בידו דאז לא עבר כדאמרינן בפ"ק דע"ז דקאי בתרי עברי דנהרא, מ"מ איסורא דרבנן מיהא איכא, שחייב להפרישו מאיסורא, ואפילו אי מיירי בנכרי איכא איסור דרבנן".

ולהשלמת הענין נביא גם מש"כ תלמידי רבינו יונה (ע"ז ו' ע"ב) וז"ל: "עוד כתב הרב ז"ל, ומסתברא דכי אצטרך תנא למתנא לא יושיט, משום סירכא דבני נח הוא, דלית בהו איסורא אלא משום לפני עור, אבל לגבי נזיר אע"ג דיכיל איהו למשקליה נמי אסיר, דהא אפילו היכא דלא קיהיב איהו, אלא נזיר גופיה איהו הוא דשקליה, כי לא מוכח ליה ישראל חבירה דלא לשתייה, מתפס עליה, דכתיב [ויקרא כ"ו] וכשלו איש באחיו, איש בעון אחיו [סנהדרין כ"ז ע"ב], מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה. וכ"ש דלא שרי ליה למתביה ניהליה בידים... ומסתברא דאפילו גבי בני נח נמי, דוקא היכא דאי לא יהיב ליה ישראל נהליה, שקיל ליה איהו בעל כרחיה [מותר], אבל היכא דלא מצי שקיל ליה על כרחיה, אע"ג דקאי גביה נמי כמאן דקאי בתרי עברי נהרא דמי ואסיר. ע"כ תורף דבריו ז"ל".

וזה לשון הש"ך ביו"ד סימן קנ"א סק"ו: "י"א כו. דס"ל [להמרדכי] דכי היכי דאמרין בש"ס גבי נזיר דאסור להושיט לו כוס יין דהיינו דוקא בדקאי בתרי עברי דנהרא, ה"ה הכא, ויש מחמירין וסוברין דמ"מ איסור מדרבנן איכא אפילו לא הוי כמו תרי עברי דנהרא, וכל זה לדעת הרב [הרמ"א]. אבל לפי עניות דעתי נראה דלא פליגי, דכ"ע מודים להמרדכי ותוס' בפ"ק דעבודת כוכבים⁷ דבעובד כוכבים או מומר שרי, והגהות מרדכי ותוס' והרא"ש בפ"ק דשבת והר"ן פ"ק דעבודת כוכבים [הובאו דבריהם בהערות לעיל], מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור, וכדכתב הרא"ש שם דלא גרע מישראל קטן אוכל נבילות שב"ד מצווים להפרישו כ"ש ישראל גדול, משא"כ בעובד כוכבים וישראל מומר שאינו חייב להפרישו, תדע שהרי כתב הרב בדרכי משה דדעת התוס' רפ"ק דעבודת כוכבים כדעת המרדכי שם דשרי, ולשון הרא"ש רפ"ק דעבודת כוכבים הוא כלשון התוס' שם⁸, א"כ לפי דעת הרב [הרמ"א] יהיו דברי הרא"ש סותרים זה את זה, וכן רבינו ירוחם נתיב י"ז ריש ח"ו כתב כדברי התוס' רפ"ק דעבודת כוכבים⁹ ובנתיב י"ב ח"ג [ח"ה] כתב כדברי התוס' רפ"ק דשבת¹⁰, אלא ודאי כדפירשנו. ולקמן יבואר בס"ד היטיב.

ג. והנה בדברי הראשונים (התוס' והרא"ש בע"ז וכו') שכתבו שמותר ליתן לנזיר ולמומר כשיכול ליטול בעצמו, צריך להבין מדוע לדבריהם אין בו משום מסייע לידי עוברי עברה. והביאור בזה יובן בהקדים הלשון שמצינו בחז"ל "מחזיק ידי עוברי עברה" או "מסייע ידי עוברי עבירה", דלכאורה משמע קצת שהוא איסור שונה מהאיסור ד"נתינת מכשול", משום דנתינת מכשול היינו שמלבדו לא היה מכשול כלל והוא גרם המכשול, וסיוע היינו שהמכשול כבר היה אצל חברו, והוא רק מסייע לו ועוזר לו להוציאו אל הפועל. והיינו שבאמת שניהם הם באותו ענין של הכשלת חברו, אלא שנתנית המכשול הוא מצד הנותן לעובר העבירה, ואיסור מסייע הוא מצד המקבל שעובר העבירה, שע"ז מכשילו אלהבא. ואמנם גם באופן שהוא רק 'מסייע' ואינו באופן דנתינת מכשול לזולת בפועל, מ"מ לא גרע מעצה שאינה הוגנת, שהרי ע"י סיוע זה ישנה ח"ו באיולתו בראותו שיש מי שגומר בעדו להשלים חטאו, וע"כ גם באיסור מסייע יש לאו דאורייתא דלפני עור לא תתן מכשול, כיון שאף שאינו נותן עתה שום מכשול מ"מ נותן (עכשיו) המכשול לעתיד, וכן משמע בלשון

ועיין עוד בריטב"א (ע"ז שם): "מנין שלא יושיט כו' ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול כו', הכא במאי עסקינן דקאי בתרי עברי נהרא, פי' דלא מצי שקיל לה, דיקא נמי דקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן שמע מינה וכן הלכה. מיהו ה"מ לענין לפני עור לא תתן מכשול כו', אבל מכל מקום אי תבע ליה בפירוש לאיסורא, נהי דמשום ולפני עור ליכא, אכתי איסורא במלתא, משום מסייע ידי עוברי עבירה, כל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור, וכדקיימא לן שאין מסייעין ידי ישראל בשביעית ואפילו לומר להם הוחזקו אסור, ולא עוד אלא שאנו חייבין למחות בידו דכל ישראל ערביין זה לזה, וכ"ש שאסור לגרום להם לעשות שום איסור או להרבות באיסור כלל". ועיין בדברי הריטב"א שם בע"ז (ט"ו:), שמיישב היטיב הסתירות לכאורה, בין המשניות בשביעית (פ"ו) לבין הגמ' בע"ז (שם).

ועיין עוד מש"כ המאירי (ע"ז שם): "כל מה שנאסר לנו משום לפני עור לא תתן מכשול אם הוא רשאי [יכול] ליקח מאותו דבר בזולתנו מותר לנו למכור לו שהרי אין המכשול בא בשלנו, מעתה מותר לנו למכור דבר האסור לו אף על פי שהוא לוקחה לאכילה הואיל והוא מוצא לקנות בזולתנו, ומ"מ אסור ליתן לו, ואם הוא מוצא במזומן ובלא קנין, אף נתינתו מותרת, וכל שכן אם היה מאותו דבר בידו, ואף על פי שמ"מ גורם לו להרבות באיסור אין בזה נתינת מכשול, וכן כל כיוצא בזה, ומ"מ ראוי להמנע מסרך מסייע ידי עוברי עבירה, וכן מ"מ אם אינו מוצא אלא בטורה אסור להמציא לו בהזמנה".

⁶ הובאו דבריו למעלה (לפני הערה 2) בפנים כמקור לדברי השולחן ערוך.

⁷ וז"ל התוספות בפ"ק דע"ז ד"ה מנין: "מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר. נראה דה"ה בכל שאר איסורין, כו'. ולפי זה אסור להושיט למומרים לעבודת כוכבים דבר איסור אע"פ שהוא שלהם, כי הדבר ידוע שיאכלוהו והוא נאסר להם דכישאל גמור חשבינן ליה, ומיירי בדקאי במקום שלא יוכל ליקח אם לא יושיט לו זה, וכדמסיק דקאי בתרי עברי נהרא". ומשמע מדברי התוספות ברור דכשיכול המומר לקחת מעצמו ליקח אין איסור כלל, ויתבאר לקמן. מאידך, משמע ג"כ דמומר דינו ש"כישאל גמור חשבינן ליה", ודלא כדמשמע לכאורה מדברי הש"ך, ובס"ד יבואר לקמן.

⁸ וז"ל הרא"ש פ"ק דע"ז אות ב': "תניא ר' נתן אומר מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל לפני עור לא תתן מכשול כו'. הלכך אסור להושיט למומרים דבר איסור אפי' שלהן, היכא דקאי בתרי עברי נהרא". וממה שכתב "דקאי בתרי עברי נהרא", משמע דביכול ליטול מעצמו אין איסור.

⁹ וז"ל רבינו ירוחם [נתיב י"ז ח"ו]: "אסור להושיט אבר מן החי לבני נח משום ולפני עור לא תתן מכשול, ודוקא שאין יכול ליטלו בלא ישראל כגון דקאי בתרי עברי נהרא ולא יעבור לולי הישראל הנותנו לו, אבל אם יכול ליטלו בלא הישראל מותר ליתנו לו, פשוט בעבודה זרה".

¹⁰ וז"ל רבינו ירוחם [נתיב י"ב ח"ה]: "מכל מקום אסור משום ולפני עור לא תתן מכשול, [ואף אם יכול ליטול בעצמו], מכל מקום איכא איסור דרבנן, וזה הדין תמצא במושיט אבר מן החי לבני נח".

הרמב"ם והחינוך¹¹, אמנם כיון שלא הוא התחיל בנתינת המכשול, על כן נקרא בפי חז"ל "מסייע ידי עוברי עברה", ובאו לומר בזה, דאף מי שרק מסייע בעדו, הנה גם הוא נלכד בעון דנתינת מכשול לעתיד עכ"פ. ומזה יש ללמוד שאין שום קולא בענין מסייע ידי עוברי עבירה יותר מלפני עור ממש, אלא שהוא רק כעין כלל ופרט, שהרי גם המסייע נותן מכשול ממש, ע"י שלהבא יפול הנופל מחמתו ובאשמתו.

ד. אך במה דברים אמורים שיש איסור נתינת מכשול, באופן שאינו יכול ואינו רוצה ליטלו בעצמו, אך כשיכול ורוצה ליטלו בעצמו, ורק מקדים לו העבירה, (והוא באופן שכבר קיים בו מצות הוכחה, ואמנם כאן איירי רק בסוגיא דנתינת מכשול, ולקמן יבואר), בזה סוברים הראשונים הנ"ל, שהנתינה מותרת, שהרי אינו גומר ומשלים העבירה, אלא רק מקדים אותה, וא"כ בכה"ג לאו "מסייע" הוא, אלא רק "מקדים" ידי עו"ע, ולא זה מה שאסרה התורה. ובזה מובנים דברי המאירי (הובא לעיל בהערה 5), שמצד אחד כתב שבכה"ג נתינתו מותרת, ומצד שני כתב דמ"מ סרך סיוע יש כאן, וראוי להמנע מזה, משום דמ"מ 'מקדים' הוא את העבירה, והוא מידה נכונה לא לקרב הטעון ריחוק.

אמנם יש לומר דכ"ז הוא לדעת המתירים מעיקר הדין "להקדים" ידי עו"ע, אבל לדעת הראשונים (רבינו יונה וסייעתו) הסוברים שגם להקדים מעשה העבירה אסור, ונקטו דהוא משום מסייע לידי עו"ע, מכיון שסוכ"ס הוא נותן האיסור בידי העובר עבירה, ועל כן מ"מ מסייע מיקרי, כיון שאע"פ שאינו "משלים" העברה, מ"מ מיקרי בזה "כעין השתתפות", הנה לדעת ראשונים אלו יש באמת מושג של מסייע ידי עו"ע שהוא רק אסור מדרבנן, משום דלאו מסייע ממש הוא, אלא רק מקדים וכנ"ל, וא"כ יוצא לדבריהם שיש שני מיני מסייע, א'. מסייע ממש, שבזה גם הם יודו שהוא איסור מדאורייתא. ב'. מה שמ"מ "מיקרי מסייע", שהוא אסור מדרבנן.

ה. והנה גם המתירים הנתינה לנזיר ולמומר, ודאי גם הם מודים דאיכא (קודם כל) חיובא להפרישם מאיסורא, ורק שלא דיברו אלא בנתינה שאח"כ, האם היא מותרת, ובזה אמרו שמותר. ומה שמשמע במרדכי שמוותר למכור להם בגדי כומרים לע"ז, ולא הזכיר שצריך להפרישם מאיסורא, יש לתרץ בב' אופנים, א. דלא נחית לפרושי, והמוכרים יודעים זאת כבר. ב. שאיירי באופן שרק יעורר זעפו ביותר, כמו שאחז"ל כשם שמצוה לומר כו' כך מצוה כו', והיינו דבאופן זה גם ההוכחה וגם השתיקה, שניהם תוכן אחד להם, והוא למונעו מעבירה, (ולהעיר שבביאור הגר"א סי' קנ"א סק"ח כתב: "אבל דינו של המרדכי לא נראה" עיי"ש, וב"חידושי אנשי שם" שבשולי דברי המרדכי הביא שמדברי היראים אין משמע לחלק בין "יש לכומרים אחרני או לא משמע בכל ענין אסור". אך לגבי דעת המרדכי יש ליישב עפ"י מש"כ בדרכי משה סי' קנ"א שם "מיהו בזמן הזה יש להקל מטעם דמקילין להשתתף עמהם ועיין באורח חיים סימן קנ"ו"). ובזה נשוב ליישב ולבאר דברי הש"ך הנ"ל בס"ד, דהנה על דברי הש"ך הקשה הדגול מרבבה (על הדף שם): "בש"ך ס"ק ו' [בא"ד כתב:] משא"כ בעובד כוכבים וישראל מומר. [ומקשה הדגול מרבבה:] הא ודאי שישאל מומר אע"פ שחטא ישראל הוא, וא"כ מה בינו לשאר ישראל לענין להפרישו מעבירה", וכן בגיליון מהרש"א הקשה על הש"ך בזה"ל: "ואיני יודע מאין פשיטא לו להש"ך, ואי מפרק מרובה (ס"ט ע"א) דארשב"ג בשאר ימות השנה הלעיטהו כו', י"ל שאני התם דבין כה וכה עובר על איסור גזל, ובאותו דבר שעושה רשות עכ"פ אין אנו מצווים שלא יעשנו באיסור אחר עוד".

ו. והנה הדגול מרבבה תירץ בזה"ל: "אבל נראה לענ"ד כוונת הש"ך דאף בישראל אין מצווין להפרישו כי אם כשעובר בשוגג ויש ביד איש אחר להפרישו חייב להפרישו, וכמו בקטן אוכל נבלות שהקטן שוגג הוא, ומשנה דריש פרק קמא דשבת בשוגג מיירי וכדמשמע מדברי רש"י שם בריש שבת דף ג' ע"א סוף ד"ה פטורי דאתי וכו' ע"ש, אבל בישראל דרוצה לעבור במזיד על איזה עברה, אפילו אינו מומר גמור אין ישראל אחר מצווה להפרישו לדעת הש"ך, ומומר הנקט הש"ך, הוא משום דהפוסקים במומר דברו, ומומר מסתמא מזיד הוא. ועוד

¹¹ לשון הרמב"ם הלי' רוצה ושמירת נפש פי"ב: "וכן כל המכשיל עור בדבר, והשיאו עצה שאינה הוגנת, או שחזק ידי עוברי עבירה שהוא עור ואינו רואה דרך האמת מפני תאות לבו הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר ולפני עור לא תתן מכשול". ולשון החינוך מצוה רל"ב: "וזה הלאו כולל כמו כן מי שיעזור עובר עבירה, שהוא מביא אותו שיתפתה בזולת זה לעבור פעמים אחרים עוד, ומזה הצד אמרו זכרונם לברכה במלוה ולוה בריבית ששניהם עוברים בלפני עור". ואפילו בשב ואל תעשה עובר לדברי הרמב"ם בהלכות ת"ת פרק ה' הלכה ד', וז"ל: "וכן חכם שהגיע להוראה ואינו מורה, הרי זה מונע תורה, ונותן מכשולות לפני העורים, ועליו נאמר ועצומים כל הרוגיה". ולכאורה כאן מתבטא 'חידושו' של הרמב"ם בפירוש המל"ת דלפני עור ביותר! (וי"ל אף 'דרכו' ומשנתו, כידוע בקורות ימי חייו), והוא, דכל שמניח העור לילך בדרכי חשך, הריהו כמו שנותן (בפועל!) לפניו מכשול. והמשכיל יבין עד היכן הדברים מגיעים.

דכל עובר עברה במזיד ייקרא מומר לאותו דבר". אך עיין בשו"ת דבר יהושע ח"ג סימן כ', דקשה לסמוך על דבריו לומר שבמזיד ליכא איסור מסייע כיון שהאחרונים חלקו עליו. וגם בשו"ת מנחת שי סימן כ' תמה עליו, משום דברשב"ץ ח"ג סימן קל"ג וברדב"ז ח"ב סימן תשצ"ו כתבו דאיכא איסור מסייע אף במזיד, גם בשו"ת לב דוד שהובא לקמן (פ"ו אות א) הקשה על דבריו. אמנם עיין לקמן (להלן אות ט') שהעלינו בס"ד ישוב לזה, עפ"י מה שביארנו בס"ד (להלן אות ז' ח') פנים חדשות בדעת הש"ך.

ועוד צ"ב בדברי הש"ך, דהנה להש"ך פשיטא ליה דבנכרי לכו"ע מותר, ולכאורה מפורש בדברי התוס' בשבת שאסור, שכתב: "ואפי' אי מיירי בנכרי דלא שייך לפני עוור, מיהו איסור דרבנן מיהא איכא" (לשון התוס' שבת דף ג' ע"א ד"ה בהא). וכן באשיר"י (סימן א') ובהגהות מרדכי (סי' ת"נ) כתבו: "וכי תימא דהכא מיירי בנכרי, מ"מ איסורא דרבנן איכא". (והטעם שהוא אסור מדרבנן אף בנכרי אע"פ שרק ישראל ערבים זה לזה, הוא משום דאף הנכרי מוזהר באיסור ע"ז ואבר מן החי מצד שבע מצוות בני נח, ואף בזה איכא כעין ערבות, וכידוע פסק הרמב"ם בהל' מלכים פ"ח הלכה י': "וכן צוה משה רבינו לכופף את כל באי העולם לקבל כל מצוות שנצטווה נח"). וא"כ היאך כתב הש"ך דכל הני ס"ל דבנכרי או עו"כ שרי ושללא דיברו הני ראשונים אלא בישראל. וכן בשדה חמד ח"ב מערכה ו' כלל כ"ו אות ג' הביא את דברי הר"ן פ"ד דע"ז אמתניתין (עבודה זרה פ"ד מ"ט) "דורכין עם העכו"ם בגת", וז"ל: "ומשום מסייע ידי עו"ע ליכא, דהעכו"ם לא נצטווה על כך", עכ"ל. ומוכח דעל דבר שנצטווה איכא חיוב להפרישו ואסור לסייע לו.

ז. אמנם לפי משנ"ת בס"ד לעיל דמיירי לאחר שהפרישו מאיסורא ע"י שהודיעו שהדבר נאסר (לישראל בניזיר ואבר מן החי גם בנכרי) ורק שלא שמע בקולו - ואיירי שיקח הדבר מעצמו אם לא יתן לו, וגם מיירי שאם לא יתן לו, ימצא הדבר בלא טורח, אזי מותר "להקדים" לידי עובר העברה, הנה בזה יובנו דברי הש"ך, דדווקא באופן זה סבר הש"ך דבנכרי ומומר מותר ליתן להם, ולא משום דדעת הש"ך שדין מומר כדין נכרי ח"ו, שהרי מומר ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא - אלא דבכה"ג שהפרישו כבר ואיירי בחד עברא דנהרא ומוצא בלא טורח ואינו משלים העבירה וכ"ש שאינו ממציא העבירה כי אם רק מקדים לו דבר שישנו כבר ושלו הוא - אז דין זה דהיתירא שייך. וע"כ כתב הש"ך דבגוי שרי וכן במומר, אכן הש"ך יודה דקודם שהפרישו, בנכרי נמי אסור, דכשמחוייב להפריש איך יסייע לו אפי' להקדים לו האיסור בלבד. וא"כ תוכן דברי הש"ך ודברי הראשונים הכותבים שבנכרי גם יש איסור, אלו ואלו דברי אלוקים חיים המה ולא פליגי כלל. (ולפי"ז נתיישבו ההדורים היטיב שבאמת אין כלל מחלוקת בין הש"ך לרמ"א, ודו"ק).

ח. ואמנם מש"כ הש"ך דבעו"כ וישראל מומר "אינו חייב להפרישם", י"ל שאין הפירוש בזה שאינו חייב להודיעם שהדבר אסור, דבזה מודה הש"ך דצריך לומר להם, אלא איירי במובן אחר של להפרישם, דהיינו ליקח מהם הדבר האסור בעל כרחם, וכמו שמביא הש"ך בעצמו הדוגמא מהא דקטן אוכל נבלות שבי"ד מצווין להפרישו - והיינו ליקח ממנו בעל כרחו הדבר האסור. והדגול מרבבה בקושייתו סבר ודיבר על לאפרושי מאיסורא ע"י דיבור, וע"ז תמה וכי בישראל מומר אין חיוב להוכיחו, אתמהא. אך הש"ך דיבר על לאפרושי ממש, וע"כ אומר דכו"ע מודים שאי"צ, שהרי למעשה התוס' והמרדכי בע"ז כתבו דמותר ליתן לו, וע"כ שאין חיוב ליקח ממנו ולהפרישו בעל כרחו. ולדעת הש"ך הנה כל מה שכתבו בשבת (כנ"ל) דלנכרי אסור, היינו שאסור ליתן לו מבלי להודיעו שאסור, אבל אחר שלא רצה לשמוע מותר ליתן לו. (וגם בזה צריך לומר דהש"ך סבר כמ"ד שאסור להתגרות ברשעים, ואיירי כידוע באופן שוודאי או קרוב לוודאי שייזיק לו כו').

ט. והנה בדרך זו נסלל לנו דרך להבין ג"כ דברי הדג"מ שתירץ בכוונת הש"ך: "דאף בישראל אין מצווין להפרישו אלא כי אם כשעובר בשוגג כו', אבל בישראל הרוצה לעבור במזיד על איזה עברה, אפי' אינו מומר גמור אין ישראל אחר מצווה להפרישו". אמנם לדרכנו י"ל דדברי הדג"מ ותכנו מיירי באופן שכבר הפרישו מאיסור, ואז אמרינן שאין צריך וחייב להפרישו בע"כ באופן שעומד ברשעו ורוצה ויכול לקחת האיסור בכל גווני. אך דברי הדג"מ בדברי הש"ך כפשוטו - שאין כלל חיוב לאפרושי מאיסורא, כבר תפסו עליו האחרונים כנ"ל. ולפ"ז שוב י"ל שדברי הר"ן ודברי התוס' לא פליגי - דהר"ן שאסר, איירי קודם שהפרישו, והתוס' שהתיר איירי אחר שהפרישו (והוכיחו) - ולא דיבר מצד הלכות הוכח תוכיח, אלא מצד דינא דמסייע לאחר שהוכיחו - שאז מותר ליתנו. וא"כ בזה יש לתרץ קושיית הש"ך על סתירת הראשונים, דהרא"ש כתב בע"ז כהתוס' בע"ז שמותר ובשבת כתב שאסור, וכן מקשה שם ש"רבינו ירוחם בנתיב י"ז ריש ח"ו כתב כדברי התוס' ריש פ"ק דע"ז ובנתיב י"ב ח"ג כתב כדברי התוס' ריש פ"ק דשבת", ומקשה הש"ך שדבריהם סותרים זא"ז. ולפי הנ"ל לא קשה, דמש"כ שאסור מיירי קודם שהפריש, א"כ איך תמורת להפריש עושה ההיפך ממש, ומש"כ שמותר איירי לאחר שהפריש, ואזי אינו עושה ההיפך, שהרי הפריש מאיסור, ועכשיו רק מקדים האיסור לפניו, ואין כאן איסור מסייע, ורק כששותק ואינו מפריש נראה כמסכים עמו, ואז כשנותן אף שרק מקדים הדבר אליו הריהו מסייע ונותן לו עידוד, משא"כ כשמוחה אין כבר העידוד,

וממילא נשאר רק המעשה בלבד שבלא"ה יכול לעשותו, וא"כ לדעת המתירים אין כאן כלל מסייע, אלא רק כדברי המאירי סרך סיוע. (ואמנם גם בזה יש שסברו לאיסור, כדמשמע מחילוק הריטב"א דמחלק בין תבע לאיסורא בפירושו, ומשמע דבאופן זה אפילו כשהפרישו והודיעו, אסור, וכן בתר"י משמע ג"כ דאסור מיהא מדרבנן בישראל, אמנם בעכו"ם משמע שמותר - ולכ' איירי כשידוע שהעכו"ם לא ישמע לתוכחתו, אבל בישראל אע"פ שלא ישמע לתוכחתו, מ"מ אסור מיהא מדרבנן, דאע"פ שרק מקדים וכן"ל, מ"מ סיוע הוא).

פרק ג' יבואר בו ביאור מחלוקת המשנה למלך והפני משה

א. ואמנם לנידון דידן הנה כל דברי הסוגיא אמורים כשברי שהאדם החוטא יודע שהדבר אסור, כמו מושיט יין לנזיר, שהנזיר יודע שאסור בשתיית יין, וכמו מומר לע"ז, שיודע שע"ז אסור לישראל, בזה אמרינן שנקרא בכ"ז רק 'מקדים' לו העבירה, מפני שבלא"ה יקח היין או התקרובת מעצמו. אבל הנה במכירת דברי שחץ ותאוה, ועוד עם נזם חותם הכשר, א"א לומר שכיון שבלא"ה יש עוד חנויות כאלה בשוקא, שהרי בנידון דידן הריהו ממש מפתה את הרבים ומעורר בהם רצון זר להתאוות תאוה לדברי שחץ, וא"כ בזה גופא מגרה היצר ומרבה טומאה ופריצות לישראל הכשרים, ואינו דומה כלל ליין ואבר מן החי בנזיר ומומר, שיכולים ורוצים כבר ליטלם מעצמם, וכבר הוכיחם והפרישם מהאיסור (רק שלא שמעו בקולו), שאז אמרינן שמצד הדין הנתינה מותרת, דאמרינן בזה דעפ"י הדין אין לו כלום במעשה העבירה, שהרי הוא כבר מן המוכן אצלם, משא"כ בנידון דידן.

ב. ועתה לפי מה שנת"ל ב' הקדמות: [א] דאיכא ג' חלוקות באיסורי לפני עור, א. ליתן המכשול ממש. ב. לסייע הכושל בכשלונו. שבזה נותן המכשול להבא, וג"כ אסור מדאורייתא. ג. שימקדים המכשול שהעור רוצה מעצמו ליכשל בו, והיינו בחד עברא דנהרא, (דאילו בתרי עברי דנהרא הוי כחלוקה א'), וזהו מסייע מדרבנן (ואיירי קודם שהפרישו מאיסורא). [ב] שכל מה שהותר בחד עברא הוא דווקא כשהעבריין מנוי וגמור לעשות העברה מעצמו, ואינו אלא עושה מעשה בעלמא ליתן לו מה שהיה רוצה ויכול ליטול לבד, משא"כ באופן שאין מנוי וגמור אצל השני לעשות עברה, והוא בא ומעורר בו רצון חדש, בזה אין טענה שגם אחרים עושים כן, הנה עפ"י אפשר לתרץ קושיית ה"משנה למלך" (הידועה) על ה"פני משה". וז"ל המל"מ הל' מלוה ולוה פ"ד ה"ב: "כתב הרב פני משה ח"ב סימן ק"ה, דהיכא דהלוחה הוה חזי דהמלוה הוה מוויף ברבית הני דמים גופיהו לאינש אחרינא, ליכא משום ולפני עור, כהיכא דאמרינן בפ"ק דע"ז (י:): דמושיט כוס יין לנזיר, דלא מיחייב משום ולפני עור אלא אי קאי בתרי עברי דנהרא, אבל אי לא קאי בתרי עברי דנהרא לא עבר המושיט אלפני עור, ע"כ. ותימה דלא דמי כלל לנזיר, דשאני התם דהאיסור דלפני עור לא היה נעשה אם לא היה מושיט זה הכוס, ולפי זה אף אם הושיט (בחד עברא) אינו עובר, אבל גבי רבית דאם לא היה לוח זה, היה הלוח האחר עובר אלפני עור, בשביל שלוח זה לא נפטר מלפני עור. ודכוותה גבי נזיר נמי, אם היה מושיט לו אחר כוס יין בתרי עברי ובא אחר והושיט לו, פשיטא דעובר". עכ"ל.

ג. ואני בעניי לא ידעתי מה הקשה עליו ומה טענתו אליו, הרי ה"פני משה" מדבר באופן שמנוי וגמור עם העבריין ש"הני דמים גופיהו" ילוח לישראל אחרינא, א"כ זה שבא ללוות ממנו אינו מעורר בו רצון חדש להכשל בריבית, כמו בנזיר שבכל כוס יין מעורר בו רצון חדש לשתות היין. משא"כ כאן בריבית איירי שהמלוה שומר המעות במקום מיוחד כדי להלוותם לישראל בריבית, והדבר ידוע שלבסוף ילוח אותם ר"ל בריבית כי ידועה דרכו בזה, א"כ אינו נותן לו עוד עברה של ריבית, כעוד כוס של יין לנזיר שהוי מכשול נוסף וחדש, משא"כ כאן. וגם מש"כ המל"מ שכאן הלוח האחר עובר בלפ"ע וע"כ בשביל שלוח זה לא נפטר, אינו מוכן מעיקרו לענ"ד, דבאמת מחמת סיבה הנ"ל שהמעות שמורים אצלו לעבירה, א"כ גם הלוח האחר באמת לא יעבור על לפני עור. והנה אח"כ מקשה עוד המל"מ: "ועוד יש לחלק ולומר דלא הותר ללוות בשביל שלוח אחר רוצה ללוות משום דאפשר שהלוח יחזור בו ולא ילוח ונמצא דאיהו הוא דקא מכשיל למלוה". ולענ"ד גם זה אינו מוכן מעיקרו דודאי לא איירי כאן אם הותר ללוות ח"ו אלא רק אם נוסף כאן לפני עור אי לא, וכאן המעשה הכאוב הוא שיבוא לוח אחר ויקח בריבית אותם המעות עצמם ששמורים ועומדים לכל החפץ למרוד ברבוננו ונמצא המלוה בלבד מכשיל את עצמו לכאורה.

ד. אמנם יש ליישב דברי המל"מ ולומר שהמל"מ הרגיש כאן שמשוהו אינו כשורה וע"כ יצא להקשות עליו, והוא שאע"פ שהמכשול מוכן ועומד אצלו ואין נתינת מכשול כלל עתה. והיינו שאין שייך אות א' הנ"ל, מ"מ אות ב' הנ"ל שייך ממש. שהרי בכדי שתחול עבירה זו צריך לב' אנשים וכל אחד שעושה העבירה מסייע שלהבא ישמור עוד כסף בשביל להלוות בריבית, [ואינו דומה לחד עברא שהתיר התוס', דהתם הוי היין או האבר מן החי של העובר עבירה, והוא יכול לבדו לעבור העברה, משא"כ בריבית. (והוא כמו גניבה שצריך כדי

ליהנות מגניבתו בעוד אחד שיקנה מה שגנב). ובה נסתלקה קושיית הבית יצחק (או"ח סי' קי"ז, והובא במנח"י ח"ג סי' ע"ט אות ד') שהשיג על המל"מ שמהתוס' לא משמע כמותו]. וא"כ אע"פ שעכשיו לא גרם לו רצון חדש להלוות, מ"מ להבא גורם שיהיה לו עידוד וסיוע לדרכו הנלווה וע"כ נמי אסור אף באופן זה. ונמצא שניהם צדק"ו יחדי"ו, דברי ה"פני משה" שאין כאן עתה נתינת מכשול, וגם קושיית ה"משנה למלך" דסו"ס איכא ביה לפני עור מצד להבא, ומה טוב ונעים לפי"ז מה שיצאנו עי"ז לגמרי מבין ההרים הרמים ה"ה עוצם מחלוקת הפוסקים האחרונים בזה שנחלקו כביכול איך להכריע בזה, כהפ"מ או כהמל"מ (עיין בכל זה בשו"ת מנח"י ח"ב סי' קו אות יא וש"נ), ולפי הנ"ל הנה דברי שניהם נכונים להלכה. ודו"ק כי אמת הוא בס"ד.

ה. וזהו מש"כ המל"מ: "אבל גבי רבית כו' בשביל שלוח זה לא נפטר מלפני עור", היינו שכיון שכשהלוה האחר היה לוה, היה עובר משום לפני עור מצד אלהבא - ולא מצד עכשיו, שהרי המעות מזומנים לאיסור רבית, ה"נ זה שלוח בפועל, עובר על איסור לפני עור מצד להבא, וזהו מה שממשיך המל"מ: "ודכוותה גבי נזיר נמי אם היה מושיט לו אחר כוס יין בתרי עברי ובא אחר והושיט לו פשיטא דעובר". שר"ל שכמו שבדוגמא זו הריהו מעורר בו רצון חדש לשתות היין, ה"נ בריבית שמצד להבא - הנה בכל הלוואה והלוואה מקבל חיזוק והשראה אלהבא לדרכו הנלווה, וא"כ שיטת המל"מ בסיבת האיסור אינו סתם מפני שה'אחר' הוא ישראל וגם ההוא יעבור על לפני עור, ע"כ אין איסור לפני ע"נפקע ממנו ג"כ, אלא מצד זה שבאמת מעשה שניהם הוא אותו וזוהו, שמכשילו אלהבא, ע"כ אין שום סיבה להפריד ביניהם וד"ל.

ואמרת בזה משל, לבעל עסק שמצטדק במכירת נפצים (דינמיות בלע"ז), בטענה שיש עוד מוכרים בשוקא, ואם הוא לא ימכור אחרים ימכרו, או שאם לא יקנו אצלו, יקנו אצל אחרים, וא"כ אין הוא מכשיל אותם, שבזה כל אחד יבין אשר פיו דבר שוא, שהרי מה משנה הדבר שיקנו אצל אחרים, מ"מ הוא הוכיח בעצמו שקל אצלו הדבר מה שבני אדם מתבהלים מרעש הנפצים, ואדרבה, עוד מסכן לרבים, ומוכר למבהילים, אשר פשוט שעון פלילי הוא, וא"כ למה יגרע "המחטיאו יותר מן ההורגו", שגם אם יש עוד מוכרים או עוד קונים, מ"מ הריהו מתעסק עם "אש" והרבה יותר מכך, אוי לו!

פרק ד' - "לאו המפורש בתורה" - מהות איסור התורה השייך לכאן אליבא דהלכתא

א. ועתה נשוב לנידון דידן מתוך רווחא דשמעתתא, ויובן בפשטות עפי"ז שגם מכירת בגדי שחיץ ופאות פרוצות ר"ל, הנה לא רק שאית בהו איסורא דרבנן דמסייע כנ"ל, ולא רק "מסייע" שאסור מדאורייתא - שהרי גורם לו על להבא לעבור עברה, אלא ממש "לפני עור לא תתן מכשול" כפשוטו הוא, לפתות אנשים כשרים לקנות פאות הפרוצות¹² נגד כל מוסר ודין - להחטיא הרבים בפרהסיא באביזריהו

¹² והנה לענין איסור פריצות בפאה נכרית להמתירים פאה נכרית ראה מש"כ בשו"ת ויען יוסף או"ח סימן מ"א וז"ל: "בענין השייטלען כו' הלא זהו מחלוקת קדומה מגאונני דור שלפנינו שהיו אוסרין ומתירין פיאה נכרית לאשה נשואה כו', אך מה שניתוסף בזמן הזה הוא הפירצה שהשייטלען הם שערות ארוכות משולשלות ותולות למטה בלי שום קליעה, ונמשך ממה שנעשה מאדע שבתולות הולכות כן וע"כ עושיין גם השייטלען כן, באופן שאין שום היכר בין בתולה לנשואה, על זה ראוי לצעוק, כי הלא לדעת המג"א אפילו בתולות שהולכות ככה אסור לומר כנגדן דבר שבקדושה, ודוקא אם השערות קלועות מותר בפניה עיי"ש באו"ח סי' ע"ה (מג"א סק"ג), כש"כ הנשואה שאם השייטל אינו קלועה רק השערות מתפזרות ותולות הוא פירצה גדולה". וראה עוד בקול קורא משנת תשל"ה שחתום עליו הבית ישראל מגור והגר"ש וואזנר ועוד, בזה"ל: "שאף במקומות שנהגו היתר בפאה נכרית לא עלתה על הדעת פאות נכריות כאלו העשויות כדרך הפרוצות ח"ו עד שאין היכר בין נשואה לפנויה. ועבירה גוררת עבירה ובכגון זה אין שום היתר. לכן חייב כל ירא ה'... שלא לצאת בשום פאה נכרית אלא בכיסוי כראוי על הפאה נכרית", וכמדומה שזהו הקול קורא הראשון שכתבו בענין תקנת הפאה נכרית גם להמתירים פאה נכרית, וכמה חבל שלא שמעו בתחילה לעצת יקנים, וטוב מאוחר מבלא כלום לגדור גדר בזה כראוי.

כו"ב לאסור פריצות בפאה נכרית להמתירים פ"נ ראה עוד בספר "מלבושי מרדכי" - הלכות צניעות עפ"י פסקי בעל "שבט הלוי" זצוק"ל, סי' ג' סעי' ט' וז"ל: "בהקדמה לשו"ת שבט הלוי (ח"א) אחרי שהביא את דברי המג"א (סי' עה סק"ג) שלא ילכו הבתולות בסתירת שערות הראש, כתב: "ובאשת איש לית דין ולית דיין דאיסורא גמורא הוא, לא איסור גילוי שערות בלבד, אלא עצם ההליכה בשערות מסותרות היא פריצותא שאין כמוהו, ונלקח מן הירודים שבאנושות, וגם כשהולכות בפאה נכרית, דאין הנדון גילוי השערות, אלא צורת השערות באופן שהורס דרכי הצניעות, ומה נואלו אלו שמבקשים להם קולות ע"ז תחת המסוה של כיסוי ראש מדומה". ועיין עוד שבה"ל (ח"ה סי' קצט אות ג') דכתב: "אסור שתהיה הפאה נכרית סתירת שיער, כי עצם הסתירה הוא דבר פגום ופריצות גדולה". ועיין עוד בשבה"ל (ח"ג סי' קצט) וז"ל: "מה ששאל בענין הבתולות ההולכות בשערות ארוכות בלי קליעת שער, וגם בענין שייטל (פאה נכרית) הארוכות של נשים, גם אגן צוהינן עלה כולי יומא", וכו'. ובדרשות שה"ל (ח"א עמ' קמב) גם כתב כן, וסיים: "ומה נואלו ומגועלים אלה מבנות ישראל אשר תחת המסוה של פאה נכרית הולכות פרוצות וסתורות ראש כהריקות ופוחזות ביותר, ואם אמרו טפח באשה ערוה, דבר זה הוא ק"ו בן ק"ו".

דגילוי עריות ובהרהורים הקשים מעברה, והמעכבים גאולתינו בעוון הידוע, אשר ע"ז אמרו חכמים אוי למי שנותן פירצה לפני הכשר ק"ו לפני הגנב. והוא לאו המפורש בתורה ממש. (והיינו דאית בו כל סוגי ההכשלה, מדאורייתא ומדרבנן, לפני עור ומסייע כנ"ל).

וצא וראה מש"כ בשו"ת ספר יהושע פ"ט (ליקנו של בעל ה"מנחת חינוך") וז"ל: "אבל במה שמנהג לכסותן אז בהתגלות קצת מתגרים בני אדם מהם, אז ערוה מיקרי ואסור מדאורייתא". וראה עוד בפירושי ספר המצוות לרס"ג מהר"י פערלא מצות עשה צו עמוד שכה סע"ב, שמצדד שמה שכתוב בגמרא שופרע את ראש האשה מדאורייתא הוא, אי"ז כמשמעו, אלא שכיון שהוא פריצות לנהוג כך, הרי זה בכלל הלאו "ולפני עור לא תתן מכשול", עי"ש. וראה עוד מש"כ ה"צמח צדק" (מסכת ברכות פ"ג מ"ה אות ג') לענין שערות היוצאות חוץ לצמתן וז"ל: "אי אפשר לנשים לילך כן בשוק, שהרי יתנו מכשול, שבהכרח יראו אותן אנשים אחרים, ועוברים על לאו דלפני עור לא תתן מכשול, אלא ע"כ כוונתו (של מהר"ם אלשקר) רק שבביתה בפני בעלה רשאה להתנאות בו, ולא כשתלך בשוק"¹³. עכ"ל.

ב. והנה על לאו המפורש בתורה אין אומרים מוטב יהיו שוגגים, דלא אמרינן כן אלא בלאו שאינו מפורש בתורה שרק מדרשא ילפינן ליה, וכנשים שאוכלים ושותים בתוספת יוה"כ, דבנשים הויה מצות עשה שהזמן גרמא, ולולי דרשא דהאזרח דמרבין מה' דהאזרח לרבות נשים, לא הויה מרבין להייב הנשים בזה, וכן תוספת שבת ויו"ט הויה מדרשא דתשבתו שבתכם ודרשינן לשבת ויו"ט אם אינו ענין ליוה"כ, עיין בכ"ז בשו"ת כתב סופר או"ח סי' נ"ז וש"נ. אבל הכא פשטא דקרא, ברור מללו לאסרו במקרא מלא: "לפני עור לא תתן מכשול". (ועיין בזה בספר "דברי שלום" פרק י' בענין לאו דלפני עור בארוכה ועיי"ש עמ' קמ"ד וקמ"ה וש"נ).

ג. וראה פירוש "תפארת ישראל" על המשנה (אבות פ"ב מ"ה) "במקום שאין איש השתדל להיות איש" בזה"ל: "כשיראה הדור פרוץ מרובה על העומד בפרץ, ומרגיש בנפשו כי רוח ה' נוססה בו ויחל לפעמו, יתחזק בה' ויבטח בעזרתו לעמוד בראש ולהתאמץ בדבר ה', לכונן

וראה עוד מה שהביא בספר הנ"ל עמ' שעא בשמו בזה"ל: מכשול נוסף בדרך הישרה הוא הפאה נכרית, פאה ארוכה ומודרנית. אין ברצוני להיכנס כאן למחלוקת בין הגדולים והצדיקים, אלו שצידדו להיתר הפאה נכרית ואלו ששללו מכל וכל, כי אלו ואלו לשם שמים נתכוונו ולא לנו בדורנו להכריע בין הדעות וכבר כתבנו על כך בשו"ת שבט הלוי (חלק ה' סימן קצט אות ד'). אבל גם המתירים את הפאה זהו דווקא כשכוונתם לשם שמים, מטרת הפאה היא כיסוי הראש, שהאשה לא תלך פרועת ראש, אבל אם הפאה עשויה בצורה כזו, שנראה על האשה שחובשת אותה שהיא פרועת ראש, ובפרט הפאות המיובאות מאירופא או מסין וכיו"ב, הלא הן אינן עשויות ע"י נשים צנועות, הן מיוצרות ע"י נשים פרוצות ביותר, ולא בחינם הפאה נקראת פאה נכרית כי מקורה מנכריות, לא מבנות ישראל, על כן צריך להיזהר בהן ביותר".

וראה עוד בספר "הליכות שלמה", עפי פסקי הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, תפלה, פרק כ' סקי"ב וז"ל: "פאה נכרית, אע"פ שהתירו לצאת בה, מ"מ חלק ניכר מהפאות המצויות היום, המשונות בצורתן ובבליטתן, אין היתר ללובשן, כי הן נוגדות לגמרי את רוח הצניעות. וכללא דמלתא שאין זה מדרך הצניעות שיהא המראה דומה לפנייה, אלא צריך שיהא ניכר בקלות, שאין זה שער טבעי". וראה עוד בספר "חכו ממתקים" מרבינו הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ב'ערך' 'צניעות', וז"ל: "אל הרבי הבית ישראל, הגיעו עסקנים כדי להחתימו נגד הפאות הנכריות. הם סיפרו לו שהגרש"ז כבר חתם [או עומד לחתום], אלא שהתנה את חתימתו בכך שגם הרבי מגור יחתום. הרבי שלח את הרב יעקב וייל שליט"א, לברר אם אמת נכון הדבר. תשובת רבינו הייתה נחרצת: "איך אפשר לאסור את הפאה!?! הרי הרבה אנשים יראים ושלמים, נוהגים בזה היתר. לא חתמתי על איסור כזה ולא אחתום". אח"כ הטעים והבהיר, שכוונתו רק לאותן פאות קצרות שנועדו לכסות את שיער הראש, ולא לפאות הארוכות - שאותן אכן ראוי לאסור". (וראה שם עוד ממה שאמר למנהל ישיבה אחרת): "נכון שאילו זה היה בידי, אז הייתי אוסר, ומכל מקום הייתי אוסר רק מצד תקנה, אבל מצד איסור, אין בזה שום איסור. רק זה כן: פאות שיש להן שערות ארוכות ותלתלים שזה מראה פריצות, אסורים". וראה עוד מכתב הגאון רבי מרדכי שמואל אשכנזי זצ"ל שהובא בספר "הצנע לכת" בזה"ל: "הפאות הארוכות והפזורות ועל אחת כמה וכמה כשהן עשויות משער טבעי שמטרתן להידמות לשער האשה - אין בהן את ההיתר של כיסוי ראש על ידי פאה".

¹³ ומעשה רב בא לידי בענינא דא מאשר סופר על הגאון הגדול רבי יעקב ישעי' בלוי זצ"ל בגליון המבשר תורני ב' שבשבת תשע"ד בזה"ל: "ביותר כאב לו הפרצות שנעשו בחומת ישראל עם המלבושים שאינם צנועים. פעם אחת נכנס אל בית הדין ואחרי שהתיישב על מקומו נראה כמהורה וכאוב. לשאלת רעיו הדיינים על מה חושב מחשבות ומה כואב לו, אמר, כי היום בצהריים נכנסה אליו אחת מן השואלות הקבועות אמלו, אשר במקצועה עבדה כתופרת לבנות ישראל הכשרות, והיא התאוננה כי ישנן בנות כאלו גם מבתי חרדים ושלמים, שלקראת נישואיהם מבקשות לקצר במלבושיהן ולהצר אותם, ושאלתה בפיה אם מותר הדבר על פי הלכה, לשאלה ענה ואמר כי יש בזה לפני עור וכו'. אולם בהגיעו לבית הדין חרד חרדה גדולה עד מאד על התדרדרות בדרכי הצניעות, ובו ביום חתמו חברי הבר"ץ על 'קול קורא' לחיזוק גרדי הצניעות באורך ורוחב הלבוש". ע"כ.

התועים ללכת בדרך ישרה... ויש אומרים לענין צניעות קאמר, דהצנע לכת עם אלקיך (כברכות כ"ח): "... וראה עוד במהרש"א חידושי אגרות על דברי הגמ' ברכות ס"ג ע"א: "דרש בר קפרא: באתר דלית תמן גבר הוי גבר" וז"ל: "במקום שאין איש לעסוק בצרכי צבור, השתדל אתה עצמך להיות איש עוסק בצרכי צבור, והיא גופא אשמעינן, שיהיה אדם עוסק בצרכי צבור גם שהוא קצת ביטול ללמודו". והיוצא מזה שברור הדבר מדין תוה"ק דמחוייבים למחות ע"ז, ועאכ"כ שלא לסייע לזה, וגם אם יש חשש ע"ז (וכנראה שיש, וכמו שהאריך בספר שו"ת שערי מישור ח"ג סימן ל"ג עמ' קעג עיי"ש וש"נ) על הפאות, הרי ודאי שיכולים ליתן הכשרות רק על פאות קצרות, ולא על חנויות מלאות בתאוות ותועבות ככל הגויים, וע"ז נאמר 'לא לעוותי שדרתיך אלא לתקוני שדרתיך' (בשליחות מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל), להצילם מאיסור ע"ז, ולא להוסיף שבילי זנות וזימה ביתר שאת ועזו לגרום להחטיא אחרים, ועל זה נאמר מי בקש זאת מידכם רמוס הצרי ולחבל כרם בית ישראל.

ד. וראה בענין זה דברים כדרבנות מש"כ המאירי בחיבור התשובה - שבר גאון מאמר ב' פ"ב, הובא בקובץ שיטות קמאי מו"ק ח"ב דף תתקי"ט: "ולזה היה מדרך החכמים לסדר על המתים להצדיק דינו של הקדוש ברוך הוא ולתת לב על המיתה, ולא יהיו כאותם שאמר עליהם (ישעיה נ"ז) הצדיק אבד ואין איש שם על לב, פירוש, אין איש שם על לב להוכיחם על מעשיהם ולהודיעם היות עוונותיהם סיבת מותו, אם מדרך עונש אל התרשלו בתוכחת ולא כהה, (ולא התחזק בזה), אם לעונש הדור שלא יראה ברעה אשר ימצא את עמו, וכן "באין מבין" - ר"ל ואין מבין להוכיחם, ולזה האריך בעצלות המוכיחים, צופיו עורים כולם לא ידעו כולם כלבים אֵלמים (שם נו), דימה המנהיגים לכלבים מצד שרועה הצאן נשען בשמירתם אל בינת הכלב, וכאשר הכלב אילם, לא יחרץ לשונו בחיות הרעות, שם תרמוס כל חיתו יער, כן הנביאים שהם הרועים - נשענים בהנהגת העם אל בינת ראשיהם, ומנהיגיהם לא יגערו בהם על מעשיהם אבל יבקשו להם מנוחה, וכלם לדרכם פנו איש לבצעו מקצהו (שם), ואף שיראו הצרות לא יתנו לב להוכיח, ולכן במות כמות יתבונן האדם אם מת בחטאי ויצטער א"כ שגם הוא ימות כמוהו, ואם מת על שלא מיחה יזהר למחות בבני דורו, ויהיה נרעד וחרד ויצטער וירא לנפשו, ולא יהיה מאותם שחושבים כרתנו ברית עם המות ועם שאול עשינו חוזה (שם כ"ח). ר"ל שלא יחושו למות קודם זמנם וכו', ויזכרו הלכה בראותם מעשה העונש והמשפט". עכ"ל המבהיל והמעורר.

ה. והדין הנורא על פרצה איזמה זו מצאנו בפירוש בתוה"ק בפרשת מטות על פסוק "ואם הפר יפר אתם אחרי שמעו ונשא את עונה" ופרש"י "הוא נכנס תחתיה, למדנו מכאן, שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין". וכאן המדובר הוא שהאשה פושעת באי קיום הנדר, ואעפ"כ "ונשא את עונה", מחמת שהיה יכול למנוע התקלה ע"י שיאמר לה שמיפר, ולא עשה זאת. וה"נ יכולין למנוע תקלה מרובות בנות ישראל שלא יבואו לידי פיתוי וניסיון גדול זה, ע"י שיביאו לחנויות רק פאות לפי האורך המותר, ובלי שביל לבן וכדו', ואז ודאי ימנעו תקלה ממחנה בני ובנות ישראל הכשרות, וכפשוט, ואין שום תירוץ שמדובר בפושעים לדבר הצניעות, שהרי גם בפושעים למדנו שהתקלה נקראת על שם הגורם אותה, ודו"ק כי נורא הוא למתבונן. ויש להעיר עוד, דבענינינו ודאי יש בזה לפני עור כדין המושיט בתרי עברא דנהרא, שהרי המרחק (גם) הגשמי (וכ"ש הרוחני), בין החנויות שבשכונות החרדים, לבין החנויות שמחוץ ליישוב, הוא הרבה יותר רחוק בין עבר נהר אחד למשנהו, וא"כ ודאי שאסור להושיט דברי איסור לתוך שכונות החרדים לקרבם לכל יד, בפרט שהמדובר כאן הוא באופן שלחנויות שמחוץ ליישוב לא יהיה הכשר (כי לא יתנו להם, מחמת שאינם מקבלים עליהם למכור רק כדבעי), ואז ודאי לא נחשדו ישראל ליכנס לספק וחשש ע"ז. (וע"ע בהמשך המאמר מש"כ בשו"ת מנחת יצחק על כיו"ב).

ו. וגודל פירצת זימה זו מבואר כבר בדברי ה"אור החיים" הק' עה"פ אל תחלל את בתך וגו' (ויקרא יט, כט). וזה לשונו הקדוש הבער כתנור אש קודש: "פירוש יצו האל למי שיש לו בת, שלא ינהג בה מנהג חולין להראותה לפני כל ולהתנאות לפניהם, אלא כבודה בת מלך פנימה (תהלים מה יד), והגם שיתמוין בה להנאת זיווגה כדי שיוודע כי בת יפה ונעימה היא ותנשא להראוי לה, עם כל זה יצו האל כי חילול הוא לה, והיוצא מזה הוא להזנותה לא להשיאה, כי יבער בה אש הטבעי ותחלל כבודה, ולא זו בלבד אלא שתהיה סיבה להבעיר אש בלב רואה וחומד ותזנה הארץ, ולבסוף ומלאה הארץ זימה, ונמצא עון כל הרשע תלוי בצוארו וצא ולמד מה שפירשתי בפרשת אחרי מות (לעיל יח ב) בפסוק כמעשה ארץ מצרים, שחוש הראות יגדיל החפץ בדבר ויבטל כח הרצון במניעה ויטהו אל חפץ המעשה רחמנא ליצלן".

פרק ה' - "ותזנה הארץ" - יבואר בו גודל המכשול הנורא ויבואו בו דברי גדולי ישראל על כך

א. והנה גודל חובת המחאה בזה אפשר להבין עפ"י מה שכתב בספר אורה לחיים מהרה"ק רבי אברהם חיים מזולטשוב זי"ע רבו של הרה"ק ה"באר מיים חיים" זי"ע בפרשת ואתחנן דברים נוראים הנוגעים לעניינינו בדברים הקולעים אל השערה, וז"ל הקדוש: "והנה באור החיים כתב בפרשת בלק בפסוק וישב ישראל בשיטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב וז"ל ונראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות

שהייתה לפי שיצאו העם למייל חוץ למחנה ישראל ושם נמצאו בנות מדין וכו' ושיטים לשון טיולים כמו שפי' רש"י ז"ל שטו העם וכו' אין שיט אלא לשון טיול וזה סיבת ויחל העם לזנות. ועל פסוק ותקראן לעם לזבחי אלהיהן פירש וז"ל כי מלבד מה שהיו הולכין אחד אחד אצלם לזנות, הוסיפו לקרות להם שילכו בכנופיא לזנות ע"ש. נמצא, בדבר זה שהלכו העם כשקראו להם בנות מואב לזנות בכנופיא, בדבר זה עקרו היראה שלהם מן השי"ת לגמרי גם שלא ליבוש לעבור עבירה בפני בני אדם כי אדרבה הלכו דווקא לעבור עבירה בכנופיא של בני אדם ועל כן יחר אף ה' בישראל. וזהו פי' הפסוק באיכה א' טומאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ופי' רש"י ז"ל שם טומאתה בשוליה כלומר חטאותיה גלויין הרבה עשאתן בגלוי עכ"ל. כלומר כיון שעברו עבירה שלהם בגלוי ועקרו מעצמן מדת יראה לגמרי מליבוש לעבור עבירה בפני בני אדם. וזהו מחלל שבת בפרהסיא כלומר שהוא מחלל שבת - מדת יראה - בפרהסיה, ולא זכרה אחריתה שמה יבא עליהם שיבושו בעבירות שעברו אלא סברו שהם יהי' תמיד בהפקירות, ועקרו מדעת מדת יראה מעצמם לגמרי, ועל כן ותרד פלאים הייתה ירידה שלהם ג"כ בפלא¹⁴. "עכ"ל, והוא נורא נוראות למתבונן.

ב. ועוד יבואר גודל העוולה הגדולה שבזה עפ"י דברי הרשב"א בב"ק דף פ"ב ע"ב, וז"ל: "אסור לעשות סחורה בדברים האסורים כדתנן במס' שביעית אין עושין סחורה בנבלות וטרפות", "כל דבר שאיסורו ד"ת אסור לעשות בו סחורה". וכ"ש כאן שמכשילין את בנות ישראל בכמה וכמה איסורי תורה חמורים, שעון פלילי הוא לעשות בזה הן סחורה של משא ומתן והן סחורה של מתן כשרות, וד"ל. וראה עוד מש"כ הרשב"א בספר "תורת הבית" משמרת הבית בית רביעי, שער רביעי בתוך דבריו בזה הלשון: "ומה התמה שמצא באיסור החזיר יותר משאר האיסורים, ואולי להבהיל אוזן הנערים שהחזיר מרוחק בעיניהם הרבה מאד¹⁵".

¹⁴ וכדברים האלה זעק הרה"ג משה שאול קליין שליט"א (הובא בספר הלבוש כהלכתו עמ' 305): "איך אפשר להשאיר בשוויון נפש כשיש אברך שאשתו הולכת לא כמו שצריך, לא כמו ההלכות שנתפרסמו על ידי משמר התורה, אם ח"ו הייתה אשת אברך נוסעת בשבת ותהום כל העיר "שמעתם?! אשתו ירדה מהדרך, היא נוסעת בשבת! - תדעו לכם! זאת שהולכת בהצאית קצרה היא יותר גרועה מזו שנוסעת בשבת! זה יותר ירידה! על חילול שבת אין יורג ואל יעבור, ועל הדברים האלה יורג ואל יעבור! אם יבוא גוי ויאמר אם לא תלבישי קצר אחרוג אותך, הרי היא צריכה למסור את הנפש. אברך שעושה חור בספינה, שגורם סילוק השכינה, צריך להרחיק אותו מעמנו, אברך כזה שיהא בכלל רגיל ואף אחד אינו אומר לו שום דבר?! עולם כמנהגו נוהג? - אם אשתו הייתה נוסעת בשבת, אף אחד לא היה שותק; אם לכל הפחות לא היה עושה את כל המאמצים שלא תיסע בשבת, או שלכל הפחות תעשה זאת שלא בפרהסיא, היינו זורקים אותו מכל המדרגות, לא היה לו מקום בבית הכנסת ולא היה לו מקום בכלל! וכאן מדברים אנו על אביזריהו הגילוי עריות, על "והיה מחניך קדוש", על יסוד הרעיון של עם ישראל "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"!! וכאן הכל שקט!! - האברך הזה מודקדק ולוקח את האתרוג הכי יפה, יש לו סוכה עם מעמיד דמעמיד, הכל - עד ענייני הקדושה, שם אינו מקפיד כל כך, "האם זה נקרא יהודי"?! - ההבדל בין יהודי לגוי הוא בפרט בענייני קדושה; בזהר הקדוש מבואר שבזכות הצניעות הבעל מתברך בעושר וכבוד והילדים מתברכים בתורה ויר"ש - אם יש כיסוי כמו שנקבע על ידי בד"ץ משמר התורה - וכפי הוראת מרנן הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"ש וואזנר זצ"ל שהעוברת על פסקי בד"ץ משמר התורה היא עוברת על דת יהודית - אז יהיה הצלחה וסייעתא דשמיא".

¹⁵ וכדברים האלה זעק הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א בזה"ל (הובא בספר "הנסיכה היהודית" עמ' 138): "הבעיות מתחילות כבר בגיל צעיר, כאשר ילדות לובשות בגדים שאינם תואמים את כללי הצניעות, ומתרצות את עצמן באמון: "אמא, גם החברה הטובה שלי הולכת בבגדים כאלה! למה שרק אני איראה כמי שהולכת בבגדים מיושנים, שאינם מתאימים לאופנה החדשה? גם בת הדודה הולכת כך וגם הדודה בעצמה...". ומה צריך להשיב לה? התשובה פשוטה מאין כמוה: "בתי, וכי אם תיראי את חברתך הטובה או את בת דודתך מחללות שבת או עוברות על איסור טרפה רח"ל, גם אז תבואי ותאמרי אבל החברה הטובה שלי עושה כך?! זה הכל. יש מה להוסיף על תשובה כזו? עכ"ד.

ומענין לענין באותו ענין, איקלע לידי גזיר עיתון ממדור ייעוץ, במוסף בטאון "משפחה" - "בתוך המשפחה" עמ' 43 (מס' הגליון אינו מופיע שם) בו רואים בפועל איזה דאבון לב וקלקול מסורת הדורות נגרמת כתוצאה מהכשר הלך, והעתקתי הלשון: "שלום ב' מנחם יקרה, חכמה ומחכימה!... ועוד משהו שמציק לי אפילו יותר מהבעיה הראשונה. כבר ביום הראשון של השבע ברכות עמדנו המומים כשראינו את הפאה הארוכה שלה. לפני האירוסין ביררנו עליה ושמענו שהיא בחורה צנועה, היא גם עשתה רושם כזה והמשפחה שלה מוכרת כמשפחה תורנית ומקפידה על קלה כבהמורה. חלק מההופעה שלה ממש נוגד את ההלכה, ובעלי טוען בתוקף שאנחנו צריכים להעיר לזוג על כך. מה עושים ואיך?... יישר כח מרים". (להלן התשובה ממוסף הנ"ל): "שלום לך מרים היקרה...באשר לבעי' השניה - בעיית הצניעות. אנחה עמוקה פורצת מלבי למקרא הדברים. הורים רבים מרגישים כאובים מאוד לאחר שהכלה שהכניסו לביתם לבושה בצורה הנוגדת את ההלכה. כי מעבר לכך שהכלה עוברת על הלכה, הרי שהיא מכשילה אותם בתוך ביתם. אותם ואת בני ביתם. כי כשאישה אוכלת חזיר ל"ע היא מכשילה רק את עצמה, אבל כשהיא פורצת גדר צניעות היא מכשילה את כל מי שנמצא בקרבתה. ולא עוד, אלא שהיא

ג. ובענין זה יש להסמיך ולהמליץ את דברי הכלי יקר על הפסוק "את הגמל כי מעלה גרה הוא" (ויקרא יא, ד) וז"ל: הול"ל "כי פרסה איננו מפרים"? שזה עיקר טעם אל הטומאה וכן בשפן וארנבת קשה זה! ובחזיר אמר "כי מפרים פרסה הוא", הול"ל "כי אינו מעלה גרה"? ולמה התחיל בכולם בסימן טהרה שלהם? וביאור ענין זה שסימן טהרה שבכולם מוסיף טומאה על טומאתן כדרך שאמרו בעשו (בר"ר סה א) שנמשל לחזיר שפושט את טלפיו להראות כאילו כשר ותוכו מלא תוך ומרמה וזה מורה על כל מי שאין תוכו כברו כמדת הצבועים המראים את עצמם כשרים והמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שוין לרעה, כמו שפירש"י על פסוק ולא יכלו דברו לשלום (בראשית לז, ד), וע"כ הפרסת פרסה בחזיר הוא סימן טומאה לפי שבפרסה זו הוא יכול להטעות הבריות ולהראות כאילו הוא כשר וכן בהיפך זה בגמל ושפן וארנבת, ואע"פ שכל מדות אלו אינן שייכין בבהמות מ"מ הם מולידים תכונה רעה זו בגוף האוכלם כי כל אוכלם יאשמו (ע"פ ירמיה ב, ג) להיות מן כתות הצבועים המראים את עצמם כשרים כמו עשו וחביריו".

ד. צאו וראו מה שזעק על כך בכאב עצור בספר המקיף "לבושה של תורה" (מקורות לספר "עוז והדר לבושה" מאת הרב אליהו פסח פאלאק שליט"א אשר מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א ולהבחיל"ח וצוקללה"ה, באו עליו בארוכה בהסכמות נלהבות) חלק א' עמ' שי"ב: "ולדאבונינו ההכשרים שניתנו מהבתי דין שאין השערות מהודו ואין חשש תקרובת ע"ז עליהם - נהפכו להכשרים על כל מיני הטאים שנעשים יום יום ע"י יוצרי הפאות ולא מהני כלל מזה שכתוב באותיות זעירות למטה מההכשר להודיע שההכשר הוא על מקור השערות ולא על יצירת הפאה עצמה, דהציבור הרחב אינו קורא הכשר אלא מקופיא בעלמא". עכ"ל.

וראה מש"כ ג"כ בספר "דברי שלום" על דין כיסוי הראש (ב"ב תש"ע) עמ' קי"ב וז"ל: "ושמענו ממרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שפסק כי אין שום היתר לתת הכשר לפאות שאינן עונות לדרישות ההלכתיות בצניעות ובמניעת הכשלת הרבים בהרהורי עבירה"¹⁶.

והביא עוד מה שזעק מרן הגאון הגדול ר' משה שטרנבוך שליט"א לאמר (בעצרת האלפים בככר השבת, ט"ו סיון התשס"ד): "לאחרונה נותנים הכשרים על פאות פרוצות! וזה כבר גרם לנשים שלנו כשרואות הכשר מרבנים הם חושבות שאין עוברים בפאות אלו על שום איסור... ההכשרים בזה הם פרצה גדולה בכלל ישראל... ולדאבונינו הפירצות באים היום עם הכשר, וזה גרוע מהכלל, גם לפני זה היה פריצות אבל לא עם הכשר..."¹⁷.

גורמת לסילוק השכינה בבית המוטה. כי כתוב: "פן יראה בך ערוות דבר ושב מאחרך". לא חילול שבת, לא אי הנחת תפילין ולא אוכל לא כשר גורמים לסילוק שכינה, רק ממקום שאין בו צניעות - מסתלקת השכינה. לפיכך, היות שמדובר בגורם המביא להשראת השכינה או לסילוקה, מלכתחילה אין להסתמך בבירורי השידוכים על כך שהבת באה מבית טוב, או שהיא נראית צנועה בבחירתה, אלא יש לשאול אותה בפירוש עוד לפני גמור השידוך: איך את מתכוננת ללכת אחרי החתונה? מה המושגים שלך בצניעות? האם את מודעת להלכות? וכשם שבענייני כספים, אם הבחור רוצה דירה, הוא לא מסתפק בכך שיש להורים כסף והבחורה רוצה גם דירה, אלא הוא דורש ומבקש וגם מחתים, כדי להיות בטוח שיקבל את מה שהוא רוצה, כך גם ביסוד היסודות של הבית - הצניעות, אין לסמוך על משהו מעורפל שההורים והיא גם רוצים וכו'... אלא יש לדבר לפרטי פרטים". ע"כ, וקבל האמת ממי שאמרו.

¹⁶ וראה - דוגמא בפועל שאפשר לדרוש כן - מכתב בית דין מחזיקי הדת בעליזא בעניין פתרון בעיית הנוהגות בפאות זמנינו (פורסם בעיתוני המחנה החרדי): "בס"ד כ"ב אלול תשע"א לפ"ק פעיה"ק ירושלים תובב"א הננו מאשרים בזה, שקו ייצור מיוחד לפאות "רוז" מבית גלית איטליה דגם..., מעוצבות באופן צנוע, נבדקו ע"י הוועדה לענייני צניעות שע"י נשות חסידי בעלזא, בהוראות והדרכות מורי הוראה דקהל מחזיקי הדת בארץ ישראל ולפי הנחיות כ"ק אדמו"ר שליט"א. לאור האמור, על נשות אנ"ש, אשר יראת ה' נוגעת בלבם ובנות את יסודות ביתם והינך צאצאיהם על אדני התורה והיראה והסידות בעלזא הנוהגות ללבוש פאות, לרכוש את הפאות מקו ייצור זה. ובזכות השמירה על גרדי הצניעות וקדושת הבית, יזכו לרוב נחת מכל יוצאי חלציהם ותשרה ברכת ה' בביתם כל הימים. בברכת כתיבה וחתימה טובה - התימת כת"ר הרבנים - ג. ב. לכל פאה מקו ייצור הנ"ל מצורפת תוית המאשרת את המלצת הוועדה לענייני צניעות הנ"ל "מאושר ע"י הוועדה לענייני צניעות שע"י נשות חסידי בעלזא בארה"ק". ע"כ.

¹⁷ ומענין לענין באותו ענין ראה מה שהעיד הרה"ג הנ"ל בספר "רבה דעמיה" עמוד ל"ט: "אכתוב כלל גדול שגילה לי אז האדמו"ר זצ"ל [בעל הבית ישראל מגור], בענין החומרות שמחמיר לעצמו, ואף שביקש ממני לשמור הדברים בסוד, מ"מ כעת לאחר פטירתו אין צורך עוד להסתיר הדבר, וגילה שבעצם משתוקק מאד להחמיר לעצמו ככל הדעות ושיטות והששות, והוא מוכן ומזומן לכך, רק מאחר שמצוי שמנהגיו מתגלים לחסידיו אפילו אם משתדל להסתירם, ורבים נוהגים כן אחריו, לכן הוא שוקל תמיד אם כדאי לו להחמיר אפילו לעצמו, כיון שאם יחמיר אפשר שחלק מהחסידיים לא יתנהגו כמוהו, שידמו שזה קשה, וחשש ששוב לא ינהגו המנהגים שתיקן לרבים אפילו החשובים, שידמו שאינו אלא מחמיר מדי.

והציע לדוגמא שימוש באלקטרי בשבת שהחזו"א זצ"ל מחמיר בזה, ומשער שחלק מחסידיו בערי הארץ לא ינהגו כן ושוב לא ירצו לנהוג כמנהגיו גם במנהגים חשובים, שידמו שמחמיר יותר מדי, ויצא שכרו בהפסדו כשמחמיר אפילו לעצמו. וסיים אז שבחר לעצמו כלל גדול, שעיקר החומרות וסייגים בדורו של משיח הוא בתיקון מידת היסוד, ובזה הוא דווקא מחמיר מאד, ובזה לא איכפת לו אפילו שחלק ניכר לא יכלו לעמוד בו, שזהו העיקר בדור הזה,

ה. ועוד העתיק שם מכתב מפורש מאת מרן הגאון הגדול ר' שמואל אויערבאך שליט"א בזה"ל: "ומה גדלה העוולה כו' באים להכשיר פאות כנ"ל הגורמות מכשול גדול, ומסייעים בזה לעוברי עבירה ועוברים על לפני עור". וכדברים האלה שמעתי מאת הגאון הגדול ר' יוסף ליברמן שליט"א מח"ס "משנת יוסף" ש"זהו מסייע לידי עוברי עבירה", והגאון ר' עמרם הופמן שליט"א מו"צ העדה החרדית ורב שכונת נוה צבי פעיה"ק ירושלים ת"ו, העיד לי שמ"הועד למען טוהר המחנה" שלחו למכשירים בקשה שיתנו הכשר רק על פאות קצרות ושלא יתנו הכשר על פאות ארוכות, והעלו חרם בידם ללא קבלת שום מענה. ועוד שמעתי כיו"ב שהרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א מירושלים ת"ו הנודע בזיכוי הרבים שלו, וידוע גם ספרו על צניעות "מראות הצובאות" שבאותו זמן ששמע אחר שחששו לענין הע"ז והסירו הפאות ששוב נמצא "הכשר" לפאות לכל סוגיהם, לא יכול היה להירגע, וכל הלילה ישב ובכה, וכמה ת"ח אמרו לי כיו"ב. ואמת נודע שמקבלים הם כמה עשירות דולרים על 'כשרות' כל פאה, וא"כ לא פלא שאטומים הם כאבן מלשמוע לענות ולהתייחס לכל דבר הנוגע למכשול הצניעות, היפך פסק המשנה ולא הבישן למד (אבות פ"ב מ"ה), וכידוע לידועים - שהרי אפילו עיני חכמים יעור השוחד - והרי מדובר כאן ב"עורים" - כפסק דין התוה"ק - ומי יפס ש"עור" עובר על "לפני עור"...

ו. וראה בקונטרס "התנערי מעפר קומי" (ירושלים תשס"ד עמ' מ"ו) להגה"צ רב ביהמ"ד "תהלות ישראל" ירושלים עיה"ק ת"ו: "שמענו מעסקני צבור שהמצב התדרדר מאד דווקא עתה אחר שיצא ההכשר, והמוכרים היום אחרי השגת ההכשר מביאים הרבה יותר מהפיאות היותר בלתי צנועות, וגם הקונים כמו"כ לא מבדילים וקונים מכל הסוגים הפרוצים בלי הגבלה, כי נעשה עכשיו הרגשת היתר על הפאות הלא צנועות מכיון שיש עליהם הכשר... והנה כפי ששמענו כתוב על ההכשר שההכשר הוא רק במה שנוגע לאיסור ע"ז אבל לא לגבי צניעות הפיאה, ויש להעיר שהרי זה דומה למי שימכור בשר חזיר, ויפרסם שיש לזה הכשר לגבי מה שנוגע לבשר בחלב, שאין בו שום תערובת חלב, וראוי לכל המחמירין באיסור בשר בחלב, או לגבי המין בפסח שאין בו חשש תערובת חמץ אפילו במשהו, וראוי לכל המהדרין באיסור חמץ בפסח ואפילו מצה שרויה אין בה, ועל כן הרי זה כשר למהדרין מן המהדרין...".

ז. והנה מה שדימה חטא פאות הטריפה לחזיר וחמץ בפסח, נכון הוא עפ"י מש"כ המ"א סימן שכ"ח סק"ט ש"הרבה לאוין, חמירי מלאו אחד דשבת", (שחייבים עליו סקילה), שע"כ "חולה שיש בו סכנה וצריך בשר, שוחטין לו, ואין אומרים נאכילנו נבלה" (שו"ע שם סעיף י"ד), "כי נבלה יעשה עבירה בכל כזית וכזית" (ט"ז שם). וא"כ בנידון הצניעות ג"כ, ריבוי הלאוין שבלבושי הפרוצות למאות ולא לפים, עולה ועובר על איסור סקילה של חילול שבת ר"ל, (וראה גם שו"ת צמח צדק או"ח סי' יג: "וביטול מצוות עשה ימים ושנים טובא חמור יותר מטריפה עיין באורח חיים סי' שכח ובמ"א שם סק"ט בשם הר"ן דנבילה, חמור יותר משחיטה בשבת מהאי טעמא". עכ"ל), ודין גרמא לריבוי הצרות והמכות האיומות ר"ל הנוחתים משמיא על מחננו! וראה לדוגמא בקונטרס "דבר הצניעות" הנדפס בסוף ספר "משבצות זהב לבושה", שמונה שם שבעה עשין ושמונה לאוין ושתי ארורין על חטא הנורא של לבושי פריצות! צא וחשוב, הרי חזיר וחמץ בפסח היו אוכלים בסת, והרי ידוע שעבירה אפילו קלה שבגלוי, חמירתא מעבירה שבסת עכ"פ. ובודאי חשוב מאד כל החיזוקים והדרשות שמפרסמים על חיזוק הצניעות, אבל כל זמן שהדברים הפרוצים הנ"ל נמכרים במחנינו, ועוד עם יד מסייעת בהכשר למהדרין, באין פוצה פה ומוחה (כראוי עכ"פ), הרי"ז דומה לסתימה ועוד סתימה, במקום הדרוש לעשות טיפול שורש! וראה שבת דף קלט,א: "אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושא", ופירש"י: "אי בטלי יהירי - ישראל מתייהרים בבלורית ובמלבושי יהירות כפרשים הללו. בטלי אמגושא - יבטלו מסיתים ומדיחים המשניאים אותנו"¹⁸.

ואמר שגם בזה הלא הוא מחמיר רק להבא ולא בתיקוני תשובה על העבר, אבל בשאר חומרות העיקר לשמור כדין השו"ע, והמחמיר לעצמו לצאת מכל חששות תבוא עליו ברכה, אבל בלי רעש ובצנעה דווקא, עד כאן תורף דבריו". עכ"ל.

¹⁸ ומה יפו בזה דברי ה"חתם סופר" עה"ת פרשת בראשית וז"ל: "כי מדרך בני אדם לעבור עבירות גדולות ונעשים להם כהיתר וכשבאה עליהם צרה או דבר מה ומתעוררים לשוב אזי אינם זוכרים עוונות ההמה רק חושבים עבירות קטנות ההמה שאינם רק מנהג חסידות בעלמא ותולים בזה כל הרעות והצרות ועי"ז נמנעו מלשוב". (עיי"ש שבוזה פי' בדרך צחות דברי הפסוק: הוא ישופך ראש' ואתה תשופנו עקב, ויש להוסיף לכך רמז נפלא דתיבות אלו הם ר"ת 'העירות', וד"ל).

ועיין בנועם אלימלך פרשת כי תשא ד"ה וזהו ועשית כיוור וז"ל: "ובעוונותינו הרבים רוב בני אדם נכשלים בעון הזה הנראה ונדמה להם שאין זה חטא כלל, ואינם יודעים עד היכן הדברים מגיעים, שפוגמים בחטא זה". עיי"ש.

פרק ו' - "והייתם נקיים" - דין איסור עשיית תקנתא שיש בה איסור, כדי להציל הפושעים מאיסור חמור

א. ונחזור לענינו בענין פירצת הכשרות על דברים פרוצים ואסורים שענין זה יבואר כאן לפנינו עפ"י הלכה לפי מה שכתבו בענינים דומים כמה וכמה אחרונים, וזה החלי בעזה"י. בשו"ת "לב דוד" (פרידמאן) סימן ד' ד"ה איברא דישי, כתב וז"ל: "ע"ד שאלתו שנשאל מאופה יהודי כשר, אם מותר לו לקבל מבעה"ב שיביאו לו תבשילין בכל עש"ק להטמינם אצלו בתנורו, בהיות בש"ק המה ישאו בעצמם תבשילם לביתם ויעבור הוא על לפני עור לא תתן מכשול הוצאה מרשות לרשות, עכתו"ד שאלתו. תשובה, מ"ש כת"ה לדון דאין בזה לפני עור כיון דלא קאי בתרי עברי דנהרא, יען אנשים אלו גם בזולת זה המה מחללין שבת, במח"כ אין זה כלום, דאיסור לפ"ע הוא שאנו מוזהרין שלא יבא שום יהודי לידי תקלה על ידינו אף שהוא בלא"ה חשוד לעבירה זו (כו' עיי"ש), איברא, דישי לדון לפי מה שכתב כבוד תורתו הרמה, דאנשים אלו גם בזולת זה המה פושעים לחלל שבת, [ובענינו - טענת המתירים לומר שבלאו הכי המה פושעים להתלבש בפריצות] והרי כתב הש"ך (יו"ד סי' קנ"א סק"ו) דכולי עלמא מודים דבמומר או עכו"ם ליכא איסור משום מסייע ידי עוברי עבירה, ובדגול מרבבה שם כתב דלא דוקא מומר אלא גם באינו מומר גמור אלא שהוא מומר לאותו דבר לעבור במזיד עיין שם, ובאמת דברים תמוהים הם, וכמ"ש ג"כ בשו"ת שואל ומשיב מהדורא תנינא ח"ב סי' ו'.

ב. וממשיך להסיק שם הלכה למעשה: "ובשו"ת בית יצחק חלק או"ח סי' כ"ט כתב שדעת הש"ך נכון בפשיטות עפ"י דברי רשב"ג בגמ' ב"ק (ס"ט ע"א) דאמר דבשאר שני שבוע אין לציין על כרם רבעי, דהלעיטהו לרשע וימות, אף דעל איסור כרם רבעי הוא שוגג, מ"מ כיון דעל איסור גניבה הוא מזיד, אינו חייב להפרישו אף על שאר איסור, וכ"ש על איסור שהוא מומר בו, דאין איסור משום מסייע, דהלעיטהו לרשע עיין שם. ואין דבריו נראין לענ"ד, דשם בכרם רבעי ליכא מסייע מידינו ולא החזקת ידי עוברי עבירה כלל, אלא שאנו דנים אם לעשות תקנה שלא ישלחו בני אדם באכילת איסור כרם רבעי אם יגנבו מהכרם, ובזה שפיר קאמר רשב"ג דאין לנו לעשות תקנתא לפושעים העוברים אז איסור חמור הגזל [- ולענינו - איסור חמור דפריצות], שלא יהיו נכשלים באיסור כרם רבעי [- בחשש איסור הנאה מתקרובת ע"ז], כיון שבזה עדיין לא הועלנו להפרישם לגמרי מעבירה והוא יעבור על איסור גזל היותר חמור [- נתנית מכשול דפריצות והחטאת הרבים], ואדרבה, בזה שנבקש לציין על כרם רבעי [- חשש תקרובת ע"ז], מורה שוותרנו לנגדו האיסור גזל [- איסור נתנית מכשול דפריצות והחטאת הרבים], ולזה אין לנו לציין כלל, ומי שירצה לגזול ולאכול [- לילך בפריצות] הוסיף לו בעצמו איסור [- חשש תקרובת ע"ז] על איסור [- דפריצות והחטאת הרבים] להתחייב בנפשו, וזה ג"כ כוונת הרמב"ם בפה"מ במס' מעשר שני (ריש פ"ה) שכתב וז"ל "ואין לנו לעשות תקנה לגזלן [- לפרוצים] שלא יבא לידי מכשול [- חשש תקרובת ע"ז] לפי שעון הגזל [- נתנית מכשול לרבים] יותר גדול", עכ"ל. וכוונתו כמ"ש, משא"כ היכא שאפשר שיהיה בזה הפרשה לגמרי מאיסור, שפיר י"ל דצריכין לעשות תקנה גם להפריש רשע העובר עבירה במזיד כדאמרין בגמ' גיטין (ל"ח ע"א) בהדיא אמתא דהוי עבדי בה אינשי איסורא ע"ש, ובפרט כשתהי' ע"י גרמא שלנו אף שלא בפנינו, כש"כ שאסור לנו לסייעו להחזיק ידי עוברי עבירה כשידוע שיעשה איסור ע"ז לפנינו, אף שאפשר לו לעשות גם בלי סיוענו, וכ"כ בחי' הריטב"א (לע"ז ו' ע"א). עכ"ל ה"לב דוד".

ג. והנה דבריו האמיתיים מדברים בעד עצמם, שרק היכא שיהיה הפרשה לגמרי מאיסור, אז שייך לעשות הכשר ותקנה. ולענינו - היינו - שרק אם יהיה ההכשר באופן שיצייתו לתקנות בי"ד "משמר התורה" (שאחד הסעיפים קובע ש"הנוהגות לחבוש פאה צריכות להקפיד: שלא תראה כפנויה אלא יהיה ברור וניכר לכל שהיא נשואה, ע"כ להמנע מכל דבר שמטרתו לשוות לפאה מראה טבעי כגון: שביל לבן או צבע הרשת כחיקוי לצבע הקרקפת. תסרוקות כדרך הנערות. שלא תיראה הפאה פרועה וכן לא ארוכה (שעל כגון דא התבטאו גדולי הדור הזה פריצות). מאחור - האורך המקסימלי לא יותר מכיסוי הצוואר ובשום אופן לא יעבור את קו הכתף. מצד הפנים השערות לא תכסנה את הלחיים". ע"כ לשון הסעיף), אז שייך וטוב לעשות תקנה להסיר חשש ע"ז החמור, אבל בלאו הכי הנה אין אנו רשאים ליתן תקנה, אם תקלה יוצאת מזה.

ד. ועיין עוד בשו"ת מלמד להועיל ח"ב יו"ד סימן קי"ג ד"ה אך יש: "אמנם נראה דלמגדר מילתא יש לאסור, דודאי אם נתיר אפר השרופים [- ולענינו - הפצא דפריצות - מצד ע"ז] לקבור בבית הקברות, הרבה יצוו לשרוף את גופם [- את נשמתם רח"ל], כי יחשבו שמותר או שאין האיסור גדול כ"כ, ובודאי אין להחזיק ידי עוברי עבירה בדורנו, וכדומה לזה ראה מה שכתב ר' אלי' בן אמוזג בספר הנ"ל וז"ל: "אמנם אם נכון וראוי לתת להם מקום בבית הקברות שלנו לשרוף וכו' הא ודאי שאין דעת חכמים וצדיקים נוחה בזה וכו' מ"מ סיוע מיקרי" וכו'. עכ"ל". ולענינו, אם נכונים דברי המכשירים, מדוע שלא נתיר מצוה רבתא של קבורת המת שהוא עשה ול"ת, ונודיע בפירוש וגם נכתוב באותיות קטנות שאין במעשה הקבורה שום הסכמה לשריפת הגוף, ומעשה בי"ד הוא רק לענין קבורת המת,

והביאור פשוט הוא לכל בר דעת נכון, שאין משנה כלל מה יכוין הבי"ד בכוונותיו הטובות, מה שנוגע כאן הוא איך מתפרש הדבר אצל הצבור ואיך הוא מקבל את הדברים, ואז ברור כשמש שמקבל את הדברים באופן שנראה לו "שמותר או שאין האיסור גדול כל כך", וא"כ "בודאי" חל על זה האיסור החמור "שאינן להחזיק עוברי עבירה בדורנו".

וראה עוד מש"כ בשו"ת טוב טעם ודעת להגר"ש קלוגר ח"א סימן קע"ח דאם נעשה תקנה לעבירה אחת ומתוך כך יעשה אחרת, אין אחרים לכך גם מעיקרא, ואמרינן בזה הלעיטהו לרשע וימות ויעשה גם השניה [- ולעניינינו - ימות באיסור הכשלת הצבור ח"ו ויעשה גם איסור הנאה מע"ז, או ההיפך שימות באיסור חשש ע"ז אם על ידי כן יבוא לאיסור פריצות], ומסיים שם: "וכלל זה נצרך לדינא בכמה מקומות".

ה. ועיין ג"כ באבנ"ז חיו"ד סימן ד' ד"ה הנה: "הנה הדין פשוט שהשו"ב גרע מעני המהפך בחררה שנקרא רשע. וכ"ש שהוא גזלן ממש שגזול זכות שו"ב האחר. וממילא אסור לאכול מזבחו [- ולעניינינו - ב"זבחי התועבה" - להכשיר ולקנות ולפרסם]. משום שלא להחזיק ידי עוברי עבירה. וזה לכל הפוסקים [- והיינו שיש איסור (ללא חולק - "לכל הפוסקים") בעצם קניית בשר, אפילו 'כשר' - ממנו]. ויותר מזה להרמב"ם מאחר שהוא מומר לגזילה צריך לבדוק לו סכין. ובש"ע שני דיעות. והתבאר ש'הפרמ"ג פסקו כהרמב"ם לפסול שחיטתו גם בדיעבד בלא בדיקת סכין". (ואף אנו נאמר שמי שאינו נאמן על הצניעות ודאי אינו נאמן גם בענין אחר הטעון נאמנות ויר"ש, ועיין ג"כ ב"אגרות קודש" מכ"ק הגה"ק מלויבאוויטש זצ"ל ח"ג עמ' שעב, המפקפק בנאמנות המשגיח לגבי השגחה על יין השייך לבעלי האונייה הנוסעת בחילול שבת בפרהסיא, שמלבד עצם ההשגחה ש"בנידון זה הרי זה חוכא וטלולא", הנה גם 'נאמנות' המשגיח מפוקפקת, עי"ש).

ו. ויעוין עוד בשו"ת יד נתן ח"ב סי' ח' שפסק ג"כ שחנות שאם לא יקנו אצלו, בגלל שמחלל שבת, ועי"ז יכנע ולא יחלל, אסור לקנות שם (אפילו דברים כשרים), וה"ה כאן שאם לא יקנו הצבור כלל בחנויות הפרוצות המלאים מכשולות, ועי"ז יפסידו, ידעו את אשר עמהם וילכו בתום בעזה"ת. (וכאן המקום להתריע למען כבוד שמו ית', נגד כל סיוע לבעלי מחללי שבת בפרהסיא כדוגמת "ספארי" "פארק שפיים", "נחשונית", ובפרט "שפע שוק" ["זול בשפע"] - הנמצא במנוחה בתוך שכונות החרדים, שתמהני איך מניחים את הצבור בעורונם לסייע בידי 'מחלל שבת בפרהסיא' נבזה, שדינו כעכו"ם לכל דבריו, ומלחמתו "קודש" להחטיא את הרבים בחילול ש"ק בפרהסיא).

כיו"ב כתב בסוף תשובת המנחת יצחק ח"ג סי' ל"ט בזה"ל: "וצדקו דברי הרה"צ [כ"ק אדמו"ר מלויבאוויטש] הנ"ל, שכתב שם, שאם חלק גדול של נוסעים, ישמעו להוראות מורי הוראה בישראל, וימנעו מלנסוע באניות הנוסעות גם בש"ק, קרוב לוודאי שעל כל פנים, חלק מאניות ישראליות, יסדרו זמני נסיעתן, באופן שבימים השבת קודש ינוחו, ובזה החיוב עלינו לעשות בזה, כל מה שביכלתנו, וגם לפנות אל בעלי האניות, להזהירם על זה, ואולי ישמעו ויציתו לדברנו, כאשר ידעו מה שלפניהם". עכ"ל.

ז. ודכוותה ממש [- ויותר מזו במכ"ש, שהרי כאן המדובר על תוככי מקומות ושכונות החרדים] גבי צניעות, שאם חלק גדול של לקוחות, ישמעו להוראת מורי הוראה בישראל, וימנעו, מלהכשיר ומלקנות בחנויות המוכרות גם פאות פרוצים, קרוב לוודאי שעכ"פ חלק מהחנויות, יסדרו סחורתם, באופן ששומרי הקדושה יוכלו לקנות אצלם בלא חשש, פאות צנועות. ובזה החיוב עלינו [מצד "לפנ"ע לא תתן מכשול" ו"עוון הגדול לסייע ידי עו"ע"] לעשות בזה, כל מה שביכלתנו, וגם לפנות אל בעלי החנויות וה'מכשירים', להזהירם על זה, ואולי ישמעו ויציתו לדברינו כאשר ידעו מה שלפניהם כנ"ל.

פרק ז' - "הרחק משכן רע" - יבואר בו דין נזקי שכנים מצד שכנים וחנויות פרוצים

א. ובנידון דידן אפשר הרבה למנוע מלהשכיר להם, ולתבוע אותם לבי"ד על הפרעה מדין נזקי שכנים! דהא בנידו"ד איירי על תוך שכונות החרדים, ובכמה פעמים סמוך ונראה לבתי כנסיות ומדרשות. ודכוותה מצינו ג"כ בשו"ת ציץ אליעזר ח"ג סימן ל"ט ז"ל: "ע"ד שאלתו אם מותר לו ע"פ דין להשכיר חנותו למחלל שבת [- ולעניינינו - למחללי בנות ונשי ישראל להפקיר מצב צניעותם] אשר יפתח את החנות בשבת [- כל ימות החול] ויחלל בה את השבת [- הצניעות] בפרהסיא"? [ולאחר האריכות מסיק להלכה:] "וככל האמור שייך גם על כגון נידון שאלתנו, ועל כן אין להתיר גם כשימצא למכביר לשכור חנות אחרת, וגם כשקשה לו למצוא שוכר אחר, וגם מפני הדגשת הנימוק שזה לא באקראי בעלמא כי אם בתדירות. ואפי' אם החנות קרובה יותר לשכנים אחרים, איכא בזה מכל מקום משום גדר של דעלך סני ואסור, לחברך לא תעביד לזכות אותם כביכול בשכן רשע כזה שימורר מדי שבת בשבתו [- מידי יום ביומו] את הייהם הרוחניים.

ונראה להוסיף, דמכיוון שהמדובר שהשכנים וכן גרי הסביבה המה יהודים חרדים, א"כ יכולים המה למחות בידו מעשות זאת להשכיר חנותו למחלל שבת [-הצניעות] מדין נזקי שכנים, ונלמד דבר זה מהדינים המבוארים בחו"מ סי' קנ"ו שהשכנים יכולים למחות זה בזה משום ריבוי הנכנסים והיוצאים וכן לא להשכיר לשכזה שירבה כנו, וכן כל שהקול מזיק להם וכדומה כיעו"ש, וא"כ על אחת כמה שיכולים למחות שלא להשכיר לשכזה שישתמש בו באיסור ואשר יגרום להם בפעולת איסורו עגמת נפש רבה ומיתוח עצבים קשה, אשר בהרבה פעמים עולים המה הרבה יותר מאי הסבילות של ריבוי נכנסים ויוצאים או קולות פטיש וריחים. ועוד זאת, שזה יגרום להם בתמידות מוסר כליות וטרדת רעיונות אולי אינם יוצאים די מספיק דין המחאה שצריכים מדי שבת בשבתו [-מידי יום ביומו] למחות ולהוכיח למחלל השבת שיפסיק את חילוליו, ועל ידי כן גם מופרע העונג שבת שלהם ונהיה מועב אורת השבת, ואיך שהוא - הוא גם גורם מפריע בחינוך בניהם לשמירת שבת ולפחוד מלחללו [-הוא גורם מפריע בחינוך לשמירת הקדושה ולפחוד מלחללה ח"ו], ולכן הדעת נותנת שהשכנים וגרי הסביבה יכולים בודאי ע"פ הדין למנוע אותו שלא ישכיר חנותו לשכזה אשר יחלל בה את השבת [-הצניעות] בפרהסיא. ומסתבר על כן לומר שכל דבר הדיונים שבאו בזה בספרים הנ"ל המה כשהמדובר בלהשכיר ביתו או חנותו בסביבה נכרית, כפי שהיה רגיל בחו"ל. אבל בלהשכיר בסביבה יהודית ומכש"כ הרדית כו"ע יודו (שחוץ מהפקפוקים וחששות האיסורים שישנם בדבר הזה כשלעצמו וכנ"ל), שיכולים השכנים וגרי הסביבה למחות ע"פ דין שלא ישכיר את חנותו למחלל שבת אשר יחלל בה את השבת [-הצניעות] בפרהסיא, מתורת נזקי - שכנים. מכל האמור נראה ברור להלכה שאסור לו להשכיר חנותו למחלל שבת [-הצניעות] שיפתח את החנות בשבת [-מידי יום ביומו]. וישמר ויזהר מזה פן תחגור עליו השבת [-הצניעות] את השק ומידו תבקש, וד"ל, ולשומע תבוא ברכת טוב". ע"כ לשון בעל ה"ציץ אליעזר". וא"כ פליאה דעת על זה שאין תובעים אותם וכו'.

ב. שוב מצאתי בענין זה בספר הצניעות והישועה פ"ב אות י' שהביא את דברי השו"ע (חו"מ סי' קנ"ה סל"ו) שעל ארבעה דברים יכול לכוף לעשות מחיצה, משום שחשיב נזק, ואלו הן א. היזק ראייה, שהוא ההיזק לנפש מראיית הפריצות, ב. ריח בית הכסא, שאסור לומר דברים שבקדושה במקום ריח בית הכסא, והכי נמי במקום פריצות אסור לומר כנגדה דברים שבקדושה, וכן אסור להריח מבשמים שעליה (שו"ע אה"ע ר"ס כ"א), ג. אבק, הוא עפרורית הקרקע ולכלוך, כן דרך בעלי התאווה מלכלכים ברפש ויורדים מטה מטה להתבזות בהתאוות הרעות והמאוסות ר"ל, ובעל נפש לא יסבול הלכלוך והשפלות הבזוי, כי רוח בני האדם הוא למעלה (קהלת ג, כ"א). ד. נדנדוד הקרקע, שהבעל נפש מרגיש שהעולם מתנדנד ומדעזע מהפריצות והעבירות המאוסים ההם ר"ל, שהרי אמרו (ב"ר כ"ו, ה) על הכל הקב"ה מאריך אפו חוץ מן הזנות ר"ל, ומסיים שלכן "פשיטא נמי דאם כח ב"ד יפה, ודאי מוחין ביד הפורצים שימנעו מהפריצות, וכשא"א למחות בכח, עכ"פ חייבים למחות ע"י תקנות ועצות לבטל הרע ולחזק עושי מצוה שמשתדלים ונוהרים בצניעות", ע"כ. ג. והלום ראיתי עוד בשו"ת שבסוף ספר עלינו לשבח להרב יצחק זילברשטיין שליט"א ח"א עמ' תקפ, וז"ל: "שאלה. פועלים שהוזמנו על ידי שכן פלוני והגיעו לעבודתם בלבוש שאינו צנוע. האם זכותו של השכן לגרשם? והשיב: "לכאורה נראה שהוא צד בדבר והוא בעל דבר על כך, וזכותו לגרשם, ואעפ"י שלא מזיקים לו בפועל כי אם ברוחניות. ומעשה שהיה אצל ר' זלמליה שתבע את שכנו לדין תורה, על כך שמחלל שבת, ונימק זאת משום שהגמ' במס' שבת דף קיט: אומרת אין הדלקה מצויה אלא בגלל חילול שבת. נמצא אם כן, שבוזה ששכנו מחלל שבת הוא מזיק לו בכך, כי גם שכנו ינוק מזה. גם אנו נאמר שאי צניעות של פועל פוגמת ומזיקה לשכן ולכן זכותו לסלקו". עכ"ל.

פרק ח' - "פרסום כהלכה" - בו יבואר דין פרסום הפאות ואיסור נתינת היד לפרסומם

א. והנה גם בענין פירסום הפאות בעתוני הפרסום יש לדעת שכיום (לעת עתה) כשהמצב בשטח מכירת הפאות נפרץ מאוד, צריכים לזהר שלא לתת יד לפירסומים אלו שאינם ראויים, ואפי' באופן שאין מפורט שנמכר שם דברים שאינם ראויים, הנה אם ח"ו יכול להשתמע שמוכרים ח"ו פאות פרוצים, אזי ח"ו לפרסם כזאת וליתן יד לזה, לפרסם אצל מפרסמים אלו, וכדמשמע ברור כן יוצא מפורש בשו"ת מנחת שלמה למרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שאם לא מקדימים בכה"ג להודיע שהמכירה היא אך ורק לפי חוקי תורת ה' ותקנות הצניעות, אז יש בזה משום הכשלת עיור וסיוע עוברי עברה, ואפילו אם באמת נשמעים לדין תוה"ק ומוכרים רק דברים העומדים בתקנות הצניעות מ"מ אם הוא באופן שנשמע מהפרסום שאין זה כך - וכהיום בקלות ניתן לשער כן - אסור לפרסם כך. ועצה טובה נמי קמ"ל שכמה וכמה טוענים על דלדול פרנסתם אפי' בדברים שבדרך הטבע הי' ראוי להיות להם יתר הצלחה, והתשובה האמיתית לזה היא שדרכם היה לפרסם אצל עתוני פרסום המזלזלים בשיטתיות ובמופגן רח"ל נגד דעת גדולי ישראל גודרי גדר ועומדים בפרץ, שזה דרכם כסל שמפרסמים לפרקים קרובים סחורה פרוצה של מחטאי הרבים, ודין גרמא להם שמומנם הפסידו. ואילו בינה להם היו נטפלים לעושי מצוה ומפרסמים בשאר אופנים כגון אצל אלו הנמנעים לפרסם

הנ"ל ומצוי הוא כשהבעלים הם מאחינו בני ספרד הנשמעים לפסק הגרע"י זצ"ל, או שיפרסמו על גבי פרסומי ארגוני הצדקה שבשכונתם, ובכך יועילו שתושבי השכונה יוכירו אותם על חסדם וטובם ויזכרו אותם לעת מצוא, משא"כ כשמפרסמים בעיתונים שנזרקים כדומן ובטלים בשישים בפרסומים אחרים, אזי לא יועילו כמעט גם בדרך הטבע.

ב. וז"ל המנחת שלמה ח"א סי' ל"ה (והובא גם בספר שלחן שלמה ערכי רפואה עמ' ס'): "אשה שבעלה נמצא בעיר [- וא"כ יש היתר' בדין יחוד], אלא שטעתה וחשבה שהלך לעיר אחרת, מסתבר דיש בכה"ג איסור יחוד אפילו אם המתיהד יודע שהבעל כן נמצא בעיר, כיון שלגבי ידידה לא נזכר בשום מקום דמסתפי מבעלה, אך אפילו אם נאמר דכיון שלפי האמת הוא כן נמצא בעיר ליכא בכה"ג איסור יחוד, מ"מ נראה דאף שהאיש המתיהד עמה יודע שבעלה בעיר, אפילו הכי אסור אם הוא אינו מגלה לה והיא אינה יודעת, דנראה שאסור ודאי ליתן לחברו בשר טלה אם הלה חושב שהוא חזיר ורוצה לאכול בשר חזיר כיון שגם על זה בעי סליחה וכן מבואר בקדושין דף נ"ב ע"א תוד"ה דמחיל, וה"נ גם כאן הרי הוא מכשיל את האשה במחשבת פגול של איסור יחוד, כיון שהיא אינה יודעת ומתיהדת אע"פ שחושבת שאין בעלה בעיר". [וה"נ לענינינו - שאסור לפרסם על פאות אפילו צנועות ממש (לכל הדיעות), אם מהפרסום משמע שהמכירה היא אפילו על פאות שאינם צנועות, כי עי"ז הרי מכשילים את הבנות והנשים באיסור פיגול של ולא תתורו וגו' ואחרי עיניכם כו', ואיסור מסייע לעוברי עברה].

ג. וממשיך שם ה"מנחת שלמה": "וכמו כן לענין איסור יחוד במי שנכנס אצל אשה אע"פ שהיא יודעת שבעלה בעיר ומותר מן הדין להתיהד עמה אפי"ה היא חייבת להקדים ולהודיע לו שבעלה בעיר, וכן אם היחוד הוא בהיתר מפני שיש שם באותו הבית עוד פתח שהוא פתוח לרה"ר אפי"ה היא חייבת להקדים ולהודיע לו על כך, דאל"כ אף שהמתיהד עמה אינו מקפיד ואינו שואל כלום מ"מ אם הוא בכה"ג שמצד הדין היה צריך לשאול נמצא שאם היא לא תקדים לומר לו הרי היא מסייעת ידי עוברי עבירה ומכשילתו באיסור, והדבר צריך הכרע". (מש"כ בסו"ד שהדבר צריך הכרע נראה ברור דמדרך עונה כתב כן, שהרי בתחילת דבריו כתב "דנראה שאסור ודאי", ועי"ז ממשיך "וכמו כן", ופשוט). [וה"נ לענינינו - אם הוא בכה"ג שמצד הדין היה צריך לשאול - אם מוכרים ח"ו פאות שאינם צנועות - נמצא שאם היא לא תקדים לומר ולפרסם בגלוי שמוכרת רק פאות קצרות וצנועות - הרי היא מסייעת ידי עוברי עברה ומכשילה הרבים באיסור].

ד. ופירות הנושרים למסקנה מזה, הוא, שאסור לפרסם בעיתונים המפרסמים על מכירת פאות פרוצים בלא הבהרה כנ"ל, (ובתי מלון שלא בפיקוח וכמו שכבר פורסם כן ע"י ק"ק חוג חתם סופר ב"ב, ובאמת פליאה על כל המנויים וראשי המוסדות האוחזים החבל בשני קצותיו, וכדאי בזיון וקצף), כי הוא חיזוק ידי עוברי עבירה, וכמו ששמעתי כן להלכה ולמעשה ממנה"ר יצחק יוסף שליט"א¹⁹. ובכלל זה

¹⁹ והאמת אגיד שבענין זה אורתני עוז ונכנסתי קדם כמה מפוסקי דורנו ישבי על מדין והורו כן בכל לב, והתמו על תקנה זו (בין יתר התקנות - כגון להצטרף לתכנית כל ישראל ערבים זה לזה ע"י איסוף התימות על קבלת התקנות של בד"צ "משמר התורה" לכל הפחות, ועוד), שלא לפרסם על מכירת פאות אלא א"כ מבחירים הנ"ל, ובאו על החתום הרב שלום כהן ר"י פורת יוסף ונשיא מועצת חכמי התורה, הרב שמואל אליהו שמרלר ר"י צאנז והבר נשיאות מפעל הש"ס, הרב שמעון בעדני ראש מוסדות תורה וחיים וחבר מועצת חכמי התורה, הרב יוסף ליברמן ראש ישיבת שומרי החומות ומח"ס משנת יוסף, הרב בן ציון מוצפי מו"ץ בירושלים תובב"א, הרב נפתלי נוסבוים ר"י טשעבין ומחברי בי"ד משמר התורה, הרב ברוך שרגא רב שכונת הגבעה הצרפתית בירושלים תובב"א ומחברי בי"ד משמר התורה, והרב יצחק יוסף שליט"א הראשון לציון ומח"ס ילקוט יוסף, הרב יהושע מאמאן זקן רבני מרוקו ומח"ס שו"ת עמק יהושע ג"ה, הרב שמאי קהת הכהן גרוס מו"ץ בירושלים עיה"ק ומחברי בי"ד משמר התורה, ועוד. והודפסו כמה מאות גליונות לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל, עם חלק מהחתימות הנ"ל, ובאמת הדבר הואיל שבכמה מקומות פורסם על ידי המוכרים וכו' שהפאות הם "באורך העונה על גרדי ההלכה".

ומעשי ה' ונפלאותיו אספרה נא חלקי במעשה מופלא בקשר לזה, היה לי חבילה של קול קורא'ס מהנ"ל להפיצם בעיר בני ברק ת"ו, והיה לי שכן טוב - שכמה פעמים התנדב לעזור לי בהפצת דבר הצניעות במסגרת עבודתו הקבועה, וביקשתי ממנו שכשנוסע במועד הקרוב לב"ב ומפיץ שם עלונים יפיץ גם את שלי, והיות והיה זה לפני פסח ענה לי שעכשיו יש לחץ ועומס ושבעו"ה לאחר פסח יפיץ זאת בשמחה, ולפתע ביום י"ג ניסן תשע"ב, שכני הנ"ל, יצא מביתו וכשבא ליכנס לרכבו פגע בו אוטובוס והעיף אותו כמה מטרים, ונפצע בראשו באופן קשה. ועד ל"ג בעומר באותה שנה, שכב ללא הכרה, והנה שבוע ממש לפני ל"ג בעומר תשע"ב הלכתי לבקר במחלקת טיפול נמרץ בתל השומר, ביועדי ששכינה למעלה מראשותיו של חולה, ואף שמצבו הי' נראה ממש נואש, לבן כסיד ממש, וכאילו כבר אינו בעלמא דין, אעפ"כ נגשתי למטתו בחרדה, ובקשתי מה' שיזכה לקיים הבטחתו להפיץ את חומר הסברת דבר הצניעות לאחר פסח, ושיעמוד לו זה לזכות. ושמע ה' בקול עניי, והבקשה נתקבלה יחד עם כל התפלות בס"ד. וביום ל"ג בעומר בסוף אותו שבוע התעורר

הוא הפקוח שמפקחים על עיתוני הפרסום בפרט בזמני הקיץ שלא שמים על לב לשלול פרסום של נסיעות לחופים שאינם כשרים, וכי היו נותנים לפרסם על אכילת חזיר?

ו. וכן הוא ג"כ לענין מה ששמעתי וביררתי אצל מוה"ר נתן אורטנר שליט"א מרא דאתרא בעיר לוד שידין רב לו בכירור הלכות אלו, שדין הקנייה ב"שפע שוק" - "זול בשפע", כדין מה שפסק בשו"ת יד נתן ח"ב סי' ח' וח"ג סי' כ"ד שהוא איסור לפני עור דאורייתא, (וכאשר בעיני ראיתי בפועל בחנות הנ"ל שממש בפתח החנות תלו את תעודת מכירת החמץ של העדה החרדית להראות לכולם הנה כן תראו וכן תעשו ג"כ וערכו קנייתכם ללא כל חשש, ובאמת הוא פליאה דעת מזמני נשגבה לא אוכל לה איך סותרים עצמם מיניה וביה כאשר בירושלים הפגינו בכל עוז נגד עירית ירושלים נגד מחללי שבת שאין להם שום שליטה עליהם, לעומת כאן במחללי שבת באופן חמור מאוד ויכולים להלחם בהם בקל וכו', ואכמ"ל), וכמו שהאריך בשו"ת הנז' ח"ג סי' כ"ג, שאף שיתכן שהתוצאה תהי' שרב אחר יתן שם הכשר וכמו שהאריך שם והביא ע"ז פסק הלכה ממוה"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל. ובפרט שלאחרונה יצאו מועצגה"ת בקריאה למען השבת שלא לקנות שם.

פרק ט' - "בעלי זימה" - יבואו בו דברי תוכחה לממוזנים ולאחראים על כל הנ"ל

א. והנה על זה וכיו"ב שייך להביא מש"כ בספר עיוני הלכות ח"ג עמ' תקמ"ז בשם כ"ק אדמו"ר מוויזניץ מאנסי שליט"א בזה"ל: "דע לך בני היקר, שבדורנו כיום יש מנהיגי קהלות שלא שנו ולא שמשו, ואינם יודעים בין ימינם לשמאלם - לא בתורה לא בהלכה ולא במנהג ומסורת הדורות, וכשבאים לשאלם על אודות אופן ההנהגה הנדרשת באופן מסויים, לא משיבים האמת - שאינם יודעים, וששאלה זו צריכים לשאול מורה הוראה מובהק שיפסוק כדעת תורה"ק, אלא עונים על דעת עצמם ככל העולה על רוחם באותו הרגע כשהדבר היחיד שעומד למול עיניהם בשעה זו הוא - כיצד יכולים הם להרבות את כבודם המדומה בעלמא הדין רח"ל". עכתו"ד החריפים ודי בזה". עכ"ל.

ב. ועל ידו לב כל הדווים יראי ה' האמיתיים בדור אחרון, והנחמה לנו פורתא היא מה שכבר ניבאו לנו מוה"ר חז"ל, ואין לנו אלא להשען על אבינו שבשמים הנותן כוחות לכל יחיד להתגבר ולעמוד בנסיונות ולא להתפעל מכל הקשיים המרים של זמן עקבתא דמשיחא אשר חוצפא יסגי, כאשר אין זאת אלא דברי נבואת המשנה בסוף מסכת סוטה (עם פירש"י): "בית ועד יהיה לזנות". "בית ועד של חכמים - יהיה לבית זנות, ובעלי זימה מתגודדים שם". ובהמשך נבואת המשנה "זהגבלן - ישום, ואנשי הגבול - יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו". ופירש ה"תפארת ישראל" על זה פירוש נורא ואיום: "ולפי עניות דעתי הם התלמידי חכמים מנהיגי הדור השומרים גבול פעולות בני דורם לבל יעברום, "ישום" - יהיה משומם ומהומם. "ואנשי הגבול" - ולפי עניות דעתי הם הישרים המתנהגים כפי ציווי ה"גבלן" הנ"ל [יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו]".

ג. נוסף על נבואת המשנה הנה לנו נבואת רעיא מהימנא פרשת נשא דף קכה ע"ב בזה"ל: "ואני חשיב בעינייהו בין ערב רב רשיעייא ככלב מת דסרח בינייהו, דחכמת סופרים תסרח בינייהו בכל קרתא וקרתא, ובכל אתר דישאל מפוזרין בינייהו בין מלכוון, ואתהדרו אינון ערב רב רעיין על ישראל עאנא דקב"ה דאתמר בהו "ואתן צאני צאן מרעיית אדם אתם", ולית לון יכולת למעבד טיבו עם ת"ח. ואנשי חיל ויראי חטא מסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו, ומחרימין ערב רב בינייהו ולא יחבין לון באתרין סגיאתין אלא דבר קצוב דלא יהא תקומה לנפילו דלהון ואפילו חיי שעה, וכל חכמים ואנשי חיל ויראי חטא בצערא בדוחקא ביגונא חשיבין ככלבים, בניס המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש בראש כל חוצות, דלא אשכחו אכסניא בינייהו, ואינון ערב רב אינון עתירין בשלוחה בחדווא בלא צערא בלא יגונא כלל, גזלנין, מארי שוחד, דאינון דיינין, רישי עמא, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, עלייהו אתמר היו צריה לראש".

ד. על מנהיגים תאבי בצע אלו כתב התיקוני זהר דף כ"ב ע"א: "ווי לון לבני נשא, דקודשא בריך הוא אסיר עמהון בגלותא, ושכינתא אסירת עמהון... ויפן כה וכה וירא כי אין איש, אלא איש לדרכו פנו, בעסקין דילהון, באורחין דילהון, איש לבצעו מקצהו, בבצעא דהאי עלמא, לירתא האי עלמא, ולא אינון מסטרא דאלין דאתמר בהון, אנשי חיל, יראי אלקי"ם, אנשי אמת, שונאי בצע, אלא כלהו צווחין בצלותין ביומא דכפורי ככלבים, הב, הב לנא מזונא, וסליחה וכפרה וחיי, כתבנו לחיים, ואינון עזי נפש ככלבים, דאינון אומין דעלמא דצווחי לגביה ולית לון בשת אנפין, דלא אית מאן דקרא ליה בתיובתא, דיחזור שכינתיה לקודשא בריך הוא, דאיהי מרחקא מיניה, למהדר לגביה, ואדמיין לכלבים, דאתמר בהון ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, ואינון ערב רב, דכל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין". ושם

לפתע אט אט, והחל להשתקם באופן זריז לתדהמת הרופאים, עד שב"ה זכה לעמוד איתן בריא ושלם לשמחת משפחתו ושמונת ילדיו, ואף זכה וקיים הבטחתו בחודש אב תשע"ב לחלק ולהפיץ דברי ההסברה הנ"ל בבני ברק כעידן קדמיתא. הודו לו ברכו שמו על דבר כבוד שמו.

בדף קיג ע"ב כתב התיקונים בזה הלשון: "תרגם יונתן בן עוזיאל: "קץ כל בשר" - "חבילו דכל בשרא", מלאכי חבלה, חמא דעתידין למיפק מניה מחבלים כרמים, דאינון ישראל דאתמר בהון כי כרם ה' צבאות בית ישראל".

ה. ועל פרצת זימה חמורה זו להתהלך בפרהסיא ללא בוששה בסתירת שער כגרועים שבאומות שיידך לומר בכאב מה שכתב ה"אברבנאל" על יחזקאל ט"ז פסוק מ"ה, בזה"ל: "ובמקום שהיו אביך ואמך צדיקים וטובים, אברהם יצחק ויעקב ונשיו, את (בת שרה רבקה רחל ולאח...) לא למדת ממעשיהם הטובים אלא מדרכי האמורי והחיתי", וכן תרגם יונתן הפסוק הזה; למה הוית כו' אחתא לסדום ועמורה כו', [למה היית אחות לסדום ועמורה - פאריז ותל אביב], הלא אמכון שרה, ביני חיתאה הוות, לא עבדת כעובדיהון, ואמוכון אברהם ביני אמוראי, ולא הליך בעיצתהון". ובפירושו המלבי"ם שם על פסוק נ"א "ותצדקי את אחותיך בכל תועבותיך" כתב על כגון זה: "כי כבר יחשבו הם צדיקים נגדך, באשר בך היה המקדש והשכינה והסנהדרין ונסים מתמידים, מה שלא היה להם, שלא היו להם נביאים רבים מוכיחים אותם, ומקומות המקודשים ששם ילמדו ליראה את ה'". ועיין עוד במה שפ"י המלבי"ם שם (פסוק נ"ב נ"ג) וז"ל: "כאשר ארצה להשיב שבותך [הגאולה השלמה בב"א] אשיב תחילה שביתהון, וזהו שכתוב ושבתי את שביתהון את שבות סדום וכו', שהם יהיו העיקר בהשבה, כי הם צדיקים ממש, [תינוקות שנשבנו], ועל ידם אשיב שבות שביתהון בתוקפה, שאת תהיה טפל להם ונגרר אחריהון, וכדי בזיון וקצף".

ו. על פורצי כרם ה' צבאות מחבלי כרמים ועזי נפש (כנ"ל אות ד' מדברי הזוהר) אלו פסק הרמב"ם הלכות ת"ת פ"ה ה"ד: "וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זה רשע שוטח וגם הרוח ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה וגו', וכן חכם שהגיע להוראה ואינו מורה הרי זה מונע תורה ונותן מכשולות לפני העורים, ועליו נאמר ועצומים כל הרוגיה: אלו התלמידים הקטנים שלא הרבו תורה כראוי והם מבקשים להתגדל בפני עמי הארץ ובין אנשי עירם וקופצין ויושבין בראש לדין ולהורות בישראל, הם המרבים המחלוקת והם המחריבים את העולם והמכבין נרה של תורה והמחבלים כרם ה' צבאות, עליהם אמר שלמה בחכמתו אחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים וגו'".

ומקור הדברים לדון את אותם עזי פנים מחבלי כרמים דלית להון בוששה אנפין דאינון ערב רב הוא במסכת ביצה ל"ב ע"ב: "אמר רב נתן בר אבא אמר רב עתירי בכל יורדי גיהנם הם, כי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לבבל, בעא מנייהו עסקא ולא יהבו ליה, מזוני מיזן נמי לא זיננהו, אמר הני מערב רב קא אתו, דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, וכל מי שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו". ואיתא בספר "ישראל קדושים" לרבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע פרק י" בזה"ל: "וממה שאמרו תחילה דרך כלל, 'כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב' וכו' ואחר כך 'ואלו שאין להם חלק לעולם הבא' שמעתי רמו מזה, דאותן אינו בכלל כל ישראל, והיינו שהם מנפשות הערב רב שנשמעו בישראל כידוע בזה"ק".

ז. עליהם ועל כיוצא בהם אמרו בתיקוני זהר דף קי"ב ע"ב: "ומאי ניהי אימא דערבוביא בישא, איבא דאילנא דטוב ורע, דאתמר בה ותקח מפריו ותתן גם לאישה עמה, ומאי ניהו לילי"ת, מתמן קא אתיין ערב רב דאינון מעורבין בישראל, דאתמר בהון הוי גוי חוטא, דאינון זרע מרעים בני משחיתים וכו', ואמרו אלה אלקיך ישראל לעגלא, ובגין דא ואל קין ואל מנחתו לא שעיה". ובתיקוני זהר דף כ"ז ע"ב: "ובמושב לצים לא ישב, מאן מושב לצים, דא לילי"ת אימן דערב רב, דאיהי מטמאה כנדה במושבה, וכן ערב רב מטמאין במושבם לצדיקא דיתבין ביניהו כנדה". (וכנודע דהקליפה ההיא היא קליפת הפריצות הטומאה והזוהמא לעכב גאולתינו כידוע ומפורסם מדברי קודש האר"י החי ז"ע, ואיתא בספר מגדל עוז עמ' רלו בשם הרה"ק רבי פנחס מקוריין ז"ע דבגדי הפריצות למיניהם הם נו"ן שערי טומאה). ושם בדף נ"ה ע"א: "ורשיעייא דאינון ערב רב אתמר בהון סו"ף פסו"ק, דאינון מזרעא דעמלק דאתמר ביה ויאמר כי יד על כס י"ה, ואינון חמש מינים, עמלקים גבורים נפילים ענקים רפאים, דכלהו מסתלקין ומתגברין על ישראל בגלותא, הדא הוא דכתיב (בראשית ז') ויגברו המים וירבו מאד על הארץ, ארבע זמנין כתיב ויגברו וגברו, לקבל ארבע גלוון, ועלייהו אתמר סו"ף פסו"ק, דפסיק לון קודשא בריך הוא לסוף יומיא מעלמא". וכבר אחז"ל (שבת קלמ. ועוד): "אין בן דוד בא עד שיכלו שופטים ושופטים רעים מישראל".

ח. ואסיים בדברי שלום ואמת מש"כ כ"ק אדמו"ר רבי דובער ז"ע בנו וממשיך דרכו של בעל התניא קדישא ז"ע, בדרוש ד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק עמ' תקנו: "ועיקר מידת הטוב דצדיק הוא רק להחיות רוח שפלים שנפלו למטה מטה ביותר שמקימם מן שפלותם ולהעלותם מעפרם להוציאם מחשך לאור העליון, והן כל ניצוצי דקדושה שירדו מאוד בתחתית המדרגה שמעוררם בתשובה שלימה שיעלו משאול תחתית למעלה מעלה כו'... וכן בעלי תשובה האמיתיים שהיו בערב רב דקליפה ונתעוררו לצאת משם לאור החיים העליונים כמ"ש שלום לרחוק שנעשה קרוב כי חפץ חסד הוא ולא יחפץ במות רשע כי אם בשובו מדרכיו".

מאמר "יסוד היהדות"

והוא תוכן הקדמת ספר הצניעות והישועה

מאת כ"ק האדמו"ר רבי יצחק אייזיק רוזנבוים זצלה"ה מזוטשקא

באות א. מביא דברי הרמב"ם סוף הלכות איסור"ב (הלכות י"ח - כ"א) "אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם לפרוש אלא מן העריות והביאות האסורות, אמרו חכמים בשעה שנצטוו ישראל על העריות בכו וקבלו מצוה זו בתרעומות ובכיה שנאמר בוכה למשפחותיו על עסקי משפחות: ואמרו חכמים גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, ואין אתה מוצא קהל בכל זמן וזמן שאין בהן פרוצין בעריות וביאות אסורות, ועוד אמרו חכמים רוב בגזל מיעוט בעריות והכל באבק לשון הרע: לפיכך ראוי לו לאדם לכופף יצרו בדבר זה ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה ובמחשבה טהורה ובדעה נכונה כדי להנצל מהן, ויזהר מן הייחוד שהוא הגורם הגדול, גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיהם הזהרו בי מפני בתי, הזהרו בי מפני כלתי, כדי ללמוד לתלמידיהם שלא יתביישו מדבר זה ויתרחקו מן הייחוד: וכן ינהוג להתרחק מן השחוק ומן השכרות ומדברי עגבים שאלו גורמין גדולים והם מעלות של עריות, ולא ישב בלא אשה שמנהג זה גורם לטהרה יתירה גדולה, מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד", עכ"ל.

באות ב. מביא מה שכתוב בשו"ע אבן העזר ריש סימן כ"א: "צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד. ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות. ואסור לשחוק עמה, להקל ראשה כנגדה או להביט ביופיה. ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור. ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה. ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפי' אינם עליה, שמא יבא להרהר בה. פגע אשה בשוק, אסור להלך אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחרי. . . ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שערה. והמתכוין לאחד מאלו הדברים, מכין אותו מכת מרדות".

באות ג. מסכם שהרי רואים שחז"ל הורו להשמר מכל מכשול, ע"י כל מיני הרחקות וזהירות השיכים בזה. ומביא את דברי רבינו יונה על אבות א, א: "בעשיית סייג לתורה יש חיוב היראה יותר מעשיית התורה עצמה, כי נזהר מן [לכ] תחלה שלא יפגע ומוכיח היראה, ודברי חז"ל יסודות ואילנות ליראת שמים שהוא עיקר העולם ויסוד המעלה. וכל המצות כולם פרפראות אליה" כו', ע"כ. ומאריך לבאר דבצניעות יש ב' ענינים. א. שהיא מצוה מן התורה (והיה מחניך קדוש לדעת הסמ"ק). ב. שהוא גדר לעריות, יסוד היהדות ויסוד ירא"ש, וע"כ תצא הקריאה לאשה המאמינה שתדע כי הצניעות יסוד החיים ומוכרח קיומה במסי"נ למען ישועת ישראל, ופשיטא שעיקר השמירה בזמן זה היא רק ע"י הצניעות, וממליץ לזה הפס' לך עמי, בא בחדריך, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, דבזה הזמן עצתך היא 'כל כבודה בת מלך פנימה'. ומאריך לבאר דקלקול הראשון היה ע"י תאוה זו, וחורבן העולם במבול ע"י תאוה רעה זו, 'קץ כל בשר', מתאות בשר דעריות, וכן בעגל עשו ע"י תאוה זו, וכן בסדום. וכמו"כ חורבן שבט בנימין בפגלש בגבעה (שופטים יט, כ) היה ע"י תאוה זו, ודו"ק ותשכח גם בשאר מאורעות רחמנא ליצלן. וכמוכן עכשיו נגע ההתבוללות באומות הוא ע"י תאוה זו ר"ל כידוע, וכן החורבן במדינת ישראל בגניבות וגזלות ורציחות וכל מעשים רעים ר"ל, הכל ע"י תאוה רעה זו, שמרגילים הכל בהפקרות ר"ל, ומה יעשה הבן ולא יחטא, והוא רחום יכפר עוון, וירחם על עמו ישראל במהרה דידן אכי"ר.

באות ד. מביא דברי החינוך (מצוה תקמ"ב): "שלאהבתינו הרחיקנו מן הזימה, שהוא דבר מכוער ביותר. ויקח לב האדם ומדיחו מדרך טובה, ומחשבה רצויה, לדרך רעה ומחשבה של שטות", עכ"ל. וידוע מאחז"ל (ערכין ל:) "כיון שעבר עבירה ושנה בה כו' נעשית לו כהיתר", ועיין שם ברש"י, "שאפי' על לבו אין עולה שתהא עבירה", וממילא מתפרץ יותר ויותר ר"ל. וכבר כתב הרמב"ם (הל' איסור"ב פכ"ב הי"ז) "שדעתו של אדם קרובה אצל עריות אם נסתפק דבר ששמע, מורה להקל", עכ"ל. שע"י שדעתו קרובה אצל עריות הרי הוא משוחד בטבע לצד ההיתר, ו"השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים" (דברים טז, יט), ופרש"י: "דברי צדיקים - דברים המצודקים מפשטי אמת", עכ"ל. ועי"ז מתירים האיסורים ר"ל, ושגגת תלמוד של לומדים

עולה זדון להמון עם המקילים יותר, וה' ירחם, והוא כמחז"ל (סוטה ג, א) "אין אדם עובר עבירה אחת" כ נכנס בו רוח שטות. שנאמר איש איש כי תשטה אשתו. תשטה כתיב", עכ"ל. וביאר מהרש"א דתשטה הוא לשון שטות, ועוד איתא במדרש (נשא י"ד): "אל תתן לנשים חילך, שתהא רודף אחר זימה, שהם מטלטלין דעתו של אדם", עכ"ל. וכמה ראוי להתעורר להתרחק ולמונע מכל נגיעה בתאוה זו, המסוכנת מאד, שאם נכנסה בלב אדם מתפשטת בכולו, על אף כמה מיני בזיונות, מאחר שכבר יצא מדעתו ר"ל.

באות ה. מביא לשון האבן עזרא עה"פ 'אשר אתם זונים אחריהם' (במדבר טו, לט) בזה"ל: "כי מי שילך אחר תאוותו, הוא זונה מתחת עבודת אלקיו". עכ"ל. ולשון הספורנו בפס' זה: "מטים נפשם השכלית בהם, מדרכי חיים לדרכי אבדון ומות". עכ"ל. והרי פסוק זה מיירי בתאוה זו שמחמתה השפילו עצמם, גם לעשות העגל, והשתחוו לפעור ר"ל. וכמו שאחז"ל (סנהדרין סג): "יודעין היו ישראל בע"ז, שאין בה ממש, ולא עבדו ע"ז אלא כדי להתיר להם עריות בפרהסיא", ופרש"י: "שהיה יצרן תקפן על עריות, אמרו נפרוק כל עול תורה מעלינו, ואל יוכיחו אותנו על העריות", עכ"ל. ויש בזה מדרגות ממדרגות שונות במצב הצניעות והיהדות התלויין זה בזה, וממילא מבואר שפיר דקיום כל התורה ומצוות, תלוי בגדר ערוה.

באות ו. מבאר עפי"ז דברי חז"ל (ברכות יב): "אחרי לבבכם זו מינות" - פרש"י "אותם ההופכים טעמי תורה וכו' - וכן הוא אומר (תהלים יד, א) אמר נבל בליבו אין אלקים" - והיינו שמסתיר הדבר בלבו, לאמר אין אלקים ר"ל, ועי"ז הופכים טעמי תורה למצוא היתרים מזויפים - "אחרי עיניכם זה הרהור עבירה, שנאמר (שופטים יד) ויאמר שמשון אל אביו, אותה קח לי, כי היא ישרה בעיני" - והיינו שהתורה ק' מזהירה לזכור את כל מצוות ה' ועשיתם אותם, דצריכים לעשות הכל, ע"פ מצות ה' ב"ה, ולא תתורו אחרי לבבכם, כפי הבנת לבבכם, ואחרי עיניכם, כפי שאתם רואים, וכמ"ש שמשון, כי היא ישרה בעיני שסמך על ראיית עינו דייקא". "אתם זונים, זה הרהור ע"ז" - דהרהור עבירה דזנות מכריע גם לע"ז ר"ל וכנ"ל. ויש לומר דלפי ש"אלקיני שונא זימה" (סנהדרין צג). והאמונה בה' מונעת מהזימה, ע"כ מהרהר בע"ז, דבהפקירא נחא ליה, ומהפך טעמי תורה, למצוא היתרים מזויפים, ונדמה לו שהולך בדרך ישר, וזה יש לרמוז במאחז"ל "כל הנותן עיניו בכוסו, כל העריות כולן, דומות עליו כמישור", עכ"ל. ואמרו חז"ל (כתובות עה): "חזקה אין אדם שותה בכוס, אא"כ בודקו", ופרש"י דהכניסה לחופה זו היא שתיית הכוס, ורמז יש כאן דכל הנותן עיניו בכוסו, שהולך אחר עיניו, ומהרהר להכניס האשה אצלו, הוא אובד שכלו, ונדמה לו הכל כמישור. ומכל זה יש ללמוד גדול האחריות שיש לאדם מצד התאוה הרעה הלזו, ויתעורר האדם להתרחק ולהשמר מהמכשול הנורא הזה, והעצה היעוצה בזה היא, כדביאר האוה"ח הקדוש (ויקרא יח, ב) שיפסיק תיכף פתאום מלהרהר ומלהסתכל, בלי שום משא ומתן בדבר כלל, ויאמר לעצמו גזרת מלך הוא, דבר מלך שלטון, ע"ש באורך קצת, וממילא מבואר דהדרך הטוב והישר בזה, לגדור עצמו בגדרי הצניעות מעיקרא, למנוע עצמו מהגיע לנסיונות הנוראים, וכל בת ישראל המאמינה בה' ב"ה, תזהר בנפשה, שלא ישלש בה בני אדם כלל ח"ו. ואשה יראת ה' היא תתהלל, ותנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה.

באות ז. מביא מש"כ בגמ' ברכות (שם) דבפרשת ציצית יש חמשה דברים, וחשיב ששה, וכתב מהרש"א דבילקוט לא חשיב מינות, דהיינו מינות היינו הרהור ע"ז, ושוב תי' גירסת כל הספרים, דמינות היינו, אמר בלבו אין אלקים, והרהור ע"ז היינו דמשתף ש"ש ודבר אחר, וצריך לומר דהרהור עבירה והרהור ע"ז חשיב כחדא, עכת"ד. ויוצא לפי"ז דקודם ישנו אחרי לבבכם זו מינות, שהיא התחלת הכפירה, ודוקא בלבו אומר אין אלקים, ומהפך טעמי תורה למצוא בפני אחרים, היתר מזויף, ואח"כ בא אחרי עיניכם שהוא הרהור עבירה יחד עם הרהור ע"ז, דכשמהרהר להוציא תאוותו אל הפועל, מאבד דעתו ביותר ומסכים כבר לגלות כפירתו, כע"ז ממש כמעשה העגל ופעור, וא"כ הני תרתי חדא נינהו - והוי רק ה' דברים. ואומר הכתוב וזכרתם את כל מצות ה', להנצל עי"ז מהכל, והוא ע"ד מש"כ הרמב"ם דאיך ישמר מדרכי התאוה, וז"ל: "גדולה מכל זאת אמרו, יפנה עצמו ומחשבתו לד"ת, וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת, אלא בלב פנוי מן החכמה", עכ"ל. וי"ל דרמז הכתוב, וזכרתם את כל

מצות ה' ועשיתם אותם, היינו היינו עצה טובה שתטרידו עצמכם, בזכרון המצוות ובקיומם ועי"ז ולא תתורו, לא ישלטו בכם מחשבות ומעשים רעים, הרחמן יצילנו ויזכנו לאהבת תורה ויר"ש מעתה ועד עולם אמן.

באות ה. מפרש דעפ"י הנ"ל דע"י התאוה אוכד את שכלו ויוצא מדעתו ר"ל, ונמשך אחר היצה"ר כשה לטבח, יובנו היטב דברי הכתוב (משלי יא, ב) ואת צנועים חכמה - שהצנועים בהתנהגותם, נשמרים מתאוה מרה הלזו, ואז נשמרת חכמתם.

באות ט. מביא מספר חסידים (סי' קע"ב) דיש תאוה לראות ויש תאוה ליראות, ובתד"א (רבה פל"א וזוטא פ"י), איתא דבדור המבול, היו מניחין בגדיהן על הארץ, והיו מהלכין ערומים בשוק ר"ל, וביבמות (סג:) איתא: בגוי נבל אכעיסם כו' ר"א אומר אלו הצדוקים, וכה"א אמר נבל בלבו אין אלקים וגו', במתניתא תנא, אלו אנשי ברבריא, ואנשי מרטנאי שמהלכין ערומים בשוק, שאין לך משוקץ ומתועב לפני המקום, יותר ממי שמהלך בשוק ערום עכ"ל. ומבאר החילוק דצדוקים היינו הכופרים בלבם, והמהלך ערום מראה כפירתו להדיא, אך לאידך הכופרים עושים מדעתם ומתמלאים עליהם כעס, אך המהלך ערום, הרואהו מתמלא עליו רחמנות, שכבר יצא מדעתו לגמרי ר"ל, ומפרש הגמ' הנ"ל לפמש"כ בפסוק (תהלים קו, כ) וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב, ופרש"י: "אין לך מתועב ומשוקץ מן השור, בשעה שהוא אוכל עשב" כו', עכ"ל. והיינו שבמקום שיהיו מכובדין בלבוש כראוי, החליפו עצמן לילך ערום (אם מעט, אם הרבה) והם בתבנית שור. וכן המהלך ערום יורד לבחי' בהמה. ועיין לקמן (פ"ב את ה) דערום לאו דווקא ערום ממש, אלא כל גילוי דפריצות הוא בכלל ערום.

באות י. מביא דמצינו גם במדה טובה שתלה הכתוב עבודה זרה וגילוי עריות זה בזה - ככתוב בבני לוי (דברים לג, ט): כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו, ופרש"י: אמרתך - לא יהיה לך אלהים אחרים. ובריתך ינצורו - ברית מילה. וידוע בספרים הקדושים דהסרת הערלה, מחליש התאוה. ואומר הכתוב דע"ז לא נמשכו לע"ז, דהא בא תליא.

באות יא. מוסיף דמדה טובה מרובה, שע"י התגברות תאוה זו מסדרים החיים בדרך התורה והיראה. וכן מתפרש בכתובים, דע"י ולא תתורו וגו' זוכים לוהייתם קדושים לאלקיכם, כדחזינן שהרחוק מעניני זו התאוה, קרוב יותר לקיום התורה וכן להיפך. ומבאר בזה דברי המדרש (ויק"ר כד, ו): כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה וכו' כל הגודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש, עכ"ל. ולכאן יפלא דמאי שנא מכל המצוות שאנו מברכין עליהם אשר קדשנו במצוותיו על שם שמביאין לנו קדושה, וכמאמר הכתוב ועשיתם גו' והייתם קדושים. ולהנ"ל יובן, דאמנם כל המצוות מביאין קדושה, מיהו עשיית המצוה גופא - תלוי בגדר ערוה, ובזה מבאר מה שמדת הקדושה קרויה יסוד, משום שהוא יסוד התורה וקיום העולם. וגם מה שדוקא בזו נאמר "ושב מאחרריך" משום דזהו יסוד כל התורה והיהדות, ומסיים דיסוד גדר עריות הוא - כיסוי הגוף בצניעות, והוא יסוד התורה והיהדות כולה.

באות יב. מפרט איך צריכה כל אשה להשמר מכל מכשול, ולא תסמוך על עצמה כמאמר חז"ל (אבות פ"ב מ"ד): ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ותתנהג כאמותינו הקדושות שרה רבקה רחל ולאה, שזוהרו מכל מכשול וכדאיתא בנזיר כג: על הפסוק (שופטים ה, כב): תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני, מנשים באהל תבורך. מאן נשים שבאהל - שרה רבקה רחל ולאה. ופרש"י: שבכולן נאמר בהן אוהל, המרמז לצניעותן כמ"ש גבי שרה הנה באהל, מלמד שצנועה היתה, והיינו שפחדו ממכשול עבירה והחביאו עצמן ולא סמכו על צדקתן, ק"ו לשאר הנשים כולן. וע"כ כשמוכרחת לצאת, תתכסה ותתעטף בצניעות ובזה תינצל מן המכשולים, וזהו כבודה, וכמאחז"ל (שמו"ר יח, ה) שכבודו של אדם בגדו, ובתנחומא (צו ב) הלשון שכבודו של אדם כסותו, דהגילוי הוא שפלות וביזיון, וכסותו שמכסה אותו הוא כבודו. ומעיר דבע"ח אינם לבושים כלל, ואדם השלם מלובש לגמרי, ואותם שהם חצי חצי - מלבישין עצמן חצי חצי. והפחות, פוחת. והמרבה משובח, והוא כבודו. ובזה ממליץ פי' הכתוב יהי כבוד ה' לעולם, דאם יהיו כולם תמיד לבושים בצניעות השלימות, אז ישמח ה' במעשיו, וינצלו מכל רע, ויזכו לכל הישועות טובות בב"א כ"ר.

באות יג. מביא בזה דברי הרמב"ם (הל' אישות פי"ג ה"א) וז"ל: "אבל גנאי לאשה, שתהיה יוצאה תמיד, פעם בחורף, פעם ברחובות, ויש לבעל למנוע אשתו מזה, ולא יניחנה לצאת, אלא כמו פעם אחת בחודש, או כמה פעמים בחודש, לפי הצורך, שאין יופי לאשה אלא לישיב בזוית ביתה, שכך כתוב (תהלים מה, יד) כל כבודה בת מלך פנימה", עכ"ל. ומזה מובן גודל הפחיתות של

הנשים המתגלות, לא מבעיא בגילוי גופן ר"ל, אלא אפי' מכסין כראוי רק שמראות עצמן בחוץ יותר מדאי. ומדייק מתיאור שלמה (משלי לא) בפרק דאשת חיל, שלא הזכיר שם יציאה כלל, ומ"ש "היתה כאניות" כו' - היינו בכף הדמיון אך ללא יציאה בדוקא, ובוה דווקא "ותשחק ליום אחרון", שהיא שבעת רצון על העתיד שלה. משא"כ כשטרודה בעניני חוץ, מתמעטין ממילא חייה המשפחתיים, ומה שנראה אצלנו דבר שאי אפשר כלל, היה אצלם מנהג פשוט, וכדמוכח ממש"כ הרמב"ם: "פגע אשה בשוק אסור להלך אחריה" וכו', הרי שלא היו נשים מצויות בשוק, וקיימו כל כבודה בת מלך פנימה. ומי יתן כל עם ה' חכמים כהרמב"ם ז"ל, שהיה רופא מופלא ומופלג בעולם, והוא הבין חיי העוה"ז והעוה"ב, והוא הכריע לכתוב ש"אין יופי לאשה אלא לישיב בזוית ביתה", ומוכח שע"פ חכמה א"א לדחות הדבר רק בפועל צריך להיות גבור הכובש את היצה"ר.

באות יד. מביא דברי מדרש שה"ש רבה (פרשה ה' בסוף פסוק ראשו כתם פז) וז"ל: "תלתלים שחורות כעורב, אלו תלמודות של תורה, שנראות כעורות ושהורות, מלאומרן ברבים, אמר הקב"ה ערבות הן עלי כו' פרשת זב וזבה כו', עכ"ל. שמזה לומדים ההכרח והיוקר של לימוד הלכות נדה, וה"ה בנידון דידן סדר בגדי הנשים, שההכרח לא יגונה, כי בע"כ זהו מדברים העומדים ברומן של עולם. וממליץ לזה מאמחז"ל (פסחים קיג.): "פשוט נבלתא בשוק, ושקיל אגרא, ולא תימא כהנא אנא, וגברא רבא אנא, וסניא בי מלתא" - דהפריצות מכונה "נבלה", ואמר תשתדל להפשיט ולבטל הפריצות שבשוקא ותקבל שכר ע"ז, ואל תחוש לכבודך וכברכות יט: "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', כל מקום שיש חילול ה' אין חולקין כבוד לרב". ועוד י"ל בזה עפ"מ"כ שם בעובדא דרב אדא בר אהבה דסבר דבת ישראל היא וקרע בגדה בשוק, וע"ז מרמז "פשוט נבלתא" כו', דקיים "אין חכמה ואין עצה", ומשום הכי סידרו אחר פסוק זה עובדא זו, ומזקנים אתבונן לבזות עצמנו, ע"ד כבוד שמו, ויתגדל ויתקדש שמייה רבא אמון. [הערת המו"ל: מכאן ומעוד מקורות רבים נמצאת אתה למד שלראש ולראשונה זקוקים לצרף חתימות יראי ה' ולעשות רעש' ותקנות, נגד פרצות הלבוש, וראשונה לכולם פרצות החוכא והטלולא ממצות כיסוי הראש, ואח"כ נגד שאר פרצות חשובות ככל שיהיו, שהרי חילול ה' והחטאת הרבים בפרהסיא ממש יש כאן ר"ל, והנגלות לנו ולבנינו לבער הרע הגלוי מקרבנו שעה אחת קודם לבל ישיטנו עלינו מלאכי מרום, עיני ה' המשוטטות בכל הארץ, ולטוב לנו תמיד כל הימים אמון].

באות טו. מסביר דדיני צניעות ופריצות, מפורשים בגמ' ברכות כד. וכתובות עב. ובשו"ע סי' עה ואבן העזר סי' כא וסי' קטו ס"ד, אמנם הרבה פרטי הלכות הנחוצים, אינם מפורשים כלל, כגון שיעור אורך בגדי הנשים ואורך בתי ידיהם ושאר פרטים. ומבאר ענין זה עפ"י מש"כ הרמב"ם בפיה"מ מנחות רפ"ד, וז"ל: "ודיני הציצית והתפילין והמזוזה וכו' והמשנה לא דברה על אלה המצות, לפי שהיו הדברים מפורסמים בזמן חיבור המשנה, והיו ענינים ידועים ונהוגים ביד כל העם בפרט וכלל" וכו', עכ"ל. וה"ה לגבי צניעות, שמעולם דרך הנשים היה בבגדים ארוכים עד למטה ולא הרהיבו לזוז מהנהוג אפי' זיו כלשהו ולכן אין מפורש מזה בראשונים ואחרונים, וכאן [בהמשך ספר זה] סודרו פרטי ההלכות בראיות ברורות ונכונות.

באות טז. מתנצל על עיכוב הדפסת הספר ובתוך כך מספר שמסר כששים ספרים מהדורת צילום לרבנים ולומדים, וכמעט שלא היה התנגדות לשיטתו, וכן שזכה להוציא ספר קטן בלשון אידיש לנשים והפיץ הרבה אלפים מהם. ומסיים בתפילה שהבורא ב"ה ברחמיו ינחנו במעגלי צדק למען שמו תמיד, ונזכה להרמת קרן תה"ק, והרמת קרן ישראל במהרה אמון כי"ר.

באות יז. מסביר טעם קריאת שם הספר בשם 'הצניעות והישועה' כדי לעורר שהצניעות מביאה את הישועה, וז"ל המדרש (במד"ר פ"ט ס"ז): "שאין הקב"ה מייחד שמו בישראל, שהוא נקרא אלקיך, אלא בזמן והיה מחניך קדוש, ואותה שעה, הוא משרה שכינתו ביניכם, והוא מציל אתכם מיד אויביכם, ומוסר שונאיכם כו' שישראל נקראו קדושים, בעת ששומרין עצמן מן הניאוף ומן הזימה, שכן כתיב והתקדשתם" כו', עכ"ל.

באות יח. מסיים ההקדמה ומביא שהארץ בראיות ככל האפשר, כדאיתא בירושלמי (ברכות פ"ה הי"ג): "כל מילתא דלא מחוורתא, מסמכין לה, מן אתרין סגין", עכ"ל. הרי שדבר שאינו ברור דיו עושין לה סימוכין וראיות ממקורות הרבה, כדי שיתבררו הדברים בס"ד יותר ויותר. והבב"ה וב"ש יזכנו להשיג אמיתת תה"ק, כרצונו יתברך שמו.

מאמר "צניעות דאורייתא"

והוא תוכן פרק א' מספר הצניעות והישועה
מאת כ"ק האדמו"ר רבי יצחק אייזיק רוזנבוים זצלה"ה מזוטשקא

עשין דצניעות ולאוי דפריצות

בצניעות ופריצות שייכים ה' עשין, וה' לאוי, ואלו הן:

א'. "והיה מחניך קדוש" (דברים כג, טו). מפסוק זה למד הסמ"ק (מצוה נז) להיות בכל דבר בצניעות ולא בפריצות, והחרדים כתב (ל"ת מה"ת פ"ד אות מט): "והיה מחניך קדוש - מחנה אבריך". שוב ראיתי דכן כתב בזוהר הקדוש פרשת נח דף עו. "מחניך קדוש - אילין שייפי גופא" [אלו אברי הגוף]. ואמר הכתוב (מיכה ו, ח) והצנע לכת עם אלקיך, א"כ צריכים כל האברים חוץ מהפנים וכפות הידים והאצבעות, להיות מכוסים, בצניעות ובקדושה. ועיין לקמן (לאוי ב) בחומר הפריצות, וכל מיני פריצות בכלל האיסור. ויש כאן בפריצות גם לאו הבא מכלל עשה.

ב'. "קדושים תהיו" (ויקרא יט, ב). כמו"ש החרדים (במ"ע שבחוטם), דבכל אזהרה דגילוי ערוות שייך מ"ע זו.

ג'. "את ה' אלקיך תירא" (דברים י, כ). ובכל מצוה שצוה הבורא ב"ה שייך מורא שלא יעבור ע"ז, וכל שכן לפמש"כ (שם כג, טו): "כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך וגו' והי' מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", דנמצא דהנוהג בפריצות, גורם שתסתלק משם השכינה ר"ל, ופשיטא שראוי לירא ע"ז. ועוד דשמירת כל המצוות תלוי בצניעות כמו"ל בהקדמה (אות א).

ד'. "ואהבת את ה' אלקיך" (שם ו, ה). דבענינינו שייך זה בג' אופנים: א'. לקיים מצותו יתברך מאהבה. ב'. דע"י הצניעות גורם שתהי' השכינה שרויה בתוכנו. ג'. דבזה יזכה לקיום כל המצוות כמושנ"ת לעיל (בהקדמה אות ג).

ה'. "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כב, לב). וכתב הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ה ה"י): "כל הפורש מעבירה כו' מפני הבורא ב"ה כו', הרי"ז מקדש את ה'", עכ"ל.

ואלו הן הח' לאוי:

א'. הלאו הראשון - "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" (דברים כג, טו), מנאו הסמ"ג (בלאוי שבמלקות סי' רמו) וסמ"ק (סי' פג) ועיין רש"י (בראשית מב, ט) ד"כל מקום שנאמר לשון ערוה בתורה, לשון גילוי הוא", ועיין בית יוסף (או"ח סי' עה) ד"כל שאתה קוראו מגולה, משמע שצריך להיות מכוסה", וכ"כ בכסף משנה (הלכות ק"ש פ"ג, הט"ז), ולפי"ז כל מקום מגולה שצ"ל מכוסה, נקרא ערוה. וי"ל עוד דהוא מלשון הכרזה והערה על זה שהוא מגולה, והזהירה התורה שלא יראה בך שום גילוי ממה שצ"ל מכוסה, ועיין לקמן פ"ג.

באות ב'. מוסיף לבאר דלשון ערוה הוי מלשון חורבן כמו"ש רש"י (תהלים קלז, ז) ערו ערו - "לשון חורבן", דהוא מביא לחורבן עולם ברוחניות כמבואר לעיל בהקדמה, ואף בגשמיות כמו"ש ותשחת הארץ וגו', לכן קבעה תוה"ק בזה שם ערוה דייקא, שנתעורר להתרחק מזה מאד, ודע מה שתשיב לאפיקורס שבא להפך דא"ח ויאמר לך, שבזה"ז שרגילין לגלות בשרן בפרהסיא ר"ל, מאן יימר שצריך להיות מכוסה, ואף אתה אמור לו דאצל ישראל קדושים כלל הוא, דכל מה שיש בו רגש דפריצות, החיוב לכסותו משום צניעות, וגם לגבי החפשים הכלל הוא דכל מה דיש בו רגש של פריצות ומשו"ז הן מהדרין לגלותו וממאנים לכסותו, הוא הוא איסור הפריצות והערוה שאסרה לנו התורה.

באות ג'. מונה לאו שני - "לא תקרבו לגלות ערוה" (ויקרא יח, ו), וכתב הרמב"ם (במנין המצוות סי' שנג), ובפיה"מ (סנהדרין פ"ז) שכוונת פסוק זה הוא: "כלומר הזהרו והתרחקו מן הדברים המקריבים ומביאים לגלות ערוה", עכ"ל. ובש"ך (יו"ד סי' קנז ס"ק י) מסיק כן להלכה דברי הרמב"ם. ומצינו במדרש (ב"ר פרשה ב' סי' ה', ובמתנות כהונה שם) בדינה בת יעקב שנתגלה

הזרוע שלה, והעירונו חז"ל בזה היה סיבת המכשול ר"ל, ואמרו שם משל בזה, ל"אחד שהי' בידו ליטרא של בשר, וכיון שגילה אותה, ירד העוף והטפה ממנו, כך" כו', עכ"ל. ורמזו בזה, שכל זמן שהאשה מתכסה כראוי - ניהא, אבל כשמתגלה בשרה, המזיקים מוכנים לחטפה ר"ל, וע"ד שאמרו "פרצה קוראה לגנב", וכמ"ש בשו"ת חיים שאל (סע"ד אות כח) לענין מחיצה שאינה גבוה הרבה: "המון העם מסתכלים בנשים כו' ופשוט דתולין עיניהם על דרך פרצה קוראת לגנב", עכ"ל. וכ"ש פרצה דגילוי בשר שקוראה לגנב, שע"כ אמרו (ב"ב נז): בנשים העומדות על הכביסה, "אי דאיכא דרכא אחרינא רשע הוא" (כשהולך שם), ובסתם לא חשו כשהולך במקום נשים, שמא יסתכל [כי לא היה שייך סתם כך בשנים כתיקונן, גילוי אצלן], וכן אמרו (ויק"ר יט, ד): "ע"י שאשה זו מתעצלת מלכסות את עצמה כראוי כו' וגלה את ערותה" כו', עכ"ל. שכשאינה מכוסה בצניעות כראוי גורם לגילוי עריות ר"ל. גם רבינו גרשום (ב"ב נז): ביאר דנשים יחפות וגילוי זרועותיהן, משרה יצר הרע ר"ל. וכן כתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ד ה"ד) ש"ראיית העיניים הוא עון גדול, שהיא גורמת לגופן של עריות" כו', עכ"ל. והוא כמ"ש חז"ל (סוטה ה, א) ד"אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו רואות", עכ"ל. וכן פירש"י (סוף פרשת שלח) בפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם - "הלב והעיניים הם מרגלים לגוף, ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה, והלב חומד, והגוף עושה את העברות", עכ"ל. וכ"כ הטור (א"ח ס' א): "שתעצום עיניך מראות ברע, כי הוא תחילת העבירה, שהעין רואה והלב חומד, וכלי המעשה גומריין", עכ"ל.

באות ד'. מוסיף לבאר בהקדם שאלת הספר חסידים (סי' תתשלח) על הגמ' בע"ז (יז). מ"היא דאתאי לקמיה דרב חסדא ואמרה ליה קלה שבקלות עשתה בנה הקטן מבנה הגדול" וכו', והרי אמרו ביומא (סט): דאנשי כנסת הגדולה סימו עיני יצה"ר דזנות, והועילו בזה, דאינו מתגרה באמו ואחותו, וא"כ איך היה להם יצה"ר לחטוא? ותירץ שם שע"י הסתכלות גורם שישלוט יצה"ר אפי' באמו ובאחותו, ע"ש. ובזה יבואר הכתוב (ויקרא כו, יז): "ואיש אשר יקח את אחותו וגו' וראה את ערותה, והיא תראה את ערותו" וגו'. וקשה: א. מה לו להזכיר הראייה? ב. למה דוקא באחותו? ולהנ"ל מובן, דהתורה היא נצחית, והיאך אפשר שיחטאו? לזה אמר הכתוב: "וראה את ערותה" וגו', שע"י הסתכלות בגילוי בשרה - שייכת אזהרה זו לעולם.

ולפי"ז אותם שהתירו בשו"ע להתייחד עם אשה, אם היא מתגלה לפניו בפריצות, מלבד איסור הפריצות חל עליהם גם איסור היחוד, דפריצותה גורם לגילוי ערוה. והנה בגמ' (סנהדרין לז). הקשו לענין נדה: "אש בנעורת ואינה מהבהבת"? ומשיבה: "התורה העידה עלינו שאפי' סוגה בשושנים (פי' גדורה בשושנים - כלומר באזהרה קלה ובהבדלה מועטת הם נפרשין מן העבירה, וא"צ גדר אבנים להפסיקן", רש"י) אין אנו פורצים פרצה". וקי"ל בשו"ע (יור"ד סי' קצ"ה ס"ז) ד"מותר להסתכל בה בנדתה במקומות הגלויים ("הואיל ומותרת לו לאחר זמן, אינו בא לידי מכשול", ש"ך), אבל במקומות המכוסים אסור". הרי שבזה חיישינן, וא"כ אשה שפרוצה בלבושה, נמצא דבעלה אסור להתייחד עמה בנדתה, דפריצות מגרה יצה"ר כנ"ל, וחל גם בה איסור יחוד, וכי תימא א"כ מ"ט לא אסר הרמ"א להתייחד עם אשתו ואמו פרוצה, ורק הזכיר ב' אנשים דפריצי, וי"ל דלא הי' שכיח כלל בשנים קדמוניות שנשים יגלו את עצמן ר"ל. וע"כ לא נזכר מזה בשו"ע שם, ומכל זה מבואר דפריצות הוא בכלל הלאו ד"לא תקרבו לגלות ערוה".

באות ה'. מונה לאו שלישי - "ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תמאאו בהם אני ה' אלקיכם" (ויקרא יח, ל). וכן משמע ברמב"ם בספר המצוות מל"ת שנג שמביא פסוק זה כאזהרה (כפולה, היינו מלבד האזהרה ד"לא תקרבו לגלות ערוה").

באות ו'. מונה לאו רביעי - "ובחוקותיהם לא תלכו", וז"ל השו"ע (יור"ד סי' קעח): "אין הולכין בחוקות הגויים, ולא ילבש מלבוש כו' שנהגו בו הגויים לשם פריצות" כו', עכ"ל. ומבואר דבגדי פריצות בכלל לאו זה.

באות ז'. מונה לאו חמישי - אזהרת הכתוב "ולפני עור לא תתן מכשול" (שם יט, יד). וכתב הרמב"ם (ספה"מ ל"ת רצט) וז"ל: "ולאו זה כולל גם כן מי שיעזור על עבירה, או יסבב אותה, כי הוא יביא האיש ההוא לעוון, ובעזרתו הכשילו כו' או יכין לו סיבת

העבירה, עכ"ל. והרי אשה הפרוצה מכינה לאנשים סיבת העבירה, שישתכלו בה וכו' ועוברת על לאו זה, וכמ"ש בצמח צדק (ברכות פ"ג אות ב) לענין שערות נשים, וז"ל: "שבהכרה יראו אותן האנשים, ועוברות משום ולפני עור לא תתן מכשול", עכ"ל. באות ה'. מונה לאו שיש - אזהרת הכתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, לט). וכ' הרמב"ם בספר המצוות מצות לא תעשה מ"ז, וז"ל: "ולשון ספרי כו' ואחרי עיניכם זה זנות כו' המשך אחר התאוות הגשמיות והתעסק המחשבה בהן", עכ"ל. ובגמ' קידושין פא: איתא ד"קמן ישן עם אימו וקטנה עם אביה". אבל אם בושה לעמוד לפני הקטן - כטבע ישראל שהם ביישנים (כמאחז"ל יבמות עט.) - וה"ה כשהקטנה בושה לעמוד לפני אביה, אומרת הגמ' ד"אין ישנים אלא בכסותם - מאי טעמא יצר אלבשה", ופי' רש"י דכשבושה - "בידוע שיש בה טעם ביאה". ורש"י ור"ן ברי"ף הוסיפו: "יצר" טעם ביאה. והיינו שאחר שהשיגה יצר טעם ביאה עי"ז מתרגשת בגילוי בשרה לפני איש ועי"ז היא בושה, וא"כ יוצא דכל פריצות גורם ח"ו רגש התאוה הגשמית והתעסק המחשבה בה ר"ל, ועוברים בזה על "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", וכמבואר לעיל בפתחת הספר אות ב' וד' דהרהור האיש נמשך ע"י שהאשה מהרהרת בו ר"ל, וע"כ תתקדש האשה ותתנהג בצניעות שלא יכשלו בה בני אדם ח"ו. ומובא בתנא דבי אליהו רבא פכ"ד, שאפי' אבן שנכשלים בו וכדו' עתידים ליתן את הדין. וכן אמרו במדרש (ב"ר פכ"ו), וכ"ש אדם שיכול ליהרר ולמנוע המכשול, וכ"ש אם מתכוונת לגרות יצר הרע באנשים ר"ל, שגדול עוונה מנשוא, ויש לשום לב על זה.

באות ט. מונה הלאו השביעי - "ולא תחללו את שם קדשי" (ויקרא כב, לב). ומביא בזה ב' סוגי חילול ה': א. בדברים שאינם עבירות אבל אחרים למדים מכך להקל במצוות רח"ל - וכיומא (פז, א): "היכי דמי חילול ה'" כגון רב ורבי יוחנן בלקיחת בשר בהקפה והליכת ד' אמות בלא תורה שפי' רש"י שע"ז למדין להבטל מת"ת ולהיות מזלזלין בגזל עיי"ש, וזהו באנשים גדולים שלומדים מהם להקל. ב. בעבירות ממש, שאמרו ע"ז בגמרא (ברכות יט): "המוצא כלאים בבגדו, פושטן אפי' בשוק" - שזהו גם באדם פשוט. ומביא דלרמב"ם בספר המצוות ל"ת ס"ג ובהלכות יסודי התורה פ"ה ה"י חילול ה' הוא דוקא בעשה להכעיס, וכ"כ ג"כ החינוך. אמנם הסמ"ג (לאוין ב) כתב דחילול ה' קרוי "ת"ח שאינו נוהר במעשיו, וגורם שאומרים עליו דופי", עכ"ל. וכ"כ ג"כ הסמ"ק, וביראים סי' ו' כתב: "כל המבזה [ואפשר שזהו כוונת הרמב"ם במש"כ "להכעיס"] אפילו מצוה אחת ומיקל בכבוד שמים, נקרא מחלל ה', ואם הוא לומד תורה צריך שישמור עצמו מן הכיעור ומן הדומה לו כו' ואם לא עשה כן מחלל ה' כו'", עכ"ל. ובשו"ע יו"ד סי' שמג ג"כ כתב: "הרואה כלאים של תורה על חבירו, אפי' היה מהלך בשוק, קופץ לו וקורעו מעליו מיד, ואפי' הי' רבו", וכתב הש"ך ד"במקום שיש חילול ה', אין חולקין כבוד לרב". אמנם עיקר קריאת שם "חילול ה'" הוא, מפני שאפשר שגם אחרים יכירו שהם כלאים, וילמדו ממנו להקל באיסור כלאים או להקל באיסורים בכלל. וכ"ש בפריצות שלמדין להקל ולזלזל יותר ויותר כידוע ר"ל. וכ"ש המוחזקין בחשיבות שלומדים מהם כנ"ל. והרי אמרו ביומא (שם פו.) דעונש חילול ה' חמור אפילו מעונש חייבי כריתות ומיתות ביי"ד, שאפי' עשה תשובה אין יוה"כ מכפר, וגם יסורין אינן ממרקין, אלא כולן תולין ורק המיתה מכפרת [עם התשובה]. והחי יתן אל ליבו.

באות י. מונה הלאו השמיני - "לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא" (שמות כ, ז). דכשמברכין ברהמ"ז וקורין ק"ש נגד טפח מגולה באשה איתא בפוסקים דלא יצא (עיין בזה בפמ"ג או"ח מש"ז ריש סי' עה וא"א ס"ק א, פתחי עולם שם סק"ב, משנ"ב סק"ו, שעה"צ ס"ק לד), וא"כ עברו על לאו שאמרה תורה (שמות כ, ז) לא תשא את שם ה' לשוא (עיין מ"א סי' רטו סק"ו בשיטת הרמב"ם), ומסיים דבכל מיני פריצות שייכים כמה מעשין ולאין הנ"ל, וצריך לעשות תשובה גדולה על כל זה.

באות י"א. מזהיר לכל המקילין בלבוש האשה שע"י שנדמה להם כהיתר, נגרם שמברכין בהמ"ז וקורין ק"ש בפניה, ולהפוסקים הנ"ל הרי אין יוצאין, ובכל ברכותיהן ג"כ אין יוצאים, ונמצא שבמקום שיקבלו שכר על הברכות מקבלים עונש עליהם, שהרי אינם אלא חוטאים שמברכין באיסור וכמש"כ "ובוצע ברך ניאץ ה'" - שהמברך לה' ב"ה צריך שיהי' ביראת שמים וכמצווה בתוה"ק.

באות י"ב. מאריך בגנות המקילים דגם לו יהי' זה רק ספק דרבנן הרי כלל בידינו וכן נפסק להלכה - דאף דאמרין "ספק דרבנן לקולא" מ"מ במקום שאפשר להחמיר בלא טורח - מחמירים (ראה בחי' הר"ן פרק ערבי פסחים כג. גבי ד' כוסות שמחמירין

להסב בכולן אע"ג דאמרינן בגמ' דרך תרי כסי בעו הסיבה, מ"מ כיון דאיכא מחלוקת אי ב' קמאי אי ב' בתראי, אמרינן דכולהו בעו הסיבה. ומבאר הר"ן דאע"ג דאמרינן "ספק דרבנן לקולא", הכא "כיון דלאו מילתא דטירחא היא, עבדינן לרווחא דמלתא", וכך נפסק להלכה בשו"ע סי' תע"ג ותע"ט ות"פ), ועיין פחד יצחק (ערך ספיקא דרבנן) כמה צדדים שאין מקילים בספיקא דרבנן, וממילא בנידון בגדי צניעות - ראוי שיאסור כ"א לעצמו אפי' הי' רק ספיקא דרבנן, דראוי ליפול עלינו אימתה ופחד ממחז"ל (ברכות ד, ב): "העובר על דברי חכמים חייב מיתה". ואפי' מה שהוא רק "חומרא" - הרי מתודים אנו בוידוי דרבינו נסים ביו"כ קטן ובתפלה זכה: "את אשר החמרת הקלתי".

באות י"ג. ממשיך לבאר דהשתא דבאמת הוא דאורייתא, וקי"ל (חו"מ סי' כה ס"ב) "ספיקא דאורייתא לחומרא". והנה גם אם מה ש"אזלינן לחומרא" הוא רק מדרבנן - גם כן היינו מחוייבים לזהר בזה (מאד), וכ"ש לפי מה דקי"ל בכל ספיקא דאורייתא - שהוא "מן התורה לחומרא" (עיין ש"ך יור"ד סי' קי בדיני ס"ס אות כה ובפמ"ג שם וברי"ש שער התערובות). וק"ו כאן שהוא ודאי ולא ספק, ואין בזה רק איסור אחד דאורייתא רק כמה וכמה לאוין ועשיין וכו'.

באות י"ד. מביא מש"כ רבינו יונה בשערי תשובה שער ג סעיף נ"ב, וז"ל: "ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט, יד), הוזהרנו בזה שלא להורות את בני ישראל אשר לא כדת ולא כהלכה, ואמרו רבותינו ז"ל (אבות א, א) הו מתונים בדין, ונמהרי לב להבין ולהורות לא יצילו את נפשם מתת מכשול לפני עור וחסאתם כבדה מאד, כמו שנאמר (תהלים פב, ה) לא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו ימוטו כל מוסדי ארץ. ועוד אמרו (אבות ד, יד) הוי זהיר בתלמוד שישגת תלמוד עולה זדון, ואמר כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, ועצומים כל הרוגיה, זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה" (סוטה כב. משלי ז, כו), עכ"ל.

באות ט"ו. מביא לשון רש"י בתהלים על פסוק "לא ידעו ולא יבינו" הנ"ל: "לא ידעו הדיינים המעוותים את הדין, ולא יבינו את אשר בשביל העון הזה, יתהלכו בחשיכה וימוטו על כך מוסדי ארץ", עכ"ל.

באות ט"ז. ממשיך לעורר על פי הגמרא בעירובין סז: וברש"י שם, וכן נפסק להלכה ברמ"א יו"ד סי' רמב סכ"ב, דאם יש קושיא לתלמיד על הרב כשוראהו עושה מעשה, אם הוא איסור דאורייתא - יקשה לו קודם המעשה, ואם הוא איסור דרבנן - יניח לו לעשות המעשה ואח"כ יקשה לו, הואיל ואינו יודע ודאי שעובר. ומדייק דבתרומת הדשן סימן מג משמע דכל עיקר דין זה הוא דוקא בתלמיד אצל רבו, ומשום גדר מורא רבו דוקא - הוא שאמרו שישמוך על הכרעת רבו עד לאחר שיעשה מעשה, בספק דרבנן, אבל אחר שאינו רבו יש לו להשיב נגדו גם קודם מעשה, משום דאצלו אין חיוב מורא רבו, וגם אצל רבו, הנה לאחר שעשה מעשה - אין לו לרב להורות עוד היתר בדבר, אא"כ בירר הדבר להיתר.

באות י"ז. מביא ע"כ פסק הרמ"א (חו"מ סימן כ"ה סעיף ב) בזה"ל: "ואל יאמר האדם אפסוק כמו שארצה בדבר שיש בו מחלוקת, ואם עושה כן הרי"ז דין שקר, אלא אם הוא חכם גדול וידוע להכריע בראיות, הרשות בידו, ואם לאו בר הכי הוא כו' דאיכא ספיקא דדינא כו' בהוראת איסור והיתר, והוא דבר איסור דאורייתא ילך לחומרא, ואי דבר דרבנן הוא, ילך אחר המקיל כו'", עכ"ל. ולכן לגבי כל השאלות השייכים לאיסורי תורה דפריצות חל החוב הן על העם והן על המורים להחמיר מספק כל זמן שלא נתברר ודאות ההיתר. ומסיים דענין חיבור זה הוא מצד כל ישראל ערבים כמ"ש (אספ"ד מ"ע ה אות ב ד"ה ונראה).

באות י"ח. מציין ללשון הספר חסידים (סי' תרי"ג): "וראוי שנדע כי כל העוונות מתכפרות בתשובה, אלא עון המתעה את הרבים, והמתעה אותם, בנימוס רע, ובטעות רע, ובהוראה שהורה אותם, שלא כתורה, ושלא כהלכה לימדם, אין עונו מתכפר, מפני שאין יכול לתקן מה שעוית, ואינו יכול להשיב את הרעות אשר לימד אותם, וחסאת הרבים תלויה בו, ועליו נאמר (משלי כח, י) משגה ישרים בדרך רע", עכ"ל. ומציין עוד לפרק יג אות יא ואילך דהמורה שעושים על פיו, הוי כמאכיל בידים, שע"כ אסור להלביש את הקטנים בבגדי פריצות גם אם הוא איסור מדרבנן, ומביא גם דהשאגת אריה (סימן נח) כותב דהנמנע מלמחות בעבירה הוי כאילו עושה בידים ר"ל. וה' ירחם על כל עמו בית ישראל, וירום קרן תורתנו הקדושה וקרן ישראל במהרה בימינו אמן.

הרימו מכשול מדרך עמי - לקט דברי צדיקים

מעשה שיטים בעוכרינו

"עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב, ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השיטים עד הגלגל למען דעת צדקות ה'" (מיכה ו, ה). אמר רבי יוסי, אמר לון [להם] קודשא בריך הוא לישראל, זכור נא, ווי דאנן צווחין בכל יומא [אוי שאנו צועקים בכל יום], וגעינן ובכינן [וגועים ובוכים], זכור ה' מה היה לנו (איכה ה א), זכור ה' לבני אדום (תהלים קלז, ז), זכור עדתך קנית קדם (תהלים עד, ב), זכרני ה' ברצון עמך (תהלים קו, ד), ולא בעי לאשגחא עלנא [ואינו רוצה להשגיח בנו], הוא אמר לן [הוא אומר לנו], בבכו [כבקשה] זכור נא, אין נא אלא לשון בעותא [בקשה], ואנן לא אשגחנא ביה [ואנחנו לא השגחנו בו]."

(זוהר הקדוש חלק ג דף ק"ב, א)

קדושת הצניעות וחובת הזהירות בה

"אשתך כגפן פוריה ברכתי ביתך, גפן פוריה דא שכינתא, מה שכינתא הוה סתימא לנו בבית קדש הקדשים, [גפן פורי' זה השכינה, כמו שהשכינה הייתה מכוסה לתוך בית קודש הקדשים] אוף הכי אתתא צניעא לא נפקא מתרעא דביתה לבר [כך גם אשה צנועה אינה יוצאת משער ביתה לחוץ] . . ומה בביתא האי, כל שכן בשוקא, וכל שכן חציפותא אחרא [ומה בבית כך, כל שכן בשוק, כל שכן חציפות אחרת], ובגין כך [ומשום כך] אשתך כגפן פוריה ברכתי ביתך."

(זוהר הקדוש חלק ב דף ק"ע עמוד ב ואילך, וחלק ג' דף קכא עמוד ב)

העונש הנורא של אלו שחטאו והחטיאו אחרים

"ויש רשעים אלו שמתלכלכים בחובותיהם בתמידות ולא התלבנו מהם ומתו בלא תשובה, וחטאו והחטיאו אחרים והיו קשי עורף תמיד ולא נכנעו לפני אדונם בעוה"ז, אלו נידונים שם בזוהמא ההיא ובצואה רותחת ההיא שלא יוצאים משם לעולמים."

(זוה"ק בתרגום ללשון הקודש פרשת תרומה דף ק"ג ע"ב)

כאו"א מישראל מאמין ביסורים של גיהנם

"הנה ידוע שבספרים חילקו היראה על שני מינים הא' יראת העונש והב' יראת הרוממות וכמ"ש בזוהר ח"א דף י"א ע"ב, [יראה א'] בר נש דדחיל [שמפחד] מקודשא בריך הוא בגין דייחון [בשביל שיחיו] בנוהי ולא ימותון או דחיל מעונשיה דגופיה או דממוניה או דדחיל מעונשיה דההוא עלמא ועונשיה דגיהנם, [יראה ב'] יראה דאיהי עיקרא [שהיא עיקרית] למדחל בר נש למאריה בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין וכולא קמיה כלא חשיבין כו' ע"ש. והנה יראת העונש היא רק לגרמייהו, אלא שהיא מבחי' קלי' נוגה שהיא חציה טוב וחציה רע ויכולה להתהפך לפעמים לטוב, וזהו שהזהירה תורה אם בחוקתי תלכו כו' ואם לאו יבואו הקללות כו' ולכן תזהר לעשות הטוב והישר, ואם בחי' לגרמי' או יראת העונש רע גמור איך כתוב פרשה גדולה ביראת העונש ובבחי' לגרמיה כו', אלא ודאי בחי' יראת עונש אינו רע גמור ח"ו."

לכן עצה היעוצה מהתורה לעורך לפעמים בעת המצטרך בחי' יראת עונש, והיינו שיפלאם אדם דרכו ויבין דבר על בוריו דהיינו כשנא לאדם איזה רע גמור כמו לעבור על איסור ואפילו על איסור קל של דברי סופרים ודקדוקי סופרים וכל העבירות אפילו הקלים מאד, אז נכון לאדם להמשיך עליו בחי' המרה שחורה ולגרמיה, ולומר: למה אתרחק מה', או אפילו יראת עונש כדי ליפטר מן הרע, כי בודאי כאו"א מישראל מאמין ביסורים של גיהנם, שהרי אפילו מיסורים של מילי דעלמא, מתיירא כ"ש ח"ו כו', אלא שאינו נותן לב כו', וע"י יראה זו יפטר מן האיסור, ועל דרך זה הזהירה התורה בפרשת בחקתי העונשים והקללות לעורך יראה זו כדי שלא למרות עיני כבודו ח"ו, ואף שנפטר מן האיסור ע"י בחי' לגרמיה ויראת עונש שהוא בחי' קליפת נוגה, הרי האיסור שהוא רוצה לעשות גרוע ממנו, שהרי הוא רע גמור, כלשון איסור, פי' קשור, שאינו יכול להתעלות למעלה, וככל ענין ועצה שיסור מן הרע הרי הוא יוצא מן הרע ומה איכפת לן כמה שיצא".

(ה"צמח צדק" מליובאוויטש נ"ע - "אור התורה" דברים כרך ה' עמ' ב'כט)

הרע - רע ומר הרבה יותר מיסורי גיהנם

"ראה נתתי לפניך היום את החיים כו', שבכל דבר נברא יש בו בחי' מות וחיים, שהמות הוא גשמיות הדבר וחומריותו, והחיים הוא הרוחניות שבו, ועי"ז ובחרת בחיים לאהבה את ה' כי הוא חיך כו' שהוא חיי החיים ברוך הוא ומקורא וראשיתא דכולא והכל נגדו בחי' מות.

(וזהו ענין כפילות הלשון את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, כי הוא יתברך נקרא חיי החיים, וזהו את החיים ואת הטוב, פי', הטוב [יותר] מבחי' החיים, וכמ"ש כי טוב חסדך מחיים, לפי שהוא חיי החיים נשמתא לנשמתא כו', וכמאמר מחיה חיים כו', שהרי הרוחניות נקרא חיים כנ"ל, והוא יתברך למעלה למעלה גם מבחי' רוחניות, ורוחניות וגשמיות שוין אצלו, וכמו כן בהת[י]פך כתיב את המות, והוא גשמיות הדברים, שהנופות הם בחי' מות כלה ונפסד כו', והרע הוא מה שגרוע הרבה מן המות, כמו שהטוב מעולה מבחי' החיים כנ"ל, כך הרע בעיני ה' הוא באמת רע ומר יותר מהמות, שהרי המות הוא רק היפך בחי' החיים כמו שהגשמיות היפך בחי' הרוחניות, אבל הרע הוא היפך ומנגד לבחי' חיי החיים, שהרי כל איסור הוא נגד רצון העליון שהוא חיי החיים כמ"ש כי טוב חסדך מחיים, וכיון שהוא מנגד ומונע גילוי חיי החיים מה שטוב ומעולה לאין קץ מבחי' החיים, בהכרח שהוא רע מבחי' המות שאינו רק מנגד לבחי' החיים כו', לכן עבור כל איסור סובלים דינים קשים ויסורי גיהנם שהן מרים הרבה יותר מן המות).

וזהו רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם כו', כי הנה כל המעשים והדיבורים ומחשבות שבאדם אשר לא לה' המה צריך הוא לבטלן להשביטן ולשברן, ולעשות נקמה בהם, וזה הוא ע"י חרב פיפיות שמבחי' רוממות אל דהיינו כשמתבונן האדם שהוא ית' מקור וראשית ההשתלשלות וחיי החיים ב"ה".

(ה"צמח צדק" מליובאוויטש נ"ע - "אור התורה" דברים כרך ה' עמ' ב'נד)

סיבת חיוב ההוכחה

"מטעם זה באה מצוות עשה הוכח תוכיח בו', כי רחוק הדבר שבעל עבירה יעשה תשובה מעצמו ובפרט אם עבר ושנה בה שנעשה לו כהיתר, והש"י חפץ שישוב ומה יעשה לו הש"י האם יגלה אליו נבואה להוכיחו לשוב בתשובה והרי הבעל עבירה רחוק מה' ומתועב הוא לפניו, לכן צוה הש"י לכל היודעים באולתו שיוכיחוהו וע"י זה ישוב".

(ספר "ערכי נחל" פרשת יתרו ד"ה תפסו)

המוכיח לשם שמים ממתיק הדינים

"ה' ילחם לכם בו', דהנה כתיב לכו לחמי בלחמי, יש לפרש דהנה המוכיחים הם כמו מקטרגים ושלא יעוררו שום דין לא על העולם ולא עליהם האמת הוא מי שכוונתו לשמים אינו כן אדרבה אמרו רבותינו ז"ל בזמן דאיכא תוכחה בעולם איכא שלום [מפני ש] בזה נקרא כמו דין שמצער את העולם ועושה מלחמה עם היצה"ר ואם יש דין למטה אין דין למעלה על כן איכא שלום בעולם, זה י"ל לכו לחמי בלחמי הוא להוכיח את העולם לכבוד שמים ושתו ביין מסכתי לשון מזיגה את היין במים הוא מרומז המתקת הדין פי' יהיו נמתקין הדינים שעליכם".

(ספר "זכרון ואת" מ"החווה מלובלין" אות נ"ג)

העצה שהצרה לא תגדל - לתקן מיד הכל כשורה בצניעות

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תולדות יעקב יוסף וגו'. ואחז"ל במדרש (ב"ר פד, ג): ביקש יעקב לישב בשלוחה קפין עליו רוגזו של יוסף, עי"ש וברש"י.

וי"ל ברמו, דיעקב יורה על כל איש הישראלי, שאם רואה בביתו שאין נוהגים כשורה, ורוצה לישב בשלוחה ולא לומר דבר, כי סבור שמפני שלום בית ראוי לוותר, סוף דבר שיקפוץ עליו רוגזו של יוסף - מלשון הוספה, שהצרה תוסיף עוד ותגדל, והעצה היא לתקן מיד".

(ספר "אמרי אש" לרבי שמואל אליהו ממודז'ין זצ"ל פרשת וישב)

חסרון צניעות האשה - חסרון בעלה כי עליו מוטל לתקן

"שמעתי מהרה"ח ר' יוסף שמואל פויגל הי"ו כי שמע מפי כ"ק האדמו"ר רבי ברוך מסערעט ויז'ניץ זצ"ל, שאמר בשם חותנו כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ד [מבעלזא] זי"ע שפירש את הכתוב (ויקרא יג, כט) "ואיש או אשה כי יהיה בו מום בראש או בזקן", ודקדק למה שינה כאן הכתוב ואמר "בו" בלשון יחיד אחרי שמדבר מאיש ואשה, הרי היה צריך להיות כתוב "ואיש או אשה כי יהיה בם" מום" בלשון רבים, אלא הפירוש הוא כך כי אם האיש יש לו מום בזקנו שהוא מקצץ את זקנו, או אשה שיש לה מום בראשה דהיינו שמגדלת את שער ראשה, כל אלו הם חסרונותיו של האיש דהיינו הבעל, כי אשה שמגדל את שער ראשה או שלובשת בגדים לא צנועים, הרי אז "יהיה בו" מום", כי הבעל אשם בזה שעליו מוטלת החובה לדאוג בעניין צניעות הבית לתקנם".

(קוראי עונג, פרשת לך תשע"ה הובא בניצוצי תורה' (פרשת תזו"מ) להרב אהרן פרלוב)

מאמר "שובה ישראל עד ה' אלקיך" - להתרחק מלבוש מודרני

"אנשי כנסת הגדולה לא בטלו אלא יצרא דעבודה זרה בהמעשים של עבודות, שהיצר היה תקיף מאד אז לעשות פעולות הללו וחסו על נפש מישראל בפרטיות שלא יפול בעונש כרת וסקילה. ובהכרח לידע שכל ענין עבודה זרה שבתורה פירושו הנטייה מדרכי תורתנו הקדושה וקדושתן של ישראל, ולהדבק בתועבות הקולטור וחכמת תאוות העמים, והרצון לנטייה הזאת הנכללת בעבודות של עבודה זרה, הרצון הזה בעצמו לא נתבטל. אין מקרא יוצא מידי פשוטו כלל, כי היינו הך, הלשון "עבודה זרה" כלומר עבודה שהיא זרה לנו מפני שהיא תועבה לפני ה', כן אלהים אחרים פירושו כוחות אחרים.

והנה זה החשק אל מיני עוגב, להתדבק בקולטור ולוקסוס ונימוסי העמים אשר סביבותינו, תקיף עתה כמו אז, והן הן הבעלים והעשתרות שבזמנינו. אלא שאז היו מלובשים בעץ ואבן ופעולות מיוחדות שיהיה עליהם חיוב סקילה, הלבוש הזה נתבטל. ועתה החשק הזה מלובש להתחבר ולהתדמות להאומות בלבוש אחר של עבודת הבעלים. החשק והרצון להתחבר ולהתדמות אל האומות מתלבש עתה בהתחברות אל הבלי העמים הנקרא קולטור איראפאי והמה הבעלים של זמנינו. העשתרות, הן המה כל תענוגיהם ומגמותיהם הנקרא בשם לוקסוס, שאין כמעט אחד שיהיה נקי מהם, ואם הוא נקי הרי עדיין אינו מובדל לגמרי כחפץ הבורא יתברך, מפני שבניו ובניו הם עובדי הבעלים והעשתרות הנ"ל, והרי הוא נוגע בבניו ובניו באהבה, והם מגיעים גם אותו בהבלי העולם המודרני...

כל הכופר בעבודה זרה ומתרחק מן הבלי העמים, ורצונו לבל להתדמות ולהתערב עמהם, ומתרחק מן הקולטור ולוקסוס האיראפאי בכל יכולתו הרחק מאד ובלבו שקץ ישקצנו, הוא כמודה בכל התורה כולה ולא יחשוב ה' לו עון בעולם הזה, ולא ינתן לטרף נבוכנצר וחביריו. ואפילו חשבון עוונותיו שעשה, יבוא למעלה ברחמים, לפני בורא כל הנשמות רבון כל המעשים. מה זה קולטור ולוקסוס איראפאי? הקריאה בספריהם ועיתוניהם, שבוה מתמלא מחשבתו בהגיון של העמים ולבו ונפשו מתחברת אליהם, גם במעשה כמו ראדיא, מלבושים יקרים בלבוש מודרני, מלבושים פרוצים ככל הנהוג בין הגויים, כלי בית הנהוג אצלם, כהנה רבים יבנם הקורא מעצמו, אשר בדברים אלו משתוה ומתאחד בדרכי החיים של אומות עולם. כן מסתעף מן הלוקסוס אירפאי שכל אחד מתחרה על רעהו ואשה על רעותה, ללבוש גם העוללים והיונקים בלבוש מודרני..."

(מאמר "שובה ישראל" מהגאון הקדוש ר' אברהם שמעון (המכונה ר' שימעל'י) הלוי אנגל הורביץ זעליכאווער זי"ע הי"ד)

"כי כשלת בעונך" - חוסר הצניעות והקדושה גורם כל הצרות

"בבקשה תמסור להם את זה לאחר פטירתו", אמר ראש הישיבה הגאון רבי חיים שטיין זצ"ל ראש ישיבת טעלז: "סיבת כל הצרות שפוקדות את כלל ישראל היא אך ורק בגלל חוסר קדושה". "כל אחד יודע איפה החולשות שלו" הוסיף ראש הישיבה. "שאף אחד לא יחשוב שמישהו אחר גורם לזה, אלא כל אחד צריך לחשוב כאלו הוא אחראי לזה". הוא הסביר שחוסר הצניעות והקדושה שבדור "גורמים לשכינה להיפרד מאיתנו". ובלשונו: "מיר טרייבען אוועק די שכינה" ("אנחנו מגרשים כביכול את השכינה מאיתנו").

(מוסף "המודיע" יום רביעי, ט"ו אלול תשע"א)

"קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" - להתלבש בהיפך ממש מלבושי הגויים

את הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחה זי"ע שאלו פעם בלגלוג, האם האבות הקדושים נהגו מלבושי החסידים? ויען הרה"ק: "בדיוק כיצד הם לבשו איני יודע, אך דבר אחד ברור לי, הם הביטו כיצד הגויים שסביבם מתלבשים, והלכו בדיוק להיפך!"

(עפ"י הספר "דור דעה" בערכו)

מאמר "בני ישמעאל בארץ ישראל"

מאת הרב בצלאל שמואלי שליט"א

ננסה במאמר זה, בס"ד, לבחון את אופן הקלקול שבגילוי עריות והשלכותיו לישראל ולישמעאל. דהנה בכמה מקומות בתורה חזינן שהד' יתברך שונא את מעשי העריות על כל סוגיהם:

(א) כל סוף פרשות אחרי מות וקדושים מלאות אזהרות רבות בעניני עריות, ובסוף פר' אחרי מות מכנה ד' את המעשים הללו בשם תועבה וחוזר לכנותם כך ג' פעמים בתוך הפרשה כדלהלן: "אל תטמאו בכל אלה... ולא תעשו מכל התועבות האלה... כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו.. לבלתי עשות מחוקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם" וברש"י עה"פ: "הא אם תטמאו, איני אלקיכם, ואתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם, ואתם מתחייבים כליה, לכך נאמר אני ה' אלקיכם". (ויקרא פרק י"ח, כ"ד - ל').

(ב) כל תכניות בלעם הרשע השתבשו אף שהשתמש בכשפיו ובקסמיו ובידיעותיו המופלגות בענין הזמן בו ד' יתברך כועס (כמבואר במסכת ע"ז דף ד. באריכות). ורק עצתו המחוכמת בדבר עריות היא שהצליחה - אומרים חז"ל בסנהדרין דף קו. אמר להם, אלקיהם של אלו שונא זימה הוא, והם (ישראל) מתאווים לכלי פשתן, בוא ואשיאך עצה עשה להם קלעים (אוהלים של קלעים כמו שעושים בשווקים - רש"י), והושב בהם זונות, זקנה מבחיץ וילדה מכפנים וימכרו להם כלי פשתן... "וינזרו לבושת ויהיו שיקוצים באהבם", מסביר רש"י מתוך אהבתם לזנות נעשו משוקצים שכפרו בקב"ה. "ותקראנה לעם לזבחי אלוהיהן" - ר' אליעזר אומר כו' פגעו בהן, ר' יהושע אומר שנעשו כולן כו'... עיי"ש. וכך נפלו כ"ד אלף איש!!! ביום אחד. מספר עצום ומחריד לכל מי שקצת מנסה להמחיש את דברי התורה שלפניו ומ"מ סימן הוא לנו בחומרת קלקול העריות שכל כך חרה אף ד' בעמו שמתוך שש מאות אלף גברים נפלו כחמשה אחוז מהם.

(ג) ביציאה למלחמה על האויב (פר' כי תצא פרק כ"ג, י"ט"ז) חזינן כמה מקפיד ד' על זהירות מעריות וכל הקשור לכך: בעל מקרה לילה מקומו מחויץ למחנה ולא יכנס עד שיטבול ויעריב שמשו - "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריך". מבהיל להתבונן. הד' יתברך כותב בתורה שהוא יעזוב את הגנתו על חיילי ישראל אם יראה ענייני ערווה. ולא מצאנו שכ' דבר מעין זה על גזל, או על שפיכות דמים.

(ד) אפילו על מחשבת עריות קפיד! דכתיב שם: "כי תצא מחנה על אויביך ונשמרת מכל דבר רע", ומפרשים חז"ל בגמ' עבודה זרה דף כ'. "ונשמרת מכל דבר רע" - שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה (או) באשת איש ואפילו מכוערת. ולקמן בגמ' שם דף פ: מזהירה התורה אפילו על מחשבת עריות. מאותו פסוק הנ"ל, וזה לשונה: "ונשמרת מכל דבר רע" - שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה. (מדסמך ליה: "כי יהיה בך איש אשר לא יהיה מהור מקרה לילה" - רש"י). ומדוע דוקא ביוצאין לצבא נאמרו כ"כ הרבה אזהרות אלו? כ' רש"י בחומש בד"ה: "כי תצא וגו' ונשמרת" - "שהשמן מקמרג בשעת הסכנה" עכ"ל, ר"ל - בודאי שאלו איסורין לכל אדם בכל זמן, אלא שהיוצא לצבא צריך משנה זהירות. ומכל זה חזינן קפידה מיוחדת שיש לד' יתברך על ענין העריות אפילו במחשבת. וצריך להבין מדוע, ולא מצינו כזאת אפילו בעבירות חמורות שבתורה.

ובסייעתא דשמיא ננסה לברר זאת לפי ערכנו בהקדמת מאמר חז"ל העוסק בכך: איתא בגמ' שבת דף ל"ג: "בעון גילוי עריות... גלות בא לעולם ומגליץ אותן ובאין אחרים ויושבין במקומן שנאמר: "כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ... ותטמא הארץ". וכתיב "ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה", עד כאן לשון הגמ'. נפלא להתבונן שכל הגמ' שם מדף לב: עד לג: דנה בעונשים הבאים על עבירות כשלכל עבירה יש עונש

המיוחד לה, ובכך חושפים חז"ל לפנינו מסודות החוקים הרוחניים בבריאה איך משפטי ד' ישרים - צורי ולא עולתה בו, ולכל מעשה עונשו המיוחד. וכדקיי"ל מר' חיים מוולוז'ין שכל הגמ' רמוזה במשנה. ואכן, המשנה שם מיירי שבגלל שלוש עבירות נשים מתות בשעת לידתן בנידה ובחלה ובהדלקת הנר. (כלומר - המשנה עוסקת בעונש מיתה כתוצאה מעבירות מסוימות, ומזה נתפתח ונתגלה לעינינו עולם שלם של שכר ועונש מדוקדק בגמ'), והגמ' מסבירה שהכל בא לאשה כיון שפגעה בבריאת האדם יציר כפיו של ד' יתברך שהיה חלתו של עולם ושפכה את דמו וכיבתה את נרו (נר נשמתו) שנגזר עליו מיתה וכנגד זאת דינה למות אם לא נזהרה בג' מצוות אלו שסודם תיקון חמא חוה שבעוונה נגזר עליו מיתה. ומגלה לנו המשנה שדווקא בעת לידתה מתה, שהוא זמן יצירת הוולד בעולם כנגד אותה יצירה מפוארת שאבדה בנינה. (ראה רש"י דף לב. ד"ה הריני נוטל נשמתכם). וכן כל הגמ' שם על הסדר עיי"ש.

והוא סוד הגמ' בברכות דף ה. "אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנאמר: "נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ד". פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה - וכוונת הגמ' שיתבונן מדוע באו עליו דוקא יסורין אלו דהרי יש הקבלה בין העונש לעבירה ומה שכ' אח"כ: פשפש ולא מצא - ר"ל ואם לא מצא מקבילה. אז יתלה בביטול תורה. ר"ל: יתחזק בשמירת סדרים וניצול הזמן וכדומה שביטול תורה מצוי מאוד ובקל יכול לעבור מספר גדול של עבירות בכמה דקות שביטול בדברי שווא. (ולכן בלא מצא, מסתבר שיתלה במצוי יותר).

וא"כ ננסה לראות גם אנו בעניינינו איך העונש על עריות מתאים לסוג העבירה וכך נפתח לעצמנו צוהר לשפוך אור על מהות המושג עריות, דהנה בפשטות - גילוי עריות הוא החלפת הקשר האמיתי בין איש לאשה [על מנת לעשות פירות ועל מנת ליצור קשר ודביקות ביניהם] בקשר כוזב המבוסס על תאוות בשרים. וההבדלים כלהלן: בקשר אמיתי - המניע הוא נפשי, כשהקשר הגופני רק נועד לחזק אותו. בקשר אמיתי ישנו רצון לתת זל"ז, וליצור פירות שהם תרכובת אמיתית של בני הזוג. כמו שכ' בבראשית פרק כ' פס' כ"ד: "על כן יעזוב איש... ודבק באשתו והיו לבשר אחד". וכ' רש"י ד"ה "לבשר אחד" - "הוולד נוצר על ידי שניהם ושם נעשה בשרם אחד". אבל, בקשר כוזב, הוא העריות, המניע הוא תאוה. הרצון המוליך לכך הוא אגואיזם (עצמויות), באופן שכל אחד מחפש את ההנאה שלו ולא את הרצון לתת לשני. ואין כלל כוונה ליצור פירות משותפים, אדרבה, רק רוצים למנוע זאת - "ולתאוה יבקש נפרד" - ואין יצירת קשר נפשי ביניהם.

ואם נכנס עמוק יותר נגלה שבהנהגת העולם, הקשר המתוקן - בחינת איש ואשתו האידיאלי, הוא בין כנסת ישראל לד'. ומצינו שקשר זה נמשל בכתבי הקודש פעמים רבות לקשר בין איש לאשתו - וכל שיר השירים עוסק בכך. בכל רמות הקשר בין הרעיה החשוקה - עם ישראל, לדודה (אהובה) ד' יתברך, בורא העולם. וביחוד בנתינת התורה "הביאני אל בית היין" (הוא מעמד הר סיני. יין, גימ' 70, רמז לתורה שנדרשת ב - 70 פנים). "ודגלו עלי אהבה... כי חולת אהבה אני". ובהמשך, "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני.. אף ערסנו רעננה וכו'".

ויש לזכור ששלמה המלך החכם באדם, שידע - כל סודות הבריאה והקבלה וכל חוקות הטבע הגשמיים והרוחניים הוא זה שמשל לנו את הקשר הנ"ל כקשר בין איש לאשה בדרגה הכי גבוהה שלו, [ומצינו במדרש ששלמה היה השליט הט"ו במספר בישראל (כולל תקופת השופטים), וכדוגמת הירח ביום הט"ו לחודש, הגיעה אז המלכות לשיא תפארתה, שהיתה שליטה בכל העמים - שלום, כסף וזהב לרוב וכו'. וכולם באים להשתחוות לד', ולמלכו שלמה. ושמעתי מרבותי שמלכות שלמה היא דוגמא בעוה"ז למה שעתידיה מלכות המשיח להגיע באחרית הימים, ולא פלא שהוא המלך שכ' את שיר השירים, שאז הקשר בין כנסת ישראל לבורא עולם היה

מושלים ביותר, כדוגמא דלע"ל], וסימן ברור הוא לנו שאינו רק משל בעלמא לסבר את האוזן, אלא כך הוא ממש
בבריאה! אלא שהוא רוחני אבל תואם לחלוטין את הקשר בין איש לאשה בעולמנו זה. בבחינת "ומבשרי אחזה
אלו".

בנוסף לכך, ארץ ישראל היא מקום הבית המשותף האידיאלי של בני הזוג. ארץ שהיא ארמון המלוכה
של ד' יתברך, מקום מקודש מצד עצמו, שמויעד להשביח קשר זה וליצור פירות משותפים ע"י העיסוק בתורה
והמצוות דווקא כאן בא"י, (ראה רש"י בפרשת עקב עה"פ והיו לטוטפות בין עיניכם, שמשמע שם שכל קיום
מצוות בחו"ל אינו אלא רק בחינה של התלמודות, כדי שלא ישתכח כשיחזרו לארץ, אבל עיקר קיומם הוא באמת
רק בארץ הקודש, ואכהל"ב).

נחזור לעונש על גילוי עריות. לשון הגמ' שבת דף ל"ג הנ"ל: "גלות באה לעולם, ומגלין אותן ואחרים
באים ויושבים במקומן", עכ"ל הגמ'. ומעתה לכאורה יש מקום מרווח להסביר שהחלפת הקשר האמיתי,
הוליד גם בגשמיות עויבת ארץ ישראל, מקום הקשר בין האשה לבעלה, וגלות האשה הנואפת את זרים, מעל
בעלה ומביתה, אל בית אחר (לחו"ל), וכל הכתוב בפרשת גרושין בתורה מתקיים בהם עד הפרט האחרון:
"ושנאה האיש האחרון" - גם שם בגלות ישנאום הגויים, בני אותה ארץ שגלו ישראל אליה, ויגרשום בבחינת מה
שכ' בפר' הקללות "ובגויים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך". ר"ל משנאת העמים אותם.

וידוע מרבותינו בדור זה האחרון שהנסיון הגדול בדור זה איננו הנסיון הרוחני שעמדו בו בדורות
הקודמים: סוציאליזם, קומוניזם, נציונאליזם (לאומנות), אלא נסיון בגילוי עריות. שכיון שבעונותינו הרבים חלה
ירידה בצורת האדם בדורנו, שוב אין היצה"ר מתלבש בענינים רוחניים הנ"ל - אלא בגשמיות פשוטה ו'כבהמות
נדמו'. והנראה, שעיקר המאמץ שמשקיע היצה"ר בנסיונותיו לנשל את ישראל מארץ הקודש הוא בדיוק בנקודה
זו שע"י פריצת גדרו הצניעות נגזרת גלות וגולין ממקומם, כנ"ל. והיא מידה כנגד מידה: שהמחליף מקור טהור
במקור טמא יחליף את משכנו הטהור, א"י, בארץ נכר, שכך בעל בת אל נכר. בבחינת "אותי עזבו מקור מים חיים
לחצוב להם בורות נשברים אשר לא יכילו המים" (ירמיה ב, יג).

ותואם כמין חומר, שהעם שאותו בחר ד' לייסר את ישראל בדור זה אינו אלא בני ישמעאל שעליהם
נאמר בקידושין דף מט': "עשרה קבין של זנות ירדו לעולם תשעה נמלו ערביים". ושמעתי מחכם אחד שליט"א,
בביאור מושג זה, שענין "תשעה קבין" הוא רמז למקור עצמו ממנו נובע מעיין זה לכל העולם, עכת"ד. ואף
שנראים עם זה כלפי חוץ כצנועים, אינו אלא כיסוי חיצוני כוזב לפריצותם הגדולה. והמכירים יעיד על כך.

ואם נתבונן עמוק בשורשם, נגלה שישמעאל שהוא בחינת החסד שבכוח הרע שבעולם, ומבחי' זו נובעת
התאוה בבחינת "חסד הוא" (הנאמר בגילוי עריות של הבא אל אחותו), דמאברהם בחי' החסד - לפני שתיקן את
בחינת היסוד ע"י ברית המילה - נולד ישמעאל הוא המייסר את ישראל [שהרי ישמעאל נולד בשנת הפ"ו לחיי
אברהם לפני ברית המילה שהיתה בשנת ק' לחיי אברהם. ושמעתי בשם מהרי"ל דיסקין איש מפי איש שאין הוא
מהות אדם, אלא רק "פרא אדם", מדלא כתבה התורה "אדם פרא" - שקודם מוזכר האדם ואח"כ תוארו. אלא
זה הוא "פרא" (כינוי לחמור מדברי'), אלא שנראה כצורת "אדם". ר"ל: ש"פרא" - הוא שמו, ותוארו - אדם. ולכן
הפכה התורה את מקום המילים הללו]. ובאים הם במענה שהארץ שלהם - והיא בחינת - "שפחה כי תירש
גבירתה" (ראה זוהר סוף פרשת וארא). והרי הבריאה כזועקת מאליה - התבוננו בעונש ותראו מה היא העבירה
הגדולה שבגללה בא זה עלינו - ומידה כנגד מידה היא, ומזה יראה כל אחד להתחזק לגדור עצמו בדרגתו, שאין
כמעט אחד שאין יצה"ר של הדור [העריות] אוהז בו - מי במעשה רח"ל, מי בעיניים, מי בדיבור עם נשים, ומי
במחשבות. ודי לחכימא ברמיזא.

מאמר "מלכות פרס - מלכות קשה כהמן"

מאת הרב בצלאל שמואלי שליט"א

זיכני ד' לראות דבר פלא בתרגום יונתן ובתרגום ירושלמי על הפסוק - הנאמר לאברהם - בברית בין הבתרים המתאר את כל מהלך ההסמוריה של גלויות עם ישראל הלא הוא: "והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו" (בראשית טו, יב). ותרגמו שני התרגומים גם יחד "אימתא" - דא היא בבל, "קבלא" (חשיכה) - דא היא מדי, "סגיא" (גדולה) - דא היא יוון, "נופלת" - דא הוא פרס דעתידיא למיפל ולית לה זקיפא, ומתמן עתידין למיסק עמא בית ישראל (זו פרס שעתידיה לפול ואין לה תקומה, ומשם עתידין לעלות עם ישראל).

וזה הוא פלא גדול שפסוק המתאר את כל משך הגלויות והצרות של ישראל בכל הדורות איננו מזכיר כלל את מלכות אדום שבגינה נחרב המקדש וגלינו גלות ארוכה שאורכת כמעט אלפיים שנה ולאחרונה השואה. עוד יש להבין מה לתרגום להזכיר את פרס במילת "נופלת"? הרי כבר הוזכרה מדי במילת "חשיכה", ופרס ומדי תמיד מוזכרים יחד, ומדוע חלקם לשנים? ועוד, ממתו פרס היא מלכות כ"כ מיוחדת ותלויה בה גאולת ישראל (כנ"ל בתרגום המצוטט למעלה) שיש להזכירה כמלכות האחרונה שעתידיה לשלוט על ישראל - הרי כבר היו ישראל תחת שלטונה בעבר? ומעתה ננסה בס"ד לבחון את שרשיה של מלכות פרס, ונגלה מעט - מטפח שגילו לנו חז"ל וכיסו מפחיים:

בראשונה מוזכרת פרס בבני יפת, וז"ל התורה בבני נח היוצאים מהתיבה: בני יפת גומר, ומגוג, ומדי, ויוון, ותובל, ומשך ותירס (בראשית י, א). וכתב רש"י ד"ה ותירס: "זו פרס". [בגמרא המצוטטת לקמן בזה - ב' דעות, לחד באמת זו פרס, ולחד זו תורכיה]. ולעיל שם בירך נח את בני יפת "יפת אלקים ליפת" - פי' חז"ל בגמ' יומא דף ע"א: "אף על גב דיפת אלקים ליפת, אין השכינה שורה אלא באהלי שם". עכ"ל הגמ', וכ' רש"י בד"ה אע"פ שיפת אלקים ליפת: "אע"פ שזכו פרסים לבנות בית שני, אין שכינה שורה אלא במקדש ראשון שבנה שלמה שבא מזרעו של שם".

ממשיכה שם הגמ' (ביומא), ופרסאי מנלן דמיפת קאתי (והפרסים מנין דמקורם יפת?) ועונה את הפס' שציטטנו לעיל: בני יפת גומר... ותירס, ובתירס - פלוגי בה רבנן ורבי סימון, חד אמר זו בית תריקי (תורכיה), וחד אמר זו פרס. ומסייעת הגמ' למ"ד האחרון: "דתני ר' יוסף תירס זו פרס". ולכן כנראה הביא רש"י את הדעה שסוברת שפרס היא תירס. ומ"מ לעניינינו פרס הוא מבני יפת, ואיננה מבני ישמעאל כמו שנהוג לחשוב, דהא ישמעאל מבני שם.

עוד במהלך ההסמוריה - בשנות גלות בבל שארכו כ - 70 שנה, כבשה פרס בראשותו של דריוש את בבל שמלך בה בלשצר נכדו של נבוכדנצר (עיין ספר דניאל בהרחבה). ונעשתה שליטה בעולם כולו דאז. ואז נתן כורש היתר לעלות לארץ לכל גולי בבל ולבנות את ביהמ"ק וזש"כ בתורה "יפת אלקים ליפת" שמבני יפת יזכו לבנות ביהמ"ק.

וזהו מש"כ בגמ' מגילה י"א שאחשוורוש הוא אחד מג' שליטים ששלטו בכיפה (ר"ל כל העולם), וכלשון הפס' במגילה: ששלט על "מאה עשרים ושבעה מדינה". ומלכות זו נמשכה בסביבות ארבעים שנה, ראה גמ' ע"ז דף ט. ורש"י שם. עד שקמה מלכות יוון וניצחה את מלכי פרס ושלטה בעולם גמ' יומא דף עז. שהיא החליפה את מלכות פרס ושלטה אחריה וכן הוא ברש"י גמ' עבודה זרה דף ט. עיי"ש (ד"ה מלכות פרס) ורומא שהיא

המייצגת של מלכות אדום דאז, נמלה את המלכות מיוון - והיא זו שהחריבה את המקדש השני - ושלמה בעולם מאז ועד זמנינו, כמבואר בע"ז דף ח ע"ב.

וא"כ חזרת ונוקבת השאלה מדוע מזכיר התרגום את מלכות פרס במילת "נופלת" שהיא קאי על לעת"ל?! והרי מהלך הפס' לפי הסדר הכרונולוגי שלו: "אימה" - בבל. "חשכה" - מדי. "גדולה" - יוון. ועתה כאשר אנו מצפים למלכות אדום והנה לא מוצא התרגום לנכון להזכיר אלא פרס? והרי כבר נוצחה על ידי היוונים? וגם כבר הוזכרה לעיל במילת מדי, כמו שהקשינו לעיל?! [וא"ת מה גרמה מדי לישראל שמוזכרת בגלויות ישראל כחלק מהצרות? הרי בנתה ביהמ"ק? וי"ל גזירות המן הרשע שהחרידו את ישראל, וכמובן מיסים רבים שהטילו הפרסים כמבואר ביומא דף עז עיי"ש].

אלא נצטרך לומר שעתידיה לקום מלכות פרס חדשה לקראת ימות המשיח והיא זו שנוכרת אחרונה בפסוק המתאר הגלויות וגם היא עתידה להצר לישראל ונפילתה היא סימן תקומה לישראל (כמבואר לעיל בתרגום עיי"ש). ואם נאמר כך, הרי שתתישב הקושיא מדוע חילק התרגום את מדי ופרס לשנים והן: מדי - זו מלכות אחשוורוש ושאר מלכי פרס וגזירות המן, וכל זה בזמן מרום המקדש השני ותחילתו, ופרס - זו המלכות העתידה לקום באחרית הימים בארץ הפרסים ולהוות איום גדול וצרה לישראל עד כדי כך שהעדיף התרגום למנותה במקום אדום!

ובס"ד גדולה מצאנו במדרש רבה על אסתר פרק א' אות י"ח סמך נפלא לדברינו שעתידיה מלכות פרס לחזור ולצמוח בקץ הימים שוב כבימי אחשוורוש ששלט בעולם וכמעט הכחיד את ישראל וז"ל: "חיל פרס ומדי" - פרס - למה קורין אותה פרס? שקיבלה את המלכות פרוסות [ופירש בעיני יוסף - שלא נמשכה מלכותן בדורות רצופין זה אחר זה כשאר המלכויות]. וזה לשון המשכו של המדרש שם: (ובא להסביר מהם הפרוסות פרוסות שבהן שולטת פרס בעולם) "אחד בימי תרדה, ואחד בימי אדרכיאן, [הוא המלך הפרסי שהיה בימי רב ונקרא בגמ': אדרכין], ואחד לעתיד לבוא. הדא הוא דכתיב והיה זה... אשור כי יבוא בארצנו וכי ידרוך בארמנותינו והקומונו עליו שבעה רועים", עכ"ל. ופירש העיני יוסף: "דרש (המדרש) אשור על פרס, אלמא לעתיד בהיותנו על אדמתנו תהיה מלכות פרס בעולם", עכ"ל.

א"כ לסיכום חזינן שלעתיד תחזור מלכות פרס לשלוט בעולם וכל שמה - פרס הוא מצד שמקבלת שלטון ונפסק וחזרת ושולטת בעולם. ושוב נפסק, וחזור חלילה. ובימי ה"עיני יוסף" (מפרש המדרש שציטטנו) כלל לא היתה שולטת - לכן כתב "אלמא לעתיד תחזור ותהיה מלכות פרס בעולם", כנ"ל. ועד שאנו מוצאים מדרשים - וגמרא ערוכה היא לפנינו - שבימות המשיח תהיה מלכות פרס אחת משתי המלכויות החשובות בעולם גמ' עבודה זרה דף ב: וזה לשונה: "לעתיד לבוא מביא הקב"ה ס"ת ומניחו בחיקו ואומר כל מי שעסק בה יבוא ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין עכו"ם בערבוביא א"ל הקב"ה... אלא תכנס כל אומה ואומה וסופריה (פי' רש"י - וחכמיה). שנאמר "ויאספו לאומים" ישעיה מ"ג ואין לאום אלא מלכות... נכנסה מלכות רומי תחילה, מ"ט? משום דחשיבא... מיד יצאו בפחי נפש. יצאת מלכות רומי ונכנסה מלכות פרס אחריה מ"ט? (שואלת הגמ' מדוע דווקא פרס ולא אומה אחרת? ועונה) דהא חשיבא בתרא (ר"ל: היא החשובה ביותר בעולם אחרי רומא) ומנלן "וארו חיזא אחרי תנינא דמא לדוב" (פי' רש"י והנה חיה אחרת - שדומה לדוב) ואמר ר' יוסף אלו פרסיים שאוכלין... כדוב וכו' עיי"ש, ובהמשך - שואלת הגמ' מדוע חשובות רומא ופרס יותר משאר המלכויות (יוון ובל), [ופי' התוס' ד"ה מאי שנא הני דלא קא חשיב, פי' בבל ויוון, שהם מד' מלכויות שנשתעבדו בישראל וחשובים היו, אבל מכל שבעים אומות לא בעי], ומתרצת, משום דהנך משכי (ר"ל נמשכת) במלכותיהו עד דאתי משיחא". עכת"ד הגמ'. שוב ראינו מחז"ל שגילו לנו ברוח קדשם שפרס עתידה להיות בשיא מלכותה בזמן ביאת המשיח לעם ד'.

ונברר עתה מעט מה שגילתה לנו התורה שבכתב ושבע"פ גבי מה עתידה מלכות זאת לעשות לעמנו:

מצאנו, בס"ד, שפרס עתידה להיות אחד מן העמים שיבואו להלחם בא"י כנגד עמנו - באחרית הימים, שכך כ' בפרק ל"ח ביחזקאל בביאת גוג ומגוג: "ויהי דבר ד' אלי לאמר בן אדם שים פניך אל גוג" (הנשיא) "ארץ המגוג" (שזו ארצו - מגוג), "הגני אלך גוג נשיא ראש משך ותובל... והוצאתי אותם ואת כל חילך... כולם קהל רב.. תופשי חרבות כולם: פרס, כוש, ופוט איתם, כולם מגן וכובע, גמר וכל אגפיה, בית תוגרמה ירכתי צפון... עמים רבם איתך... באחרית השנים תבוא אל ארץ משובכת מחרב" (רש"י - אל ארץ ישראל המשובכת מחרב ששבו יושביה מן הגולה אשר גלו שם ע"י חרב האויב) "מקובצת מעמים רבים" (כמו שחזינן היום בארץ - מאתיופיה, מרוסיה, ממרוקו, ותארך מאוד רשימה זו כידוע) "על הרי ישראל אשר היו לחרבה תמיד" (רש"י - והיה לך (רוצה לומר אתה גוג הנשיא) לשום על לב שהיא מעמים הוצאה, והמוציאה מן העמים לא יעזבנה בידך)", וישבו לבטח כולם... לשלול שלל ולבוז בז, להשיב ירך על חרבות נושבות" (רש"י - להשחית שנית את הערים שהיו חרבות עד הנה ועכשיו נתישבו). "ועל עם מאוסף מגוים עושה מקנה וקנין וגו'".

הארכנו בהבאת חלק מן הנבואה על מנת להרויח ב' עניינים: א) שפרס מצטרפת לחיל גוג ומגוג [צבא אדיר שיפול בהמוניו (במגפה שישלח בהן ד' יתברך כמבואר בזכריה פי"ד ובתנחומא פר' וארא) על אדמת ישראל. ועם ישראל יתעסק בקבורת המונים אלו משך 7 חודשים (יחזקאל ל"א עי"ש) והוא קיום ההבטחה ליפת שיזכה לקבורה באדמת ישראל על שכיסה אביהם את ערוות נח וכבר הזכרנו שפרס מקורה בבני יפת!]. ב) ושבאמת מלחמה זו תהיה בזמן אחרית הימים סמוך לחזרת עם ישראל לארצו. [ובאמת נפלא להתבונן שתיאור הארץ ויושביה והערים שנושבו הוא תיאור מדויק של א"י כיום, אחר כאלפים שנה שהיתה שוממה בעוד העולם כולו מיושב! הרי זה מעבר לשכל האנושי להבין כיצד ארץ מרכזית כ"כ תשאר שממה וביצות ותושבים מועטים כ"כ בזמן שערים ארופאיות כמו וינה, פריז ועוד רבות מיושבות במליוני אדם וכמעט רוב ארצות תבל כך. לולא ההבטחה של בורא עולם בפר' בחוקותי פרק כ"ו פס' ל"ב "והשימותי אני את הארץ ושממו עליה אויבכם הישבים בה". וכ' רש"י שם: ד"ה והשימותי אני את הארץ: 'זו מידה טובה לישראל שלא ימצאו האויבים נחת רוח בארצם שתהא שוממה מיושביה'. ומקורו מתורת כהנים כאן על פס' זה. וכ' השפתי חכמים בזה: כלומר, מה שכ' בקרא ושממו עליה אויבכם - ר"ל שלא יוכלו לגור בארצכם מחמת שממו'. (ונראה בס"ד לומר דבר חידוש שאם נשים לב בפס' כתוב "אויבכם הישבים בה", כ' חסר, דלא כ' היושבים בה עם וא"ו. לרמוז שאין ישיבתם שלמה שם דנעים ונדים וכדמצינו באברהם בפס' "והוא ישב" פתח האוהל כחום היום" - כ' חסר, וכ' רש"י ישב כתיב (ר"ל חסר), ביקש לעמוד א"ל הקב"ה שב א"ל הקב"ה שב ואני אעמוד. עכ"ל רש"י, ופירש בשפתי חכמים בשם מפרשי רש"י, שישב כתוב פי' לשון עבר וקרי יושב, לרמוז שהיתה ישיבתו חסרה, ר"ל שישב בעבר, אבל עתה עמד לכבוד ד' או ביקש לעמוד, עכת"ד עיי"ש].

ולפי פס' נבואה אלו שהבאנו, מתיישבים דברי התרגומים שהבאנו לעיל שהזכירו את פרס (אירן של היום) [שינו את שמם לפני כ - 30 שנה לאירן ובכל המפות הישנות תמצא כ' פרס ולא אירן (PERSIA בלע"ז)] - כאויב האחרון הגדול של ישראל לעתיד.

וכן משמע לשון הפסוקים בנבואת גוג ומגוג שמכל העמים הרבים (כלשון הפס') שיבואו עם גוג (מארגן המלחמה) לא מצא הנביא להזכיר בראשונה אלא את פרס, כנראה מפאת חשיבותה כמו שראינו בגמ' ע"ז ב: שצומטה לעיל, שהיא עתידה להיות 'המעצמה' הגדולה השניה בחשיבותה אחרי רומא (אדום). (סה"כ הזכיר הנביא חמש עמים שיבואו עם גוג ועוד כ' שעמים רבים אתם).

וראה בסנהדרין דף צח: "שאין לך כל דקל ודקל בכל שאין סוס של פרסים נקבר בו. ואין לך כל ארון וארון (ארונות קבורה) שבארץ ישראל שאין סוס מדי אוכל בו תבן". ופי' רש"י: "במלחמת גוג ומגוג, כלומר

עתידין פרס ומדי לבוא על כבל (עירק של היום) וללכדה, ותתמלא כל ארץ בכל חילות פרסים וסוסיהם, ומשם באים לארץ ישראל ולוכדים אותה", עכ"ל רש"י. והיום, לכאורה, נראה דבר זה קרוב יותר ויותר, שפרס כולה מאוכלסת במוסלמים שיעים קנאים. ובעירק עד ימינו אנו (עד הכיבוש האמריקאי), שלטו המוסלמים הסונים בראשות סאדאם, שחיק ממיא, בכח הצבא, אף שהרוב בעירק גם הוא שיעי! ועתה מתחזקים השיעים מאוד בעירק ומורדים בכיבוש האמריקאי ומטלים חיתתם על כל ה'סונים' שבמדינה - ובראש מעייניהם השלטת האיסלם השיעי בעירק. ואם תהליך זה ימשך, כבר לא יפלא שוב שיעשו יד אחת עם פרס (אירן) לעלות על האויב המשותף - ארץ ישראל. ודברי רש"י מפליאים בדיוקם במהלכי העתיד. [כל דברינו בהערה זו בגדר סברא ויש להתייחס אליהם בערבון מוגבל].

וביומא דף י. מגלים לנו חז"ל עוד טפח במהלכי העתיד, שעתידיה להיות מלחמה בסמוך לימי המשיח בין פרס לאדום (רומא) [רצה לומר, לעולם הנוצרי המכונה אדום, כך פי' האברבנאל - וכן פוק חזי מאי עמא דבר - שנהגו לכנות את העולם המערבי אדום, והלא דבר הוא], ואילו פרס תהיה המייצגת את העולם הערבי כך כתב המהר"ל בספר נצח ישראל פרק כ"א, וז"ל "כי מלכות ישמעאל ומלכות פרס הכל מלכות אחת". ובסיום המלחמה הנ"ל תשאר רק מלכות אחת והיא תתפשט על העולם ותשלוט שלטון בלי מיצרים מ' חודשים - הוא שב' בחז"ל ביומא ובסנהדרין "עתידיה מלכות הרשעה (בכך מצאנו גמרות חלוקות - ביומא משמע שזו פרס שתישאר. ובסנהדרין משמע שזו רומא (אדום). וד' יתברך יאיר עינינו בתורתו) שתפשוט על כל העולם כולו מ' חודשים", ואז תיפול ביד המשיח וישראל, וכתב במהר"ל לפענח דברי חז"ל הצפונים: שט' חודשים אלו רומאים למ' חודשי לידה שבסופם יולד עם ישראל מחדש, שהוא צורת "אדם" - בסוד הפסוק "לעם נולד כי עשה" וכן בישעיה ס"ו פסוק ז' "היולד גוי פעם אחד" עיי"ש ברד"ק, ועוד בתהלים ק"ב: "תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה" עיי"ש ברש"י ובראב"ע ותרזוה נחת. וראה במהר"ל עוד שם, שעם ישראל בימות המשיח יחשב כאילו נולד מחדש. [ונראה שרומא שכולם יזכו לעשות תשובה אמיתית לעובדו באמונה גדולה כביציאת מצרים ממש, דגם אז נולדו לעם. ומצאנו במדרש ויקרא רבה פרשה ל' סמך לכך שמזכיר בעלי תשובה כנבראו מחדש על הפס' "ועם נברא יהלל יה" (תהלים ק"ב) עיי"ש]. והטעם - כתב המהר"ל - שרק מלכות אחת תמסור המלכות למשיח, שכן השנייה עתידה לפול ביד רעותה, ונחלקו בכך חז"ל ביומא דף י'. לרב - עתידה פרס שתיפול ביד רומא, ולר' יוחנן משמו של ר' יהודה - עתידה רומא שתיפול ביד פרס, עיי"ש.

ונראה שהתרגומים (שהזכרנו בפתחת המאמר) שפירשו שפרס תיפול ביד ישראל לעתיד לבא, סבירא להו כר' יוחנן משמו של ר' יהודה שרומא תינגף לפני פרס (אירן, עירק), וכן הגמ' בסנהדרין הנ"ל, שהפרסים לוכדים את ארץ ישראל לעת"ל.

ובאמת דבר פלא צומח לעינינו בעשרים וחמש השנים האחרונות, ויש להתבונן בו כראוי, דמאורעות העולם ופורענויותיו נועדו שנתבונן בהם ונחכים וניקח מוסר. מלכות פרס היתה שפלה, פשוטו כמשמעו, במשך מאות השנים האחרונות, שנשלטה בידי צרפת או בריטניה, ומשקבלה עצמאות שלט בה השייח' הפרסי (עד תש"מ!) והיתה ידידותית לכל העולם המערבי, וביחוד לעם ישראל היתה לה חביבות מיוחדת, עסקי ישראלים פרחו בה, וצבאה הקמץ קנה כלי נשק שיוצרו בא"י, והיהודים שבה היו עשירים בעשירון העליון של התושבים מבחינה כלכלית.

ואז החלו להשמע קולות למרידה בשייח' בשם האיסלם השיעי, שרוב תושבי פרס שיעים הם. והפגנות רחוב גדולות נערכו עד שהשייח' נמלט לארצות אירופה, ושלטון דת קיצוני החל שולט בה, ומרגע זה והלאה נתהפך הגלגל ושנאה גדולה לישראל ולכל תרבות המערב ירדה לעולם, "הפך ליבם לשנא עמו להתנכל בעבדיו" (כמש"כ גבי מצרים), ובעוונותינו הרבים אין לך שבוע ושבוע שלא מתפרסמים דברי נאצה ואיומים נוראים בשם מנהיגיהם, שהם עתידים למחוק את העם היושב א"י מעל המפה העולמית (היל"ת), כלשונם, (עפר

לפיהם), ומפנים את הונם העצום! הבא מהנפט שברשותם לחימוש צבאם לבניית צוללות וטילים מתוחכמים, ואף לזיון שיצולם כל סנטימטר בארצנו שולחים בקרוב, והעיקר תכנית הגרעין שלהם מתפתחת עד שמדענים הצהירו שתוך כשנתיים יעמדו לרשותם נשק גרעיני (אטום) בו יטעינו את טיליהם ח"ו היל"ת, ומודיעים לעין כל שמטרתם השלטת האיסלם בכל העולם בדרך הכוח, ולשם כך מפתחים את צבאם.

ושמעתי מת"ח אחד שבדורנו לפני יותר מ - 12 שנים, שלא יתפלא כלל אם ביום מן הימים, ויום זה קרב והולך (כך לשונו), יעמידו הפרסים הללו טילים מכוונים לא"י חמושים בפצצות אטום ולא יחששו משום גורם מערבי כלשהו כולל ארה"ב, שהרי 'לשם שמים' ובשם הדת הם עושים - וכדיוק כלשון המן הרשע יאמרו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים (היושבים בארץ רח"ל), מנער ועד זקן טף וזקן ביום אחד ח"ו היל"ת. והוסיף שגם לא יפלא בעיניו אם הטילים יעמדו באותו מקום בדיוק בו יצאה הגזירה מלפני המן (היא שושן דאז - 'המאנאן' דהיום).

והדברים ח"ו הולכים וקורמים גידים ובשר, ואנו אין לנו אלא הבטחון באלקינו שיושיענו מידם שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, בעת שיצטרפו ויתקבצו יחד על ד' ועל משוחו, הישמעאלים עם הפרסים יחד עם אותו מלך עלום - גוג - לבוא על ארצנו - כמבואר בפס' הנ"ל ביחזקאל. [וכנאמר בתהילים פ"ג אהלי אדום וישמעאלים וגו' שגם קאי על מלחמת גוג ומגוג, ובזכריה יג יד, עי"ש ג"כ מענין זה].

ומגלה המדרש שקודם לכיבוש ארץ ישראל יעסקו הפרסים בכיבוש העולם תחת ידם ויתחילו בעירק כמפורש במדרשים הבאים לקמן [ונזכר לעיל בגמ' סנהדרין דף צ"ח וברש"י שם (עי"ש)].

וז"ל הפסיקתא רבתי (מודפס בסוף ספר תנא דבי אליהו עי"ש באורך): אמר רבי יצחק: שנה שמלך המשיח נגלה בה כל מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה. מלך פרס מתגרה במלך הערבי, והולך מלך הערבי לשול עצה מהם.

וחזור מלך פרס ומחריב את כל העולם! וכל האומות מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה. וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומרים להיכן נלך ונבוא, ואומר להם בניי אל תתייראו, [כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם מפני מה אתם מתייראים אל תיראו], הגיע [זמן] גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה כך גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה היה לכם צער ושיעבוד מלכויות [אחריה] אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושיעבוד מלכויות [אחריה]."

עוד שם בפסיקתא: אמר ר' שמעון בן פזי באותה שעה מגביה הקב"ה למשיח עד השמים ופורש עליו מזיוו כבודו מפני אומות העולם מפני פרסיים הרשעים ואומר לו אפרים משיח צדיק הוי דיין על אלו ועשה בהם מה שנפשך חפצה... אלא מאה וארבעים מלכויות מקיפין אותו עי"ש כל הענין. [ושמעתי מת"ח אחד שבדורנו, שהשילוב המוזר בין פרס לאדום (עמלק) שהיה בימי המן שהמלכות היתה מפרס אלא שהונהגה בעצם ביד עמלק - שילוב זה עתיד לחזור גם לעתיד כשמלכות פרס תחזור להיות איום לישראל (ואין זה שילוב מקרי כלל כמו שאפשר לחשוב), היא עצמה תהיה חלק ממלכות ישמעאל, כנזכר לעיל בדברי המהר"ל, אך מנהיגיה יהיו מעמלק כמו בימי אחשוורוש - והמתבונן בפסיקתא שהזכרנו ימצא קצת ראיה לדבר שהזכיר תחילה עמלק ואח"כ פרס, (ובדבריו הזכיר גם מדוע כך הוא, ואינני זוכר וחבל על דאבדין)].

ובמדרש רבה שיר השירים פרשה ח' (אות יא) מצינו לשון מפורשת שעיקר מלחמת גוג ומגוג תהיה עם הפרסיים דווקא לאחר שכבשו את הבבלים (עירק של ימינו), ושני העמים יחדיו באים לארץ ישראל וכובשין אותה (כמו שכ' רש"י בסנהדרין צח עיין לעיל צימוזם דבריו).

וז"ל המדרש "אמר ר' אבא בר כהנא - אם ראית ספסלין מלאין בבלין בארץ ישראל צפה לרגלי מלך המשיח מה מעם? "פֶּרֶשׁ רֶשֶׁת לְרַגְלֵי" [ופרשו מפרשי המדרש: "פרש" - היינו פרס, ובבלים באים עם הפרסיים לכבוש את א"י]. תני ר' שמעון בן יוחאי אם ראית סוס פרסי קשור בקברי א"י צפה לרגליו של משיח מה מעם? "והיה זה שלום, אשור כי יבוא בארצנו וכי ידרוך בארמונותינו והקמונו עליו שבעה רועים" ואלו השבעה רועים: דוד באמצע, אדם שת מתושלח מימינו, אברהם ויעקב ומשה משמאלו, "ושמונה נסיכי אדם" - אלו הן שמונה נסיכים: ישי, שאול ושמואל, עמוס, צפניה, חזקיה, אליהו ומלך המשיח". עד כאן לשון המדרש. וכן הוא בגמ' סוכה דף גב: [רק ששם לא הזכיר פרס אלא רק כשדיים - ואשור - עירק של זמנינו].

יש להתבונן מדוע תהווה פרס את הכח המוליך נגד עמנו לעת"ל? כמו שאמרו חז"ל כנ"ל, שרומא ופרס יישארו בשיא מלכותם כשיבוא המשיח. וזה ודאי שד' חפץ להפילם ביד המשיח לכן משאירם במלכותם החשובה עד ביאתו כמש"כ במדרש על הפסוק: "משגיא לגויים ויאבדם" שלפני נפילתו של שונא ישראל מגביהו הקב"ה מאוד שנעשה חשוב בגויים בבחי' "היו צריה לראש", עיין גימין דף נו ע"ב, ובודאי גם זה אמת הוא. אך עדיין צריך להבין מדוע דווקא פרס - מה בא בורא עולם ללמדנו בזה?

אם נחפש בשרשי תכונות העם הזה נעלה בחכתנו מס' אבנים יקרות: אמרו חז"ל (ברכות דף ח:), "תניא אמר ר' עקיבא בג' דברים אוהב אני את המדיים... כשנושקין אין נושקין אלא על גב היד" ... ולקמן שם: "תניא אמר ר' גמליאל בג' דברים אוהב אני את הפרסיים, הן צנועין באכילתן, וצנועים בבית הכסא, וצנועין בדבר אחר (ופי' רש"י תשמיש)".

חזינן שגם לפי ר' עקיבא וגם לפי ר' גמליאל כוחן בצניעות [רש"י פירש ענין צניעות גבי רבן גמליאל אבל בדברי ר' עקיבא פירש בענין אחר, אבל המהרש"א שם כ' גם שדברי ר' עקיבא קאי על צניעות התשמיש]. (עוד מצאנו בכתובות בענין זה שהפרסיים משמשין ממותיהן בלבושיהן והוא תואם לגמ' ברכות הנו"). ובעומק - שורש צניעותן נובע מיפת שכיסה את אביו. [וראה באורך באור נפלא על הקשר בין יפת לפרס בעין יעקב המבואר על מסכת ברכות].

עוד תכונה מיוחדת בפרסים לבד הצניעות, מצאנו בקידושין דף מח במקום בו חשפו חז"ל את תכונות כמה מן העמים שבבריאה מצאנו י' קבין גבורה ירדו לעולם תשעה נמלו פרסיים. וראה בגמ' ע"ז שהדגש במלכות רומא כששואלה ד' יתברך מה עשית למען ישראל? עונה בעיקר בענייני כסף וזהב ומסחר וכו', ואילו פרס כשנשאלת מה עשית למען ישראל אומרת: מלחמות רבות עשינו עיי"ש, שזו גבורתם שתאבים אלי קרב ומצליחים בו.

ונראה לומר בס"ד לקשר בין ב' התכונות הנ"ל: צניעות וגבורה - על פי מה ששמעתי מרבותי, שצניעות הוא כוח פנימי, דוגמת הקשת שכיון שסוגר עצמו פנימית, עי"ז מתגבר יותר ויותר כוחו כלפי חוץ, ואדרבה הפרוץ חלוש כלפי האויב. והצניעות כפעולת הקשת שככל שמתח אותה פנימה אליו, כך רחוק יותר יעוף החץ, קרי - כך גדול יותר כוחו הרוחני, ובין היתר מתבטא בגבורה. ועוד, שבעל המלחמות שבשמים נותן בידו הנצחון, שכן 'מתוקן' הוא יותר מהמנוצח. וכן היא צניעותם של הפרסים. והיא באמת איננה חיצונית בלבד כמו צניעותם הכוזבת של בני ישמעאל שהיא כמלפי החזיר האומר ראו מהור אנכי, ואיננה אלא חיצונית. אלא דממש טבוע בתכונת העם זה צניעות, ויעידו היהודים שעלו משם אשר בהם רואים את התכונות שהצביעו עליהם חז"ל בגמ' הנו' לפני יותר מאלף חמש מאות שנים.

[ומיירי כמובן לפני שנכנסו ל'משחנה' הגדולה שיצרה המדינה הציונית שמסירה מעל כל צורת יהודי את המידות המזכות והבושה, הרחמנות וגמילות חסדים ג' המתנות שקיבל כל יהודי בתורשה מהאבות הקדושים].

וזכורני ששמעתי מאחד מעובדי ד' שכדורנו לפני שנים רבות כשהתחיל השלטון האירני להקפיד על צניעות ושמירת הלבוש האיסלמי ושוטרים נשלחו לרחובתיה לקנוס כל מפר חוק, שאמר, שזו באמת סכנה גדולה וקטרוג גדול בשמים על עמנו שעם שלם מתנהג בצניעות בו בשעה שמי שנצטווה על כך בעוונותינו הרבים אינו עושה כן. וד' יחזירנו בתשובה במהרה על כך. [סיפר לי אברך צעיר, שעלה מפרס, שאחותו נתפשה ברחובות מזהרן (עיר הבירה של פרס) ונקנסה ע"י שומר שהלכה בגרבים שקופות מדי... ומאויבי תחכמי מצוותיך].

ומצאנו דברים נפלאים במהר"ל שם - 'מלכות פרס ומלכות רביעית הם ימין ושמאל'. ובהמשך: 'כי אלו שתי מלכויות מחולקות והם כמו שתי קצוות... ובספרו "תפארת ישראל" ביאר: 'שהערה מן הימין ו'החרב הוא מן השמאל', והם שתיהן לב' קצוות ארץ ישראל והיא באמצע בחי' ישורון!! (הפרסים והישמעאלים מימין במזרח והאדומים משמאל באירופה), והדבר תואם להפליא את הגמרות הנ"ל הדנות בעניין צניעותן של הפרסיים - שעיקר ענינם של אלו ושל הישמעאלים נסוב בעניין ערוה (הזכרנו במאמר הקודם את הגמ' קידושין שעשרה קבין זנות ירדו לעולם תשעה נטלו ערביים).

ונחזור לעניינינו, חוד החנית של אויבי ישראל (היום) הם הישמעאלים כשבראשם הפרסים, אלו ואלו עתידים לבוא על ישראל, הנקיים במידה זו (פרס) והפרוצים בה (ישמעאל), (כמבואר בפסוקים בפ' גוג ומגוג כנוצר ובפסיקתא ובדברי חז"ל הנ"ל), וכשם שאין הערוד ממית אלא החטא ממית, כך אין האומות רשאים להצר לישראל אם אין בהם חטא. ומידה כנגד מידה הוא דרכו של ד' בעולם ומטען של אומות אלו מרמו לנו מהו החטא שבגלל הם באים. ורומזת לכך המשנה בסוף מסכת סוטה: "בעקבתא דמשיחא... בית הוועד יהיה לזנות", ופירש רש"י שכבית הועד של חכמים יהיו בעלי זימה מתגודדים שם.

[ונפלאים לפ"ז דברי חז"ל ביומא הנזכרים לעיל, שמחלוקתם נסבה אם פרס תפול ביד רומא או להיפך - ובאים בין היתר לרמוז מהו החטא היותר גדול שיהיה ביד ישראל לעת"ל שבגללו באים אלו על הארץ - תאוה או גאווה (אבל מ"מ שניהם ימצאו בידינו אז), אם תאוה - קרי - העריות - דאז פרס תנצח את רומי, ותבוא להלחם בישראל שהיא המייצג של עניין זה כנ"ל בדברי המהר"ל, ואם גאווה - קרי - שנאת חנם ולשה"ר שהוא העוון שבגללו הרב בית שני ועדיין מרקד בנינו - דאז רומי תנצח את פרס ותבוא להלחם בישראל, שהיא מייצגת את העניין הזה - דכשם שלשה"ר שקול כנגד ג' העבירות החמורות, כך מלכות רומי (אדום) שקולה כנגד ג' המלכויות הראשונות (בבל מדי יוון). (וכן רמזה התורה הקדושה בפרשת ראה בעניין המאכלות אסורות, שמנתה גמל שפן וארנבת (הרומים לג' המלכויות הראשונות) בפסוק אחד. ואת החזיר (הרומז לאדום) בפס' שאחריו (בפרד)].

ויש לתקן מאוד בענין הנ"ל ביחוד אצל בני התורה שאצלם העניינים הללו דקים מאוד שהם הבנאים האמיתיים של העולם (ראה גמ' שבת דף קי"ד ע"א מאי בנאין אמר ר' יוחנן אלו ת"ח שעוסקין בבנינו של עולם) ומשם יהל אור לכל שאר עם בית ישראל שאצלם רח"ל הענין בולט יותר.

ועי"כ יזמין לנו בורא עולם את מלכנו הנקי מאוד בעניין זה כמש"כ "ורוכב על חמור" ששולט על החומר, על התאוות כדרך שעשו האבות הקדושים, ורק הנקי - בחינת שומר הברית - יוכל להצטרף אליו במלחמת הנקי והצנוע - בנקיים והצנועים מבין אומות העולם - הבאים להיפרע עונש מינוף תאוות הבשרים - מעם שבכווחו להגיע ע"י תשובה, בשעה קלה מ"שחורה אני" - ל"נאוה", משחרות "אוהלי קדר" - ל"יריעות" שלמה.

מאמר "קליפת עמלק - מלחמת הטומאה בקדושה"

מאת הרב בצלאל שמואלי שליט"א

נתקלה עיני במדרש מוקשה בענין עמלק, וזכיתי במייעתא דשמיא להבינו מעט לפי ערכי הדל, ומצאתי בו הוראות נפלאות בעבודת השי"ת, ומאחר שאפשר שיועיל הדבר אם אעלנו על הכתב - אורתי עוז לכתבו.

וזה לשון המדרש תנחומא פר' ויצא: "וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ וְאַתָּה עֵיפָּ וַיִּגַע וְגו' - וַיִּזְנֶב בְּךָ, הִכָּה אוֹתְךָ מִכַּת זֶנֶב [ר"ל כֹּזֵב שֶׁהוּא בִקְצָה הַגּוֹף] וְאַתָּה כִּי הָא דְאָמַר ר' חִינָנָא בְּר' שִׁיקְלָא: מַה הָיוּ בֵּית עַמְלָק עוֹשִׂין? חוֹתְכִין מִלּוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְזוֹרְקִין כֻּלְפֵי מַעְלָה וְאוֹמְרִים כֹּזֵב בַּחֲרַת, הֵא לָךְ מַה שֶׁבַחְתָּ. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִין מַה מַּיְבָה שֶׁל זְמוּרָה עַד שֶׁבָּא עַמְלָק וְלִימְדָה לָהֶם שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִינֵם שׁוֹלְחִים אֶת הַזְּמוּרָה אֶל אִפְס" (יחזקאל פרק ח'). [ממשיך המדרש:] וּמִמֵּי לְמַדָּה? [עמלק], מַעֲשֵׂיו זִקְנָו שֶׁנֶּאֱמַר "וַיֹּאמֶר הִכִּי קָרָא שְׁמוּ יַעֲקֹב" (בראשית כ"ז פס' לו) חִיכֵךְ בְּגִרְוֹנוֹ וְהוֹצִיא אֶת הַזְּמוּרָה". עַד כֵּן לְשׁוֹן הַמְדְרָשׁ. וְסִיכּוּם דְּבֵרֵי הַמְדְרָשׁ בִּקְצָרָה הוּא שֶׁשֶׁתְּחִלָּה מִסְפָּר עַמְלָק חֲתָבוּ מִלּוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּהְרָגוּ וְזוֹרְקוּ כֻּלְפֵי מַעְלָה - וּבְחֻלְקֵי הַשְּׁנֵי מִסְפָּר לָנוּ הַמְדְרָשׁ שֶׁעַמְלָק לִימַד אֶת יִשְׂרָאֵל מַה זֶה זְמוּרָה וְהוּא עֲצָמוֹ (עַמְלָק) לְמַד זֹאת מַעֲשָׂיו. וְלִכְאוּרָה מַה עִנֵּין חִיתוּךְ הַמִּלּוֹת - לְעִנֵּין הַזְּמוּרָה שֶׁלִּימְדוּ עַמְלָק אֶת יִשְׂרָאֵל, וְכַמְדְרָשׁ פְּלִיאָה מַעַט יַחֲשֵׁב.

ויבואר קצת בפירוש מילת 'הזמורה' הנזכרת מספר פעמים בחלקו השני של המדרש - דהנה זמורה פירושה השמעת קול מלשון זמר. ונראה בפשטות להסביר שעל ידי כך שזלזלו העמלקים לעיני ישראל במצוות המילה והתריסו כלפי מעלה בדיבור ובמעשה [בדיבור - שאמרו הֵא לָךְ מַה שֶׁבַחְתָּ, ובמעשה שזרקו את המילות החתוכות כלפי שמיא] גרמו לפגם בנפש ישראל, פגם של זלזול ביראת ד' - פגם שהלך ונתרחב עם השנים, עד שבשלהי בית ראשון מספר שנים ספורות לפני החורבן הגיעו לשיא של זלזול שנתאספו עשרים וחמישה מחשובי ירושלים והפנו אחוריהם כלפי מקדש ד' והפיחו, וזו הזמורה שדן בה המדרש, ויחזקאל הנביא נלקח על ידי מלאך מבבל לא"י כדי לחזות במעשי התועבות שעושים ישראל וזהו אחד מן המראות שראה - ועליהם אומר המדרש כנ"ל שלימד עמלק את ישראל מה מיבא של הזמורה - "והגם שולחים את הזמורה אל אפס" [יחזקאל ח'].

וקשה לכאורה וכי עמלק לימד את הדור האחרון של בית ראשון כיצד להפיח? אלא, נראה שמתכוון המדרש לגלות לנו שבפסוק של מעשה זלזול זה בקודש שנעשה מאות שנים קודם, למדו ישראל לזלזל והשיא היה בחילול הקודש המיוחד של ישראל הוא ביהמ"ק כנ"ל - וידוע שהפחה הוא גנאי וזלזול שאין כמותו כשנעשה כלפי דבר מה. ומוסיף המדרש ואומר, שעמלק לָמַד זֹאת, אֵת הַזְּלוּל בְּדַבָּר, מַעֲשֵׂיו זִקְנָו שֶׁכֵּאֲשֶׁר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כְּבוֹרְתוֹ חִיכֵךְ בְּגִרְוֹנוֹ וְהוֹצִיא אֶת הַזְּמוּרָה, פִּי כְּמוֹצִיא כִּיחוֹ וְנִיעָו שֶׁמִּנְעֵנֵעַ בְּגִרְוֹנוֹ וְמוֹצִיא קוֹל, שֶׁגַם הוּא גְּנָאִי וְזִלְזוּל וּמַעֲשָׂה זֶה רְמוּז בַּפְּסוּק: "וַיֹּאמֶר הִכִּי קָרָא שְׁמוּ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעֻמִּים", וּמִלַּת "הִכִּי" הִיא הַשְּׁמַעַת הַקּוֹל הַמְזֻלָּל בִּיעֲקֹב שֶׁהַשְּׁמִיעַ עָשָׂיו בְּגִרְוֹנוֹ, וְעַמְלָק לְמַדָּה מִמֶּנּוּ. וְאִ"כ מְצִינּוּ עוֹד סוּג שֶׁל זְמוּרָה - הוֹצֵאת כִּיח מִן הַפֶּה וְהַגְרֹן וַיִּדּוּעַ מִדְּבָרֵי חוֹ"ל שֶׁמַּעֲשָׂה זֶה מְבִיעַ זְלוּל בְּדַבָּר וְלִכֵּן גִּדְּרוּ שְׁאִין לִירוּק בְּהַר הַבַּיִת, וְאִף בְּבִיהַכְּנֵ"ס מְצִינּוּ שֶׁצָּרִיךְ לְהַזְהֵר בִּזְהָרָה לְמִי שֶׁנֶּהְיָר בְּבֵיתוֹ בְּכֵךְ. [ראה שער הציון סימן קנ"א ס"ק ט"ו].

וא"כ לסיכום ביניים נתחברו שני חלקי המדרש והיו לאחד - ששרשרת הזלזול שהחלה בכריתת מילותיהן של ישראל ההרוגים מקורה בעשיו וסופה בחילול הקודש שהיפנו חשובי ישראל את אחוריהם אל מקדש ד' וכו'.

וכמה הוראות נפלאות אפשר ללמוד ממדרש זה:

א) נפלא להתבונן עד כמה כוחה של ראייה, שראו בני ישראל איך עמלק מזלזל במצוה ומחרף כלפי ד', ונתקע קלקול זה בליבם ועשה פירות באושים של זלזול ביראת ד'.

בענין זה שמעתי פעם הדרכה על פי דרך המוסר, שכשרואים חילול שבת צריך לזעוק את המילה שבת שבת, כמה פעמים בכאב (לא החוצה, אלא לעצמו, לליבו שלו) עד שיסיר את הפגם שנגרם בנפשו כתוצאה מחילול ורמיסת השבת מול עיניו - כדי שיזכה שתשאר הרגישות בליבו לכבוד שבת.

ופשוט שכך הדבר בכל שאר העבירות שרואה איך נעשות. וביחוד בעבירות שהנפש מחמדתן כעריזות ששם עצם הראיה נאסרה, והרואה קונה עכירות בנפשו אשר תולדותיה מי ישורנו.

ב) עוד יסוד נורא מגלים לנו חז"ל כאן והוא השפעת העבירה לאורך זמן, דהכא חזינן שקלקול בנפש שנגרם ע"י ראייה יכול לצאת אחר מאות בשנים לפועל (כשבני ישראל ביזו את המקדש הראשון כנ"ל) ואף שמסתמא לא ניכר הפגם כל כך בדורות הראשונים אבל סוף סוף בא לידי ביטוי בצאצאיהם שלהם לאחר זמן.

והעומד בימי יחזקאל ורואה חילול הקודש הנורא יתקשה להאמין ששורש מעשה זה נעוץ בביוזיו של עמלק את מצוות המילה אי שם בזמן דור המדבר. וידוע שמעשה אבות סימן לבנים שע"י מסירות הנפש של אבותינו זכינו לכמה מעלות בנפש - וכאן משלימים חז"ל את התמונה שגם במעשי עבירה הענין כן.

ג) הוראה נפלאה נוספת נתגלתה לנו כאן ע"י חז"ל שלמרות שמי שביצע את העבירה היה עמלק הרשע ובוודאי שאף אחד מישראל לא שמח לראות יהודים נהרגים, או איך שמתעללים בגופן ועוד יותר מזה שראו ישראל כמו עיניהם כיצד נענש עמלק במלחמה כמבואר בחז"ל עה"פ "ויחלוש יהשע את עמלק" - שחתך ראשי גיבוריו. ובכל זאת הפנימו ישראל את מראה חתוך המילות בנפשם עד שפגמו בנפשם ע"י כך וכנ"ל מה ארע ע"י כך. וכן מצינו בחז"ל בענין הסומה שהרואה סומה בקלקולה [פי' בזמן שסותרים את שיערה ופורמים את בגדיה] ומבין שנחשדת על זנות צריך להזיר עצמו מן היין. ומה הטעם שיזיר עצמו מן היין? הרי ראה כמו עיניו כיצד נענשת על מעשיה וכי זה אינו מספיק לבנות חייך בליבו נגד מעשה עבירה כזה של זנות שנגרם ע"י יין?

אלא נראה שהיסוד כאן זהה, שלמרות העונש ולמרות הביוזי שעומדת בו וכל העם מסתכלים בביוזנה, מ"מ נפשו של הרואה יודעת שנעשתה כאן עבירה של זנות, וזה לבדו פוגם בנפשו, ולכן הצריכוהו חז"ל לנקוט מיד ב'פעולת נגד' לטיהור לבבו שיקבל על עצמו נזירות מיין. ונמצא לפ"ז דאיכא תקנתא להאי מילתא - שכל הרואה דבר עבירה יקבל על עצמו גדר באותו ענין עצמו שראה. לדוגמא אם ראה פגם בצניעות יתחזק בגדר כלשהו של צניעות, ובזה יתקן נפשו מפגם זה, וכן על דרך זה. [ומקבילים הדברים למה שנכתב לעיל בשם ת"ח אחד מירושלים ת"ז גבי חילול שבת].

ד) הוראה נפלאה נוספת יש כאן ובהקדים דהנה יש להבין מדוע דווקא עמלק הוא האויב היחידי של ישראל שבא ונטפל למצוות המילה כמדוקדק בלשון חז"ל: חתך את מילותיהן וזרק כלפי מעלה ואמר: בזה בחרת? הא לך מה שבחרת! ובודאי דברי חז"ל כגחלי אש ולא יגלו דבר בלתי אם צופן בתוכו עומק דברי תורה. שהרי עיקר מעשה עמלק שנצטוונו לזכור לדורות הוא עצם העובדה שבא ראשון להלחם עם ישראל בזמן שהאומות עוד פחדו מישראל אחר קריעת ים סוף שאז נאמר חיל אחז יושבי פלשת וכו'... ולא בגלל ענין זה של חיתוך מלות ישראל?!... אלא לכאורה דרך כך רוצים חז"ל לרמוז לנו עוד על מהותו של עמלק - נתבונן מעט בהוצרותו של עמלק ובכך ננסה לבחון פתרון לענין זה:

אמו של עמלק היא תמנע בתו של שעיר החורי ואחות לאלופי שעיר - כך נראה מפשט הכתובים, אלא רמז שרמזה התורה מגלה תמונה שונה, דהפסוק שמונה את בני שעיר האלופים אינו אומר 'ותמנע בתו', אלא

"ואחות לומן תמנע" [לומן זה הוא בנו של שעיר] ורש"י מצביע על דברי חז"ל שאמרו שתמנע היא ממזרת - שאליו בן עשיו בא על אשת שעיר ומהם נולדה תמנע, וא"כ אינה ביתו של שעיר אבל היא כן אחות לבניו מן האם ולא מן האב וזה שרמזה התורה באמרה "ואחות לומן תמנע" ולא יחסה אותה לשעיר האב. ומפורש בדברי הימים שבתו של אליפו היא שהכתוב מונה אותה עם בניו של אליפו. והגדיל אותו אליפו לעשות בקלקוליו שכאשר גדלה תמנע לקחה לו כפילגש וילדה לו את עמלק.

[דרך אגב מספרים חז"ל שבאה תמנע אל אברהם ויצחק להתגייר ולא קבלוה ונעשתה פלגשו של אליפו מרוב חשקה להדבק בזרעו של אברהם - ודבר לא אופייני הוא לאבותינו הקדושים שלא לקבל נפש הבאה להדבק בזרעם, ועוד שגילו חז"ל שנענשו האבות שלא קיבלוה - ואולי ניתן לומר לפי מה שנתבאר לעיל שראו אבותינו שיצירתה בעבירה וחששו להכניס יסוד שיש בו קלקול לתוך תהליך יצירת עם ישראל עם שכולו תיקון לעולם - תיקון חטא אדה"ר כידוע מהספרים הקדושים].

א"כ נתבאר שעמלק הוא ממזר כפול מאשת איש, [אליפו עם אשת שעיר - ונולדה תמנע] ומאב עם ביתו [אליפו עם תמנע בתו - ונולד עמלק] - ונראה שדווקא משום שהיה תוצר זיווגים של היפך הקדושה נדבק להרע ולהשחית דווקא במקום בו נמצא הזיווג במהרתו אצל עם ישראל ובאיבר הברית, שמצאנו שנאמר על זיווגיהם של ישראל במדבר "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל" (במדבר כ"ג פס' י'). וכ' רש"י שם: "רביעותיהן של ישראל, זרע היוצא מן התשמיש שלהן", עכ"ל. ורוב מדרש חז"ל על פס' זה מדברים על שמירת הברית במהרתה אצל ישראל בזמן ההוא, וידועה הצניעות המופלגת של העם שאף פתחי אוהליהן לא פנו זה אל זה. ועל זמן זה נאמר ג"כ בשיה"ש: "גן נעול אחותי כלה, גן נעול מעין חתום", שקאי על צניעות נשי ישראל והבתולות כמבואר בתרגום שם.

וא"כ נתגלה כאן שהמקולקל בדבר מסוים שונא את מי שמתקן בו.

ולפי ענין זה יתבאר לנו מדוע נמשל עמלק בדברי חז"ל לזכוב (מדרש תנחומא פרשת כי תצא אות מ'), וידוע שהדברים משתלשלים מצורתם הרוחנית בעולם העליון לדמותם הגשמית כאן בעולמנו זה בהעתק מדויק, אלא שכאן נראים בצורה גשמית הרומזת לענין הרוחני ממנו נשתלשלו - וזכוב נדבק בדר"כ לאחד משני ענינים: או לפסולת של אוכל, או להאוכל היותר משובח, כך למשל ימצאו זכובים בזבל או בצואה, אך גם לדבש ימשכו מאוד לינוק ממנו. כך גם עמלק והיצה"ר ששניהם נמשלים לזכוב מצד אחד הינם שולטים על הפגומים והעבריינים שלמזון גדול; גבי יצה"ר כתיב: "רשעים מסורים ביד יצרים" ועמלק יכול לפגוע רק "בנחשלים אחריו" - הם בני דן שעבדו ע"ז, ומצד שני נמשכים הנ"ל משיכה גדולה לקדושה לינוק ממנה, עמלק - נמשך לברית המילה המהורה של ישראל כמבואר לעיל, ויצה"ר - נמשך לתלמידי חכמים כמו שאמרו חז"ל בסוכה גב. "זאת הצפוני ארחיק מעליכם" זה יצה"ר שצפון ועומד בליבו של אדם... "ועלה באשו ותעל צחנתו" - שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל [ר"ל בעם ישראל] "כי הגדיל לעשות" - אמר אביי ובתלמידי חכמים יותר מכולם.

ויתכן שניתן ללמוד ממדרש זה שכאשר חש אדם בליבו הרגשת סלידה או חוסר אהבה בולט כלפי יהודי שעוסק בעבודת ד', יתכן ואותו המתבונן פגום באותו ענין, ודרך הפגום להזדווג ולבזות את המתוקן, כנ"ל בענין עמלק הפגום בברית ונמשך לבזות אותה במהרתה. ואז אדרבה יש לו להעמיק לחקור בעצמו על מה זה יצא קצפו, כמקובל מהבעש"ט זי"ע שאין ראיה שאינה בהשגחה ולא לחינם נזדמנו הוא ופלוני לאותו פונדק. ואם יעשה כן - הנה לפנוי פתח לתיקון נקודה החלשה אצלו - מסר ישירות מבורא עולם לבנו האהוב הנצרך לרפואה.

